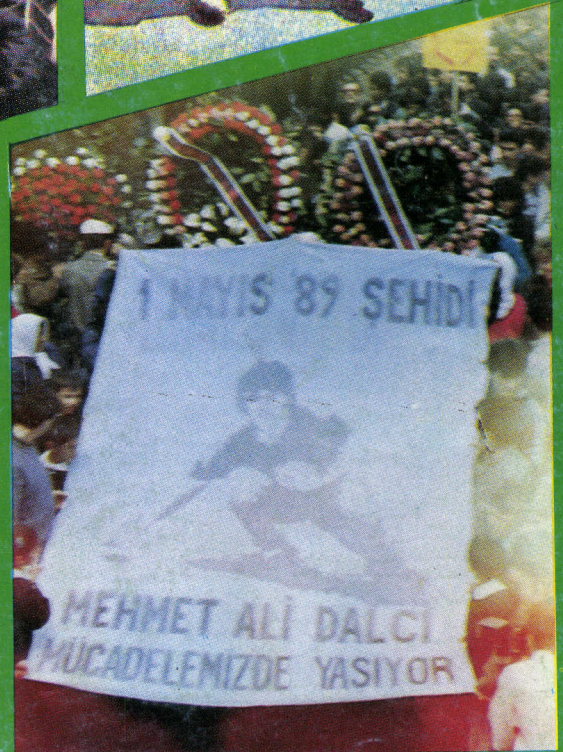

MEDYA

AYLIK HABER • İNCELEME • YORUM DERGİSİ

YIL: 2 SAYI : 9 MAYIS - HAZİRAN '89 2500.TL (KDV Dahil)

GÜNEŞİ

ALMANYA'DA MEDYA GÜNEŞİ'YLE DAYANIŞMA GECESİ

İÇİNDEKİLER

Sunu.....	2
Biji 1 Gulan.....	3
Mehmet METİN	
Yerel Seçim Sonuçlarının Gösterdikleri.....	9
Doğan KAHRAMAN	
Kürt Ulusunun Kurtuluş Mücadelesinde Yakalanması Gereken Temel Halka.....	11
Behram ARDA	
"Duyu"ları Körelmiş Kürt Kökenli Aydınlar.....	20
Murad CIWAN	
Dr. Mahmut OSMAN ile Röportaj.....	22
"Ulusal Mutabakat" Da Ne Ola Ki?.....	28
Ferhad ROMEDİ	
Kızıltepe Kampında Toplu Zehirlenme (?!).....	30
Zindanlarda Baskılar Yeniden Yoğunlaşıyor.....	31
Almanya'da Medya Güneşiyle Dayanışma Gecesi.....	32
Daha Çok Sosyalist Yaratıcılık, Daha Çok Eylemsel Kararlılık (2).....	34
Behram ARDA	
Şiir/Rojen BARNAS	50
Partiya Zahmetkêşani Kurdistan-Iraq ile Röportaj.....	51
"Kürdistan'da İnsan Hakları" Konferansı.....	55
Halim CAN	
Irak Kürdistan Demokrat Partisi Raporu (2).....	57
Güney Kürdistan'da Yeni Fermanlar.....	62
Mehmet Şirin TEKİN'i Unutmadık, Unutmayacağız.....	63
Dergimiz Hakkında Kürtçe Yayından Dolayı Davayı Açıldı.....	64

MEDYA GÜNEŞİ

Sahibi
Cemal ÖZÇELİK

Yazışleri Müdürü
Yakup Karademir

**Yönetim Yeri ve Yazışma
Adresi**

Çatalçeşme sk. Aydınlık
Han. Kat.3 No:24
Cağaloğlu - İstanbul

Diyarbakır Bürosu

Muzaffer TEKEŞ
İzzet Paşa Cad.
Baki Cantürk İşhanı Kat.3
No:302 / A
DİYARBAKIR

Avrupa Temsilcisi

Halim CAN
Box: 15216
16115 Bromma SWEDEN

Paris Temsilcisi

Ahmet ÖMEROĞLU

ABONE KOŞULLARI

YURTIÇİ:

1 YILLIK 20.000 TL

6 AYLIK 10.000 TL

YURTDIŞI: 7 DM

1 YILLIK 75 DM

Hesap Numarası

Yakup Karademir
Türkiye İş Bankası
Türbe Şubesi. Cağaloğlu-
İST

Hesap No: 1066237

Dizgi ve Ofset Hazırlık
DİZAYN DİZGİ 513 17 93

BASKI

Yeni Doğuş Web Ofset

Dokuzuncu Adımda Merhaba!

SUNU

Ülkemizde ve metropolde çok canlı ve hareketli bir dönem yaşandı; seçimlerin yarattığı dinamik ortamdan hemen sonra, toplumun her kesitinden çeşitli sınıf ve kategorilerin hak arama ve genel siyasi mücadele çerçevesindeki çalışmaları büyük kitlelilik kazanarak boy gösterdi. Bunların arasında Nisan ayında yoğunluk kazanan işçi ve öğrenci gençlik eylemleri ilk göze çarpanlar arasında. Özellikle Diyarbakır'daki sendikaların geniş yankılar uyandıran direnişleri (pasif düzeyde de olsa) kuşkusuz ülkemiz işçi sınıfı mücadele tarihine yeni bir halka daha katmaktadır. Yine Diyarbakır ve çevre illerinde öğrencilerin Halepçe katliamını protesto etmek, Newroz Bayramını kutlamak vb. amaçlarla başlatıkları eylemler, Nisan ayında da çeşitli etkinliklerle sürdürüldü.

İşçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs da birçok yerde devrimci ve enternasyonalist özünü uygun bir şekilde kutlandı. Bunların içerisinde, İstanbul Taksim'de bir şehit verilerek gerçekleştirilen direniş örneği, kuşkusuz ayrı bir öneme sahiptir. Polisin 1 Mayıs'ta yaptığı katliamı protesto etmek için başta İstanbul olmak üzere birçok ilde gösteriler yapıldı. Bu arada Diyarbakır ve Van'da 1 Mayıs eylemleri, M.Şirin TEKİN'in sömürgeci-faşist güçlerce hunharca bir saldırı sonucunda katledilişini protesto etmek amacıyla yapılan gösterilerle bütünleştirilerek daha bir anlam kazandı.

Bütün bunlar, ulusal ve toplumsal mücadelelerin yeni, radikal ve daha kitlesel bir aşamaya sıçrama eğiliminde olduğunun süğütürmez örnekleridir. Önümüzdeki süreç, mücadelenin daha hızlı tırmanışlarına şahit olacaktır.

Bu sayımızda yer alan yazılara gelince,

"Biji 1 Gulan" başlıklı yazı, sosyalist ve devrimci güçlerin faşist devlet terörüne karşı Taksim'de yarattıkları şanlı direnişi ele almakta olup, kimi anlayışların çarpık politikalarına değinmektedir.

Doğan KAHRAMAN'ın "Yerel Seçim Sonuçlarının Gösterdikleri" başlıklı yazısı, ANAP iktidarının kaçınılmaz çöküşü, çeşitli burjuva partilerinin ikiyüzlü-şoven karakterleri ile Diyarbakır seçimlerinin deneyimlerini de dikkate alarak sosyalist ve devrimci-demokratik güçlerin kendi bağımsız politik hatlarını çizmeleri gereğine işaret etmektedir.

B. ARDA'nın "Kürt Ulusunun Kurtuluş Stratejisinde Yakalanması Gereken Temel Halka" yazısı "Türk Solu"

ve özel de 'EMEK' dergisi yazarlarının örgütlenme konusundaki şimdiye kadar süregelen çarpık anlayışlarını analiz ederek, onların genel olarak "Kürt Solu"na ilişkin olarak getirdikleri yersiz suçlamalara cevap vermektedir.

"Duyu'ları Körelmiş Kürt Kökenli Aydınlar" başlıklı yazı, Murad CIWAN'ın kimi Kürt kökenli aydınların günümüzde içine girdikleri durumu gözönünde bulundurarak, çeşitli eleştiri ve öneriler sunmaktadır.

Dr. Mahmut OSMAN ile yapılan röportajı Ortadoğu Muhabirimiz Ahmed CEMAL'den sunacağız. Ferhad ROMEDİ'nin "Ulusal Mutabakat" da ne ola ki" başlıklı yazısı TBKP ve bazı çevrelerin savundukları "Ulusal Mutabakat" düşüncelerine eleştirel bir yaklaşım getirmektedir. "Kızıltepe Kamp'ında Toplu Zehirlenme" başlıklı yazı Kürt Pêşmerge ailelerinin karşılaştıkları yeni bir komploya değinmektedir.

Bayrampaşa Özeltip Cezaevinde Devrimci tutsaklar üzerinde estirilen devlet terörüne ilişkin haber yorum da sayfalarımızda.

Dergimizin 1. yıldönümünü kutlamak ve üzerindeki devlet baskısını kınayarak, yurtsever güçlerimizin dergi ile dayanışmalarını pekiştirmek amacıyla Almanya'da yapılan geceye ilişkin bilgileri "Almanya'da Medya Güneşi'yle Dayanışma Gecesi" başlıklı yazıda bulabilirsiniz.

B. ARDA'nın geçen sayıda 1. bölümünü yayınladığımız "Daha Çok Sosyalist Yaratıcılık, Daha Çok Eylemsel Kararlılık" başlıklı yazısının ikinci bölümünü okuyacaksınız. Partiye Zahmetkêşanı Kürdistan Iraq ile Ahmed CEMAL'in yaptığı röportaj, Rojen BARNAS'ın Kürtçe Şiiri, Halim CAN'ın "Kürdistan'da İnsan Hakları Konferansı" başlıklı haber yazısı; geçen sayıda birinci bölümünü yayınladığımız IKDP Raporu ve Sömürgeci Saddam Diktatörlüğünün Kürdistan'daki köy ve şehirleri boşaltmaya yönelik saldırılarını ele alan haberleri de sayfalarımızda bulabilirsiniz.

Gerici faşist güçlerce Van'da katledilen M.Şirin TEKİN'i anma ile ilgili haberlerden sonra, dergimizde yayınlanan çeşitli Kürtçe yazı ve şiirlerle ilgili olarak, dergimiz yönetici ve yazarları hakkında açılan davaları konu alan yazıyla sayfalarımızı bütünlüyoruz.

Yurtdışındaki abone ve okuyucularımız bundan böyle, abonelik vb.konularda Avrupa temsilcimiz Halim CAN'la direkt ilişkiye geçebilirler.

Yeni bir sayıda buluşmak dileğiyle...

MEDYA GÜNEŞİ

BİJÎ 1 GULAN

FAŞİZME KARŞI TAKSİM'DE DEVRİMCİ DİRENİŞ

Mehmet METİN

Tekelci burjuvazi, 12 Eylül faşizmiyle, en gerici, en şoven, en azgın ve en terörist diktatörlüğünü kurarken, temel amacı, gelişen ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerini ezmek; ilercici, yurtsever., demokrat, devrimci, sosyalist tümgüç, parti, örgüt , kişi, kurum ve gelenekleri yoketmekti. Artık, yüzbinleri aşırı, milyonlarla ifade edilebilecek boyutlara doğru yükselen devrimci mücadelenin, bu durdurulamaz akışı, egemen güçleri korkutmuş; bu korkunun sonucu oluşan telaş ve sistemin korunması güdüsü, en azgın bir saldırıya; faşizme yolaçmıştır. Burjuva devlet aygıtı, bütün kurum ve kuruluşlarıyla, Tekelci burjuvazinin bu istem ve çıkarları doğrultusunda örgütlenirler; gerek mücadele birikimlerimize, gerekse tarihsel-toplumsal mücadele geleneklerimize ağır darbeler indirilmiştir.

Bu mücadele geleneklerimizin başında, işçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs'ın enternasyonalist ve devrimci özünün mücadele pratiklerimizle bütünleşerek yarattığı birikim gelmektedir. İşçi sınıfının 100 yılı aşkın bir süredir kutladığı 1 Mayıs geleneği, her şeyden önce burjuvaziye karşı bir başkaldırıyı ifade ediyordu.

1886'da, Chicago'da onbinlerce işçinin "8 saatlik işgünü" talebiyle düzenlediği mitinge, ajanlarını, muhafızlarını saldırtarak 6 işçiyi katleden Amerikan burjuvazisi, ardından bir terör havası estirir, yüzlerce işçi ve işçi önderini tutuklatır ve sonuçta da 3 işçi önderini idam eder. Burjuvazi, işçi sınıfının militan önderlerini yok ederek, sınıfa terör uygulayarak mücadeleyi durduracağına sanmıştı. Oysa ki, tarihin tekerleği işçi sınıfının devrimci direnişlerinden yana dönüyordu. Tekerleğin dönüşünü engellemeye çalışanlar, her seferinde, altında ezilmeye mahkum olmuşlardır.

1886'da Amerikalı işçilerin başlattıkları bu devrimci gelenek, 1889'da II. Enternasyonal'in Paris'teki toplantısında, sistemli bir hale getirilerek, heryılın 1 Mayıs'ı işçi sınıfının uluslararası birlik dayanışma ve mücadele günü olarak belirlenir. O günden bu yana, bütün dünya ülkelerinde, değişik boyut ve niteliklerde 1 Mayıs'lar yaşatılmaktadır.

1 Mayıslar, her ülkenin içinde bulunduğu tarihsel-toplumsal koşullara göre farklı yapılar içerebilmekte, değişik biçimler alabilmektedir. Kimi ülkelerde (sosyalist ülkeler) bayram havası içinde kutlanırken, kimi ülkelerde de direnişin yükseltildiği, mücadele bayrağının daha gür bir şekilde ve kararlılıkla dalgalandırılarak boyutlandırıldığı bir gün olabilmektedir. O halde her ülke için, her toplumsal sürece için bir ve tek kullanma biçimi

düşünülemez. Bu perspektiften hareketle 1 Mayıs'ın bugün, temel anlamda mücadelenin, devrimci direnişin dahada yoğunlaştırıldığı bir gün olması gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü sömürgeciliğin, faşizmin, emperyalizmin tüm vahşetiyle ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerini ezmeye, başta işçi sınıfı olmak üzere, tüm emekçileri, ulusal demokratik güçleri yoketmeye çalıştığı bir süreçte, 1 Mayıs'ta, bu sürecin oluşturduğu gündeme göre bir biçim almak zorundadır. Üstelik, ilan edilmemiş bir savaşın hüküm sürdüğü faşist devlet terörü altında, 1 Mayıs'ların kazandığı biçim daha bir anlamlılaşmakta; devrimci direnişçi özü daha bir netleşmektedir.

İşte, Şikago'lu işçilerin başlattıkları bu enternasyonalist, devrimci gelenek, bu yıl, tüm engellemelere rağmen kararlı bir şekilde, yaratılan anti-faşist direnişle

yaşatıldı.

1 Mayıs öncesinde, tüm yetkili ağızlarıyla kitlelere tehditler savuran ve açıkça terör estireceğini ilan eden faşizmin baskı ve engellemelerine; yasal izin verilse de verilmese de Abide-i Hürriyet'e gideceklerini belirtip kitleleri Abide-i Hürriyet'e çağırarak güçleri bölmeye çalışan ve sonuçta da 1 Mayıs sabahı gösteriyi iptal edip, kitlelerin karşısına bile çıkmayan ve onları polis cupuyla

karşı karşıya bırakan reformist-uzlaşmacı sendikacıların ihanetlerine; sendikacıların kuyruğunda, kitleleri de kendileriyle birlikte Abide-i Hürriyet'e çekmeye çalışan ve gücün bölünmesinde önemli ölçüde rol oynayan çarpık anlayışlara rağmen, 1 Mayıs '89, öncü işçiler, emekçiler, devrimci, sosyalist güçler tarafından Taksim'de yaratılan kararlı direnişle yaşatıldı.

Faşizm, onbinlerce polisi, askeri ve bekçisiyle 1 Mayıs Alanı'nı işgal etmesine rağmen, bir buçuk saati aşkın bir süre boyunca, Tarlabası'ndan, Kasımpaşa'ya kadar oluşan taşlı devrimci direnişi önleyememiş; oraya hakim olamamıştır. Bu, faşizme vurulan devrimci bir darbeyi ifade ediyordu.

1 Mayıs'ın devrimci, enternasyonalist özünün biçimlenmesi olan Taksim direnişi, kamuoyu nezdinde tüm boyutlarıyla meşruluğunu somutlamış, kitlelerin destek ve sempatisini kazanarak tüm emekçilere malolmuştur.

1 Mayıs'ın devrimci özüne uygun bir şekilde kutlanmasını engellemek özünü boşaltarak hedef sapırmak için, 1 Mayıs öncesi değişik boyutlarda çabalara giren SHP'si, DSP'si ve DYP'siyle diğer burjuva partileri, 1 Mayıs sonrası estirilen faşist devlet terörünü dolaylı yünden de olsa onaylamış; silah yerine, "sis bombası, kalkan vb. araçlar kullanılması gerekirdi" türünden söylemlerle, devrimci kitle hareketlerine nasıl saldırılacağı konusunda faşizme akıl vermişlerdir. Emekçilerin demokratik istemleri içeren her kitle hareketinin düşmanı olduklarını her seferinde gösteren bu sahte pehlivanların teşhir edilmesi ve iç yüzlerinin açığa çıkarılmasının gereklilik ve zorunluluğu bir kez daha kendisini hissettirmiştir.

Burjuvazinin işçi sınıfı içindeki kolu, Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz da, 1 Mayıs sonrasında kendisine yaraşır bir tutum sergiliyor, Taksim'deki devrimci direnişçilerin "işçi olmadığını", "kendilerinden" olmadığını söyleyerek efendilerine ne denli bağlı olduğunu somutluyordu.

Kürt sosyalistleri, Türkiye devrimci güçleriyle omuz omuza 1 Mayıs'ın enternasyonalist devrimci bayrağını İstanbul'da dalgalandırırken, "sağ"lı, "sol"lu çarpık politikaları da teşhir ediyorlardı.

"Polislere karanfil vereceğiz" diyen reformist sendikacıların ihaneti, işçi sınıfına kendi öz mücadele pratiklerinden önemli deneyimler kazandırmıştır.

1 Mayıs 77'de 36 işçiyi Taksim'de şehit eden güçlerin uzantıları, bir kez daha tetiği çekerek Mehmet DALCI adında işçiyi katlediyor, gerçek yüzlerini bir kez daha sergiliyorlardı.

Faşizm, "Kürt tahriki" türünden çarpıtımlarla şoven saldırıları yoğunlaştırmış; Kürt sosyalistlerinin direniş içinde Türkiye'li devrimcilerle omuz omuza mücadelesinden tedirgin olduğunu göstermiştir.

Herşeye rağmen 1 Mayıs anti-faşist bir direnişe dönüştürülerek devrimci enternasyonalist özüne uygun bir şekilde kutlanmıştır.

1 MAYIS '89'A GELİRKEN

1 Mayıs'ın, İstanbul'da hangi şekilde kutlanması gerektiği yönündeki tartışmalar, sendikacıların, bu konuda birtakım girişimleri olduğu doğrultusunda ortaya çıkan gelişmelerle daha bir yoğunluk kazanmaya başladı. Sürdürülen görüşmelerde daha işin başında, üç temel perspektif belirledi.

Birinci anlayış; "bizim kendimize göre bir programımız var. Sendikaların bu konudaki yasal-masal miting çalışmaları bizi ilgilendirmiyor. Biz yasal miting yapılırsa da katılmayacağız. Taksim dışında herhangi bir yerde 1 Mayıs'ı kutlamayacağız." şeklinde ortaya çıkan ve bir yandan 1 Mayıs'ın yasallaşma çabalarını pratik olarak reddeden, bir yandan da daha kitlesel kutlanmasının önemini kavrayamayan anlayış.

İkinci anlayış; "biz sendikaların bütün çalışmalarını destekliyoruz. Yasal miting yapılırsa O'nu destekleyeceğiz, Taksim'e gitmeyeceğiz. Yasal mitinge izin verilmezse, sendikacıların koyacağı tavırlara göre tutum belirle-yeceğiz diyen ve politikasını tümüyle reformist-uzlaşmacı sendikacılara göre belirleyen anlayış.

Bizim de içinde bulunduğumuz bazı çevrelerin savduğu anlayış ise şu şekilde somutlanıyordu: Her halukarda Taksim'de olunmalıdır. Ama yasal mitinge katılım, Taksim'e gidişin önünde bir engel oluşturmamalıdır. Böylesi bir durumda belgimizi şöyle netleştirdik: Yasal miting yapılsa mitingte buluşalım, bir yandan mitingi devrimci bir öze kavuşturma çabalarımızı yoğunlaştırırken, bir yandan da, kitleye, "Taksim alanını" hedef göstererek, mitingin bitiminde, daha kitlesel bir şekilde ve 1 Mayıs'ın devrimci, enternasyonalist özüne uygun olarak; Taksim

yakınlarında bir yerde toplanıp, alana girelim. Böylece bir yandan 1 Mayıs '77 şchitlerinin anısını yaşatma sorumluluğumuzu yerine getirirken, bir yandan da, faşizmin işgal ederek alana girişimizi engellemesine karşı, devrimci bir tavır olarak alana onlara zaptettirmeyeceğimizi haykırmalıyız. Bu taktik, bir yandan "1 Mayıs yasallaşmalıdır" belgisini yükselterek, yapılacak bir yasal miting burjuvaziden koparılmış bir hak olarak görürken (yasal miting yeri olarak Taksim değil de Abide-i Hürriyetin seçilmesi yanlışlığına rağmen; daha doğrusu sendikacıların hedef saptırma girişimlerine rağmen) bir yandan da 1 Mayıs'ın Taksime de kutlanması, hedef olarak Taksim'in gösterilmesi gibi tarihsel devrimci sorumluluğu yerine getiriyordu.

Politikamızın diğer bir boyutunu da yasal miting izin verilmemesi durumu oluşturuyordu. Bu durumda hedefimiz değişmiyor, belgimiz şöyle somutlaşıyordu: Direkt Taksim alanındayız. Yani, yasal miting izni verilmemesi durumunda Taksim alanı dışında herhangi bir yere gitmeyeceğimizi belirttik. İşte bu politika, tümüyle "sağ"lı, "sol"lu çarpık anlayışlardan ayrı olarak ve reformist-uzlaşmacı sendikacıların kuyruğunda değil, kendi bağımsız politikası temelinde tutum belirleyen doğru taktik anlayışı ifade ediyordu.

Temelde bu üç yaklaşımda somutlaşan 1 Mayıs'a bakış açıları, 1 Mayıs günü yaklaştıkça daha farklı boyutlar kazanıyordu. 1 Mayıs'a bir hafta kala yasal miting izninin verilmeyeceği ihtimali ağırlıklı olarak gündemleşince, daha önce bir çok toplantıda "yasal izin verilmezse Taksim'e gideceğiz" diyen sendikacılar, bu kez, bu söylediklerini de unutarak Taksim hedefini yeni bir şekilde saptırmaya yönelik bir politika belirlediler. Şöyle diyorlardı: "Yasal izin verilse de verilmezse de Abide-i Hürriyet'teyiz". Bu durumda biz, politikamızın ikinci boyutunu temel alarak, bu aldatmacaya karşı tavrımızı yükselttik: "Yasal miting izni verilmezse bu sefer direkt Taksim'deyiz." Fakat, gelişen bu durum karşısında, içinde bulunduğumuz platformda da görüş ayrılıkları ortaya çıktı. Biz ve dört dergi, yasal olmayan bir gösteriye çağrı doğrultusunda sendikacıların atacakları adımların Taksim hedefini saptırmaktan ve kitleleri bir aldatmacaya sürüklemekten öte bir anlam ifade etmediğini belirterek, "her halukarda Taksim'deyiz". Belgesini yükselttik. Platformdaki diğer dergiler ise, sendikacıların bu aldatmacılarına kanarak ve daha önceki ayrışmaların dayandığı nedenleri unutarak "sınıf orada olacak, biz de orada olacağız." deyip reformist sendikacıların yanında yer alacaklarını belirttiler; reformist-uzlaşmacı sendikacıların peşlerine takıldılar. Nitekim 1 Mayıs'a 4 gün kala (Perşembe günü) yasal miting izin verilmediği kesinlik kazandı. Sendikacılar, "biz yine Abide-i Hürriyet'e gideceğiz" deyip gazetelere ilanlar vermeye başladılar. Fakat biz bunun aldatmacadan öte bir şey olmadığını, kitlelere Taksim'i hedef gösterip, oraya çekmenin gerekliliğini bir kez daha belirtip, reformist sendikacıların tüm propagandalarına rağmen, Abide-i Hürriyet'e değil Tak-

sim'e gidilmesi perspektifini çizdik. Ayrıca, yasal miting izin verilmeyeceği kesinleştikten sonra, bizim platformdaki ayrışma da netleşti ve biz 5 dergi, daha önce yasal miting reddetme temelinde oluşan diğer platformla görüşerek alana birlikte girme doğrultusunda yapılan görüşmeleri somutlaştırdık. Sonuçta dergimizin de içinde bulunduğu 11 dergi üç kortej halinde Taksim'e girme kararı aldı.

Burada 1 Mayıs'la ilgili olarak yapılan kimi çarpıtma ve yalanlara da değinmek istiyoruz. Sekter ve benmerkezci tavrılarına kimi çarpıtmaları da eklemesinden dolayı özellikle Yeni Çözüm'ün değerlendirmelerini el almakta yarar görüyoruz. "1 Mayıs Alanı'ndaki İşgal Devrimci Sol Güçler Tarafından Kırıldı." (Y.Çözüm sayı 24. sf.1) Mayıs '89 sayısında böyle diyor. Y. Çözüm. Tabii ki, bu yeni bir tutum değil bütün eylemlilikler sonucunda, bir kompleks olmuştur; "herşeyi biz yaptık, herşeyi biz ettik" anlayışı. Burada şunu demekle yetineceğiz: 1 Mayıs günü baştan sona değin direnişin içinde aktif bir şekilde yer alan ve Kasımpaşa'ya kadar devrimci sloganlarını haykırarak flamalarını elden düşürmeyen Kürt sosyalistlerini, Türkiye'li devrimcileri, burjuva basını bile görmezlikten gelemedi. O halde Y. Çözüm'ün kendi kendine gelin-güvey olması ne gerçekleri gizleyebilir, ne de onların benmerkezci yapılarını... Y. Çözüm bu tutumuna açık bir şekilde tahrifatçılığı da ekliyor. Gerek Mayıs'89 sayılarında, gerekse 1 Mayıs özel sayılarında yazmış oldukları şeyler kendi okurlarını bile inandırmaktan uzaktır. Şöyle diyor Y. Çözüm: "Baştan beri sendikaların Abide-i Hürriyet meydanındaki yasal miting düşüncesine tam destek deyip, Cumartesi sabahı son anda gelip 1 Mayıs Alanına girişe kendilerinin de katılacaklarını açıklayan Medya Güneşi, Demokrat Arkadaş, Emek Dünyası, Yeni Öncü, Sorun, İşçi Sözü gibi siyasi anlayışları savunularla son durum netleşti." (Y. Çözüm, Özel Sayı Mayıs'89)

Şimdi bölüm bölüm sorunu irdeleyelim. Yeni Çözüm "sendikaların yasal miting düşüncesine tam destek" verdiğimizi söylüyor. Ama açık bir şekilde tahrifat da yapıyor. Çünkü, biz başta da düşüncemizi belirttik. 1 Mayıs Alanı'nı esas hedef olarak gösterdik. Yasal miting yapılırsa, miting katılıp, oradan da daha kitlesel bir şekilde alana yakın bir yerden alana girmeliyiz dedik. Böylece, "1 Mayıs'ın yasallaşması" girişimleri içinde taşıdığı tüm eksiklik ve yanlışlıklara rağmen desteklenirken, Taksim hedefi de bulandırılmıyordu. Fakat, Y. Çözüm tavrımızın esas boyutunu oluşturan yasal miting katılıp daha kitlesel bir şekilde oradan da Taksim'e gitme perspektifini "şark kurnazlığıyla" çarpıtarak, yalnızca yasal miting indirgemeye çalışıyor. Kaldı ki, biz şunu söylemekten çekinmiyoruz; eğer yasal miting olsaydı, kesinlikle katılacaktık. Ama bu, bizi Taksim'de, gitmekten alıkoyamayacaktı. Değişen tek şey, Taksim'e giriş saati

YAZIK! 1 Mayıs'ı ulaysız aşan

Ba- vurulan genç, dün oldu

İşçiye bırakmadı. İstanbul'da yer

Gözetim dosyası

Taksim'deki çatışmada

Taksim'de yasa dışı gösteri yapanlara güvenlik güçleri müdahale etmeye başladı. Çıkarılanlar arasında bazıları gözaltına alındı. İstanbul Valisi Cahit Başar, dün öğleden sonra Taksim'de yapılan gösteriye katılanları gözaltına aldı. Gözetim dosyası...

Vurulan genç öldü

Taksim'deki kovan gösterisi sırasında çıkan çatışma sonucunda vurulan genç öldü.

İstanbul Valisi Cahit Başar, dün öğleden sonra Taksim'de yapılan gösteriye katılanları gözaltına aldı. Gözetim dosyası...

İstanbul Valisi Cahit Başar, dün öğleden sonra Taksim'de yapılan gösteriye katılanları gözaltına aldı. Gözetim dosyası...

Pölis, kaçan göstericilere böyle ateş etti...
Taksim Meydanı'na çıkmak için yürüyüş yapan göstericilere polis tarafından TAYAD bariyeri kullanılarak önüne geçildi. Çıkarılanlar arasında bazıları gözaltına alındı.

Gerilim...

olurdu. Evet, biz Y. Çözüm gibi sekte bir yaklaşımla "bizi yasal-masal miting ilgilendirmiyor" demedik, demiyoruz da.

İkinci nokta; Y. Çözüm bizler için "Cumartesi sabahı son anda gelip 1 Mayıs alanına girişe kendilerinin de katılacağını açıkladılar" diyor. Evet, çarpıtmalara bir yenisini daha ekleniyor. Çünkü, biz daha tartışmaların en başında, açık bir şekilde "1 Mayıs Alanı"ni hedef gösterdik. Yasal mitingi destekliyor olmamızın bizleri Taksim'e gitmekten alıkoymayacağını belirttik. Bu nedenle de 1 Mayıs Alanı'na her halukarda gideceğimizi çok netti. Fakat, yasal miting durumunda Alan'a girişimiz, büyük olasılıkla, Y. Çözüm ile aynı saate denk gelmeyecekti. Demek ki, 1 Mayıs Alanı'na giriş kararımız "son anda alınmış bir karar" değildir; Y.Çözüm açık bir şekilde gerçekleri çarpıtıyor.

Üçüncü nokta; Y. Çözüm, kendi deyimleriyle "son anda" 1 Mayıs Alanı'na gelececeklerini söyleyen dergileri şöyle sıralıyor: "Medya Güneşi, Demokrat Arkadaş, Emek Dünyası, Yeni Öncü, Sorun, İşçi Sözü gibi siyasi anlayışları savunanlar". Evet, Y.Çözüm'ün çarpıtmaları burada tüm çıplaklığıyla açığa çıkıyor. Çünkü, kendileri de çok iyi biliyorlar ki, saydıkları dergilerin içinden

yalnızca Medya Güneşi, Demokrat Arkadaş, Emek Dünyası, Sorun ve ismini saymadıkları İktidar Yolu dergileri 1 Mayıs alanına gitmiş; Yeni Öncü, İşçi Sözü, Yeni Yol, Gelenek dergileri de daha önce "her halukarda Taksim'e gideceğiz" demelerine rağmen, yasal miting için verildiği belli olduktan sonra "sınıfın içinde olacağız" diyerek, reformist-uzlaşmacı sendikacılara kanıp, Abide-i Hürriyet'e gitmiş ve Taksim'e gelmemişlerdi.

Görüldüğü gibi, Y.Çözüm açık bir şekilde, gerçekleri çarpıtarak, kendi sekte anlayışını gizlemeye çalışıyor. Bunu öyle bir boyuta vardiıyor ki, 1 Mayıs'ta devrimci direnişe katılanlarla katılmayanları -gerçekleri bildikleri halde- aynı kefeye kayabilmektedir.

Sonuç olarak, gerek Y.Çözüm'e, gerekse onun gibi düşünenlere şunu söylemek istiyoruz: 1 Mayıs günü Tarlabası-Kasımpaşa'daki devrimci direnişte baştan sona değin kimlerin bulunduğunu öğrenmek (!) istiyorsanız 2 ve 3 Mayıs tarihli gazetelere bakmanız yeterlidir. Ayrıca, 1 Mayıs şehidi M.Dalcı ile omuz omuza faşist kurşunlara göğüs geren Kürt sosyalist, devrimci, yurtseverleriyle Türkiye'li devrimcilerin ortak kararlı direnişlerine de gerçekler çarpıtılmadan, benmerkezci liğe yönelmeden, saygılı olmak durumundasınız.

**TAŞLI DİRENİŞLERE KATILAN BİR
MEDYA GÜNEŞİ OKURU ANLATIYOR:**

TAŞLI DEVRİMCİ DİRENİŞ

Filistin'in küçük generallerinin taşlı direnişi, artık gelişen ulusal ve toplumsal gelişkinlik düzeylerine göre devrimci güçlerin önemli oranda gündemleştirecekleri bir eylemlilik biçimine dönüştü.

1 Mayıs günü Tarlabası'nda yaratılan taşlı devrimci direniş, faşizme karşı verilen mücadeleler zincirinde önemli bir halkayı ifade ediyor.

1 Mayıs sabahı saat 10.30'a doğru Tarlabası'nda gruplar halinde ya da yol kenarlarında, sokaklarda bekleyen insanlar, saat 10.30'a geldiğinde, flama ve pankartlarını açarak, kortejler halinde dolaşan Taksim alanına doğru yürümeye başladılar. Kürt sosyalistleri de kırmızı, beyaz ve yeşil renkli, üzerinde sarı renkte, "Bizî 1 Gulan" yazılı pankartlarını açarak yerlerini aldılar. "Yaşasın 1 Mayıs", "Bijî 1 Gulan", haykırışları, Tarlabası'nı inleliyordu. Alandan yaklaşık 300-400 metre uzaktan başlayan yürüyüş, alana doğru ilerledikçe çevrede biriken bazı grupların da koşarak korteje yetişmeleriyle daha bir kitlesellik kazandı. Tabii Tarlabasındaki kortejin yürümeye başladığı 10.30'da ayın şekilde İstiklal caddesi ve Elmadağ yönlerinden de alana doğru yürünecekti. İstiklal caddesi grubu kortejler oluşturup alana doğru yürümüş ve polislin saldırısıyla bir çok insan ya yaranlanmış ya da göz altına alınmıştı. Saldırıyla birlikte, İstiklal caddesindekilerden bir grup sokak aralarından Tarlabası kortejine yetiştiler. Bu grubun da katılımıyla kitlesellik daha da arttı. Ve Taksim alanına doğru ilerleyen kitle "Kahrolsun Faşizm", "Bijî 1 Gulan", "Yaşasın 1 Mayıs" haykırışlarıyla daha coşkulu bir şekilde etrafı inleliyordu. Bu arada, çevik kuvvet, Tarlabası- Taksim birleşiminde "polis"ten bir duvar oluşturmuş, kendilerine doğru ilerleyen kitleyi bekliyorlardı. Alana 50-100 m. kala, çevik polis çok kalabalık bir şekilde kitlenin üzerine doğru koşarak saldırmaya başladı. Ellerinde coplar, İsrail sopaları bulunan faşist saldırganlar, tekme-tokat ve sopalarla kitlenin içine girip saldırdılar. Vahşice saldıran polislin bu insanlık dışı tutumunu, devrimci kitle de cevapsız bırakmamış; polise karşı, ele geçirilen sopa vb. şeylerle direnilmiş, bir çok polis dayaktan geçirilmişti. Fakat, saldırı yoğunlaştığından, kitle sokak aralarına doğru geri çekilmek durumunda kaldı. Tarlabası'ndaki bu ilk direnişte bir çok kişi yaranlanmış, yerlerde sürüklenerek gözaltına alınmıştı. Yüzlerce çevik polislin bu hunharca saldırısına rağmen, sokakta birikerek tekrar caddeye çıkmak için güç toplayan kitle, önemli oranda sokaklara hapsedilmişti. Çevik polisler sokak başlarını kesmiş, kitle de onlardan 50-60 metre ilerde ayrı bir grup oluşturmuştu. Ayrıca, polislin saldırısına karşı koymak için sokaktaki arabalarla ilk barikatlar da kurulmaya başlanmıştı. Bu arada 2 sivil polis şefi ellerinde telsizleriyle kitleye doğru ilerliyor ve kitlenin direncini kırmaya çalışıyordu. Sürekli olarak "bu yaptığımız yasalara

aykırıdır!" türünden kendi vahşi saldırılarını gizlemeye yönelik demagojik saldırılarıyla kitleye doğru ilerleyen polis şeflerinden önde olanı tam kitleye yaklaştığında 3-4 kişinin çevik atılımıyla kitlenin içine çekildi ve yumruklarla, tekmelerle suratı darmadağın edildi bu arada arkadan gelen diğer polis şefiyse taş yağmuruna tutuldu. Az önce, kendinden emin bir şekilde, kitleyi teslim alacağını sanan polis şefi, bu taş yağmuru karşısında ellerini havaya kaldırarak, "teslim" diyordu. Ama bu, az önce, polislin vahşi saldırısı karşısında kitlede oluşan devrimci nefreti etkilemiyordu. Böylelikle, ilk taşlı direniş sokakta başlıyordu. Bir yandan bir polis şefi taşlar altında yığılmışken, diğeri de kitlenin arasında kan-revan içinde kalmıştı. Bu durumu gören sokak başlarındaki çevik polisler, sokaklara girerek kitleye saldırmaya başladılar. Kitle de yoğun taşlı direnişle birlikte, düzenli bir şekilde aşağı sokaklara doğru çekilmeye başladı. Bir alt sokakta tekrar toparlanan kitle, kortejler oluşturup caddeye paralel sokakların içinden yürümeye başladı. Binlerce insanın "Bijî 1 Gulan", "Yaşasın 1 Mayıs", "Kahrolsun Faşizm" haykırışları, sokaklarda biriken halkın coşkulu selam ve alkışlarıyla, camlardan seyreden kadınların destekleriyle ayrı bir anlam kazanıyordu. Belli bir süre yürüyen kitle, daha sonra tekrar caddeye çıkmaya başladı. Caddeye çıkan kortej bir daha Taksim alanına doğru yürümeye başladı. Ama az ötede bulunan çevik polis grubunun hızla kitlenin üzerine yürümesi karşısında caddede yoğun bir taşlı direniş boyverdi. Kitle, çevikleri taş yağmuruna tutarken, polisler, ilk kez bu denli kararlı bir direnişle karşılaşılıyor olmanın şaşkınlık ve korkusu içinde geriye doğru kaçmaya başladılar. Evet, bu kez kovalayan polis değil, ellerinde taşlarıyla devrimci direnişçilerdi. Direnişin yılmadan sürdüğünü gören faşist saldırganlar, ilk kurşunları sıkmaya başladılar. Polislin ateş açması, ilk başlarda bir panik yarattıysa da, kitle geriye doğru çekilerek direnişi sürdürmeye devam etti. Bu durumda, kitlenin Taksim'e girişi mümkün olmuyordu. Bu nedenle de kitle yine kararlı bir şekilde kortejler oluşturarak Şişhane yönüne doğru kitlesel gösteriyle yürümeye başladı. 1 Mayıs direnişi yeni bir biçimde sürdürülüyordu. Şişhaneye doğru ilerlerken, arkadan gelen kalabalık bir resmi-sivil polis grubu, yoğun bir şekilde ellerindeki silahlarla kitleyi taramaya başladı. Devrimci kitle, koşar adımlarla Şişhaneye doğru ilerlerken, bir yandan da, polislin ateşine taşlarla cevap vermeye çalışıyordu. Bu arada yolda görülen tüm polis araçları da taş ve sopalarla paramparça ediliyordu. Böylece polis helikopterleri kitle üzerinde dolaşarak gözdağı vermeye çalışırken, ikinci silahlı saldırı da geçilmiş oluyordu. Şişhane yakınlarında, yolun solunda bekleyen bir grup resmi ve sivil polislin kitleye doğru yürüyüp dağıtmaya yeltenmeleri karşısında, kitle hep birden onları taşa tutmaya başladı. Polisler düşe

kalka karşı sokaklara doğru kaçıyorlardı. Bu manzaralar, yıllarca aradan sonra, ilk kez görülüyordu. Şişhane durağına gelindiğinde, kitle, Kasımpaşa yoluna girerek, oradan da Kasımpaşa içinde dağılmaya karar verdi. Bu arada helikopter de sürekli olarak havadan kitleyi izlemeye devam ediyordu.

Kitle Kasımpaşa yoluna girerken sivil ve resmi polisler tekrar ateş açtılar. Bu saldırıda bir kaç kişi bacağından vurularak yere düştü. Bunlar karşı yönden gelen arabalara bindirilerek hastahaneye yetiştirilmeye çalışıldı. Bu arada bir önceki saldırıda da en arkada bulunanlardan bir kaç kişinin de bacağından vurulduğu öğreniyoruz.

İşte, 1 Mayıs '89 Şehidi Mehmet Atif DALCI Kasımpaşa yoluna girilirken kitlenin uğradığı 3. silahlı saldırı sırasında alınından vurularak şehit düştü. Polisin bu silahlı saldırısına karşı taşla direnenek Kasımpaşa'ya doğru koşmaya başlayan kitle, daha bu saldırının etkisi sürüyorken, karşı cadenin kenarında bekleyen 20-25 kişilik bir sivil polis grubunun yayılım ateşine maruz kaldı. Bu kurşun yağmuru altında da bir iki kişi daha yaralanarak yere düştü. Fakat bunlar da hemen bir arabaya bindirilerek hastahaneye götürüldü. Bu saldırıdan sonra, insanlar sokak aralarına girerek dağılmaya başladılar. Evet, bir buçuk saati aşkın bir süre hiç yılmadan gösterilen bu kararlı devrimci direniş faşizme karşı verilen mücadelede önemli bir halkayı oluşturuyordu.

1 Mayıs'ta Taksim civarında gelişen tüm bu direniş ve gösteriler ile, reformist-uzlaşmacı sendikacılar ve onların kuyrukçularına aldanarak Mecidiyeköy'e giden; sendikacıların ihanetine uğradıktan sonra yürümeye çalışıp polis copuyla karşı karşıya gelenlerden oluşan 600 dolayında insan gözaltına alınmış; 100 kadar kişi-8'i kurşun yarasıyla olmak üzere- yaralanmış, Mehmet Akif DALCI adlı genç bir işçi de şehit düşmüştü. Bu gelişmeler karşısında bir bütün olarak kamuoyu, estirilen faşist devlet terörüne karşı Taksim'de yaratılan devrimci direnişin meşruluğunu kavramış, olayı sahiplenmiştir.

M.AKİF DALCI'NIN CENAZESİNDE DE TAŞLI DİRENİŞ SÜRDÜ

Taksim'deki devrimci direnişin egemen güçlerde yarattığı korku, telaş, şaşkınlık ve bunun sonucunda daha da boyutlanan saldırganlık, kendini cenazenin kaldırılacağı gün açık bir şekilde gösteriyordu. Cenazenin kaldırılacağı Zeytinburnu Yeşiltepe'deki camii'nin çevresine yığılan binlerce polis, Taksim'de yedikleri darbenin öcünü almak istercesine ve saldırmak üzere hazırlanmış bir şekilde bütün çevreye gözdağı vermeye çalışıyordu.

4.5 1989 günü cenazeyi kaldırmak üzere Zeytinburnu'na gelen 5000'i aşkın insan, Adliye önünde biriktikten sonra düzenli kortejler oluşturup camiye doğru yürümeye başladılar. Camiye yaklaştığında çevik polis yolu keserek kitleyi yürütmemeye çalıştı. Bunun üzerine hep bir ağızdan "Cenazemizi alacağız" haykırışlarıyla ortalık inlemeye başladı. Bu durum karşısında kitlenin kararlılığını gören polis, çekilip yolu açmak zorunda kaldı. Böylece, kitle cami'nin bulunduğu sokağa girip beklemeye başladı.

Biraz bekleyişten sonra saatler 13.00'e doğru gelirken, cenazayı almak üzere gelen kitleye polis şefi "Cenaze, ailesi tarafından mezarlığa götürüldü; dağılım" dedi. Bu durum karşısında, kitle, cenazeyle birlikte yürümek için hareketlendi. Polis'in engel olup durdurmaya çalışması üzerine 5000'i aşkın insan, hep birağızdan "Kaatil polis" diye haykırarak yürümeye başladı. Ardından, polis terör estirip coplar ve sopalarla kitleye saldırdı. Kitlenin buna rağmen dağılmadığını görünce de, sis bombası atıp birkaç el ateş açtı. Sis bombasından gözleri yaşarıp bir an için hareketsiz kalan veya üst üste yığılan insanlara vahşice saldırılmaya başlandı. Bu arada çevik polisler sokağın girişini kesip kitlenin büyük bir çoğunluğunu sokak içindekilerden yalıtılmışlardı. Sokak aralarında kalanlar ise, toparlanıp bir kez daha taşlı direnişe geçtiler. Ve polisler kaçarak geri çekilmek zorunda kaldılar.

Bir saati aşkın bir süre Yeşiltepe'de yaratılan taşlı sokak direnişi, daha sonra caddeye geçilip barikatlar kurularak devam ettirildi. Bütün direniş boyunca, devrimci kitle, kararlı bir şekilde şunu haykırıyordu: "Yılgınlık yok, direniş var". Direniş sürerken, M. Dalcı'nın cenazesine katılmak üzere Topkapı mezarlığına gitmek için düzenli bir şekilde Merter'e doğru sloganlar atılarak yürünmeye başlandı. Böylece direniş, yeni bir biçimde, bir gösteri şeklinde devam ettirildi. Daha sonra Ambarlar yönüne doğru yürümeye başlayan kitle, yolda gördüğü bir polis otusunu taş yağmuruna tutup devirmeye çalıştı. Polisler birkez daha taşlı direnişe karşı silah kullanarak ateş açtılar ve bir kişi bacağından yaralandı. Kalan kitle mezarlığa gitmek üzere dağıldı. Mezarlıkta da kısa bir konuşma ve saygı duruşundan sonra kitle dağıldı.

Cenazenin ertesinde de direnişin bedelsiz olmadığı bir kez daha somutlanıyordu. Yine yüzlerce kişi gözaltına alınmış, onlarca yaralanmıştı.

1 Mayıs direnişi bununla da sınırlı kalmadı. Cenazeden sonraki günlerde üniversitelerde yapılan gösteriler, forumlarda yapılan Kürtçe, Türkçe konuşmalar polis karakollarının sökülüp atılması için başlatılan yoğun eylemlilik süreciyle, yapılan yemek boykotlarıyla; fabrikalarda yapılan konuşma ve saygı duruşlarıyla, işi yavaşlatma ve geç gitme gibi eylemlerle, 1 Mayıs'ın devrimci direnişine yeni yeni halkalar ekleniyordu.

Devrimci güçler, 1 Mayıs 89 şehidi M.Dalcı'nın vurulduğu yerde yaptıkları saygı duruşuyla şehitlerine sahip çıkıyordu. 13 Mayıs günü, bir grup devrimci ve sosyalist, Kasımpaşa yolu üzerinde, M. Dalcı'nın vurulduğu yere karanfiller bırakarak, trafiği kestiler. Ardından, 1 Mayıs Taksim direnişinin anlam ve önemini dile getiren ve M.Dalcı ile diğer devrim şehitlerinin hesaplarının sorulacağını vurgulayan bir konuşma yaptılar. "Mehmet'ler ölmez", "Yaşasın 1 Mayıs", "Kahrolsun Faşizm" sloganlarıyla gösteri sona erdi. Böylece 1 Mayıs'ın devrimci ve enternasyonalist özünü uygun bir şekilde kutlanması doğrultusunda yaratılan taşlı devrimci direnişler, aynı zamanda, faşizme karşı boyutlanan ulusal ve toplumsal muhalefetin kararlılık ve azmini de ifade ediyordu.

YEREL SEÇİM SONUÇLARININ GÖSTERDİKLERİ

Doğan KAHRAMAN

Genelde 26 Mart yerel seçimleri ve özelde de Diyarbakır seçimleri, sosyalist ve devrimci demokratik güçlerin büyük dersler çıkaracakları bir hareketlilik içinde geçti. Bu seçim, faşist cuntanın iktidarı ele geçirmesinden bu yana gerçekleşen 7. seçimdi. Bu seçimlerde gündemi hep egemen güçler belirledi ve emekçi halklarımız da bu gündem çerçevesinde hareket etmeye zorlandı. Ancak Devrimci ve demokratik günler de kendi bağımsız gündemlerini oluşturmak için boş durmadılar. Bağımsız tavırlarını da kimi seçim ve referandumlarda "boş oy" atarak veya bağımsız adaylar çıkararak somutlaştırdılar.

26 Mart yerel seçim sonuçları, Özal iktidarının kaçınılmaz sonuna doğru hızla yuvarlandığını, geniş halk kitlelerinin 8 yıllık terörün etkisinden yavaş yavaş sıyrıldığını, buna rağmen burjuva partilerinin halk kitleleri üzerindeki etkisinin hala ne kadar büyük, devrimci demokratik güçlerin ise kitleler üzerindeki etkisinin istenenin çok gerisinde olduğunu gösteriyor.

ANAP'ın 1983'te aldığı yüzde 45'lik oran 1987 genel seçimlerinde %36'ya düşerken; bu son yerel seçimlerdeki oy oranı %22 ile sınırlı kaldı. %22'lik oy potansiyeli ile ANAP'ın iktidarda kalamayacağını önümüzdeki dönem gösterecek.

Diğer sağ partilerden DYP ve RP ise, ANAP'ın

kaybettiği oylara konarak, oy oranlarını artırdılar. Tabii oy oranlarını artırmada, seçim kampanyaları sırasında çektikleri, demagoji kaba yalan ve vaatlerle dolu nutukların da, büyük payı olduğunu unutmamak gerekir. Ki aslında ANAP'ın ekonomik programı ile DYP'nin ki arasında pek fark yok. Yarın DYP iktidara gelirse bile halk kitlelerinin başına getirebilecekleri ANAP'inkinden pek farklı olmaz.

Faşist MHP'nin devamı olan MÇP'nin aldığı %4,13'lük oy oranını da küçümsememek gerekir. MÇP'nin belediye başkanlıklarını aldığı 3 ilden ikisinin ülkemizde olması düşündürücüdür. MHP'nin önemli bir bölümünün ANAP'ın içinde örgütlendiklerini de hesaba katarsak MÇP'nin bu kadar oy alması üzerinde ciddiyle durulmalıdır.

Burjuva partilerinden olan SHP'nin birinci parti konumuna gelmesine rağmen kayda değer bir oy artışını sağlayamadığı gözlemlendi. Ayrıca SHP'nin izlediği sağ politika, temel politikalar da, O'nunla diğer diğer burjuva partileri arasında pek fark bırakmadı.

DSP ise diğer burjuva partilerle giriştiği şovenizm yarışında birinciliği kapmak için çok çaba sarfederek bu arada oy oranını %9'a çıkarmayı başarabildi. Kürt halkı, DSP'nin bu şoven politikasına ve Ecevit'in Kürt ulusal demokratik güçlere karşı beslediği düşmanca tutumlarına oylarıyla cevap verdi. Diyarbakır'da DSP'nin hatırı sayılır oranda oy alması DSP'nin benimsenmesiyle hiçbir ilgisi olmayan ve oradaki adayın özel komunu ile ilgili bir olaydır.

26 Mart yerel seçimlerinin sonuçlarını değerlendirirken asıl üzerinde durulması gereken, hem Türkiye'nin hem ülkemizin devrimci demokratik çevreleridir.

Bu seçimin sonuçları da göstermiştir ki, sol güçler, pratikte maddi bir güç haline gelebilecek bir seçim politikasına sahip olmadılar. Bu konuda, yalnız Diyarbakır'da atılan adım ve sonuçları, gelecek için umut veren deneyimlerle doludur.

Diyarbakır'da öne çıkarılan bağımsız adayın desteklenmesi için sürdürülen seçim kampanyası, ulusal demokratik harekete önemli yarar ve tecrübeler kazandırmıştır. Burjuva partilerinin adayları öylesine köşeye sıkıştırılmış oldular ki, bunlar da ister istemez Kürt halkının ulusal demokratik taleplerine konuşmalarında değişik oranlarda değinmek zorunda kaldılar. Öyle ki, "Kürtlük", burjuva parti adaylarının da kullandıkları bir öge oldu. Oy yüzdelerinin artmasının bir nedenini de bu oluşturdu. Belediye başkanlığını kazanan SHP adayı "Halepçe katliamı anısına anıt dikileceğini, Newroz bayramının yasal olarak, şenliklerle kutlanacağını" vaatmişti. Refah Partisi adayı ise, Halepçe anısına bir haftalık yas ilan etmişti.

26 Mart yerel seçimlerinde Diyarbakır örneği olumlu bir örnek olarak gelecekteki çalışmalara da ışık tutar niteliktedir. Seçim platformundan en etkili yararlanmanın yolu, devrimci-demokratik güçlerin ortak adaylar göstermeleri ve bu adaylarla ülkemiz devriminin stratejik hedeflerini gözeterek merkezi bir çalışma yürütmeleridir. Aksi halde Kürt halkı bundan böyle de sömür-geci burjuva partilerinden birini tercih etmek zorunda kalacaktır.

Metropol Bölgelerde Türkiye'li devrimci-demokratik sol güçlerin çıkardıkları bağımsız adayların, burjuva kuyrukçuluğuna karşı sosyalizmin bağımsız sesinin şu yada bu ölçüde yükseltilmesinde attıkları adımların olumlu olduğuna rağmen; gerek ideolojik-politik ajitasyon, propağanda ve gerekse yığınların birleşik gücünü seçim sandığına yansıtma gereken randımanı

verememeleri, kitlelerden ne denli uzak olduklarını da göstermektedir.

Seçim sonuçları, "gitmem" şeklindeki ayak dretmesine rağmen Özal'ın gidişini işaretliyor. Önümüzdeki dönemde Özal hükümeti daha da hırçınlaşacaktır. Zaten Özal'ın kabinede yaptığı son değişiklikte 10'dan fazla eski MHP'liyi hükümete alması bunun bir işaretidir. Özal şimdi den, partisinden olmayan belediyelere yardım etmeyeceğini açıkça söylüyor. Bu tutum, burjuva muhalefetiyle Özal'ın ilişkilerini daha da sertleştirecektir. Ancak gelişen toplumsal muhalefeti kendi potasında eriterek düzen içinde hapsedmeye çalışan çeşitli burjuva partilerinin, ANAP'ın yıkıntılara üzerinde oylarını arttırmalarına rağmen iki yüzlülükleri ve emekçi halklarımız için bir umut olmayacakları gerçeği tüm çıplaklığıyla bir kez daha ortaya çıkmış bu-

lunmaktadır.

Bugün sosyalist ve devrimci-demokratik güçler, yerel seçimlerden gereken dersleri çıkartarak bütünüyle bağımsız bir politik hat çizmelidirler. Böylece halk kitleleri üzerindeki her türden burjuva etkileri ortadan kaldırmak ve burjuva kuyrukçuluğuna son vermek için önümüzdeki süreçte gerçekleşmesi büyük olasılık olan erken genel seçimlerde bütün olanaklarını seferber ederek ortak bağımsız adaylar çıkartabilecekler ve burjuva partilerine gereken şamarı indirip bağımsız seslerini yükselterek emekçi halklarımız için umut kaynağı olabileceklerdir.

KÜRT ULUSUNUN KURTULUŞ STRATEJİSİNDE YAKALANMASI GEREKEN TEMEL HALKA

Behram ARDA

Türk komünist ve devrimcilerinin, onyıllardır kendi iddialarına göre bir türlü netleşemedikleri, yani devrimcilik iddialarına rağmen teori ve pratikte bunun gereklerini yerine getiremedikleri, konunun nirengi noktasını teşkil eden temel halkayı yakalayamadıkları sorunlardan birisi de, Ortadoğu'nun kalbine adeta bir bıçak gibi saplanmış bulunan Kürdistan'ın bölünmüşlüğü ve bu bölünmüşlüğün gerektirdiği çözüm perspektifleridir. Gerçi Kürdistan sorununda Türk komünist ve devrimcilerinin görüşleri, özellikle son onyılda bir hayli olumlu yönde değişiklikler gösterdi, Kürtler azınlık mı değil mi, bölünmüş bir ülke anlamında bir Kürdistan var mı yok mu ve tüm bunlarla bağlantılı olarak, ulusun kendi kaderini özgürce belirleme hakkının tanınması ilkesi gündemde mi değil mi türünden tartışmalara yolaçan sorunlar kendisine komünist ve devrimci diyen herkes tarafından aynı samimiyet ve kapsamda benimsenirse de, hemen hemen aşılmış durumda. Bu gelişme ister Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinin farklı kanallardan da olsa kendini bölge düzeyinde dayatmasıyla, isterse ezen ulus devrimcilerinin süreçle kendi hatalarını bazı yönleriyle düzeltmek suretiyle olsun -ki kanımca aynı düzeyde olmasalar da her iki etkenin de payı vardır- olumludur. Ne var ki, sözünü ettiğimiz "olumluluğa" rağmen sorunun temel hal-

kasının halen yakalanmadığı, tekrar tekrar sürdürülen tartışmalardan anlaşılıyor. Ulusal soruna ilişkin tartışmalardan anlaşılıyor ki, "biz Kürdistan sorununa ulusal düzeyde yaklaşıyoruz", "ulusların kendi kaderlerini özgürce belirleme haklarına saygılıyız" denilse de sorunun temel halkasını oluşturan "ayrı" veya "bağımsız" örgütlenme ile bunun gerekçeleri konusunda Türk komünist ve devrimcilerinin temel yanlışlığı sürüyor. Kürdistan komünist ve devrimcileri dahil tüm ulusal demokratik güçler, salt "ayrı" veya "bağımsız" örgütlenmeyi savundukları için bir çırpıda burjuva ve küçük burjuvalıkla suçlanabiliyorlar.

Gerçi bu tür suçlamalar yeni değil. Geçmişte daha ağırlarına maruz kaldı Kürt marksist-leninistleri ve yurtseverleri. Farklı gerekçelerle de olsa tekelci Türk burjuvazisi ile aynı sözcüklerin kullanılıp, ulusal demokratik güçlerin "ayrılıkçılık"la suçlandığı dönemler de oldu. O dönem süren tartışmalar ve gerçekleştirilen "bağımsız" örgütlenmelerin pratikte kaydettikleri başarıların, Türk devrimcilerinin temel yanlışlıklarını aşmaları için birer gösterge olmaları gerekirken, ulusal sorunda devekuşu politikası sürdürüldü. "Ayrı örgütlenmiş Kürt marksist-leninistleri" türünde tanımlamalar yapanlar da oldu, fakat dayatılan yine "ortak örgütlenme" idi. Bu anlayışta olanlar, Türkiye'de

demokratik halk devrimi gerçekleşmeden de Kürt halkının kurtulabileceğini, ama bunun çok zayıf bir olasılık olduğunu, bu nedenle de Kürt marksist-leninistlerinin "ortak örgütlenme"den yana olmaları gerektiğini savunuyorlardı. Bunlara göre, sadece Kürt burjuva ve küçük burjuva milliyetçileri ayrı örgütlenebilirdi. Diğerlerine göre ise marksist-leninist olma "ortak örgütlenme" den geçiyordu.

Varolan legal olanakları devrimci mücadelenin yararına kullanıp genişletmek, yasak ve engelleri pratikte aşarak geniş yığınlara seslenebilmek için yayına başlayan sosyalist ve devrimci dergi ve gazeteler, ulusal soruna ilişkin yaklaşımlarını ortaya koyarlarken, Kürt halkının devrimci kurtuluş stratejisinde yakalanması gereken halkanın önümüzdeki dönemde de temel tartışma konularından biri olacağı açıkça görülmüyordu ve nitekim öyle oldu. Gelenek'ten, Yeni Çözüm ve Emek'e kadar devrimci yayınların ulusal soruna yaklaşımda kimi farklı anlayışları olsa da, birleştikleri nokta, marksist-leninistliğin "ortak örgütlenme"yi gerektirdiğidir. Kendilerinin ne denli marksist-leninist oldukları ayrı bir tartışma konusu, fakat sanki marksizmlenin kendi tekellerindeymiş gibi, kendileriyle aynı örgüt çatısı altında örgütlenmiş mi "marksist-leninist", "ayrı" veya "bağımsız" örgütlenmiş mi burjuva ve küçük burjuva milliyetçi olarak değerlendirmenin devrimci bir yöntem olmadığını belirtmekte yarar var. Ulusal sorunda artık tarihin çöplüğüne atılması gereken yaklaşımlarda ayak direten güçler şunu çok iyi bilmelidirler ki, Kürt marksist-leninistleri ve devrimcilerinin örgütlenmeleri, taşıdıkları eksiklik ve zayıflıklara rağmen -ki bu eksiklikler ve zayıflıklar bağımsız örgütlenmelerinden kaynaklanmıyor- artık nesnel birer güçtürler; marksist-leninist olmaları için Türk devrimcilerinin "icazeti"ni ne dün ne de bugün ihtiyaçları vardır; yapılması gereken devekuşu politikasının bırakılıp varolan nesnel bir gerçeğin gecikmeli de olsa kabulüdür.

Ulusal soruna ilişkin temel yanlışlıkların giderilmesi için Kürt marksist-leninistleri ve devrimcilerine düşen görevlerden biri de bir taraftan mücadeleyi geliştirip güçlendirirken öte yandan da yapıcı eleştiri, görüş ve önerilerle uyarılarda bulunmak olduğu bilinciyle, Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesini örgütlemeye, Türk devrimcilerince yakalanması gereken halkayı görememe biçiminde kendini açığa vuran anlayışları da içerdiği için yazımı EMEK dergisinde yayınlanan iki yazının eleştirisiyle sınırlasam da eleştiriler aynı anlayışta olan bütün Türk devrimcilerine yöneliktir.

ŞOSYALİSTLİĞİN YOLU ORTAK ÖRGÜTLENMEDEN Mİ GEÇER?

Cerek EMEK dergisinin 1. sayısında yayınlanan Arap KEÇELİ imzalı "Kürt Ulusal Sorununa Nasıl Yaklaşmalı" başlıklı yazıda olsun, gerekse aynı derginin 4. sayısında yayınlanan Hüseyin İŞLİ imzalı "Yeni Dönemde Kürt Ulusal Sorununun Durumu" başlıklı yazıda olsun, bağımsız örgütlenmiş bütün ulusal demokratik parti ve örgütler, burjuva ve küçük burjuvalıkla suçlanıyor. "Hâlâ Kürdistan adına hareket eden örgütlü politik güçler (bir çoğu adına sosyalist dese de) burjuva ve küçükburjuva hareketli güçlerdir" diyen A.Keçeli'nin, bu tespitten sonraki paragrafta, "son dönemde Kürt proletaryasının adına hareket eden güçler" olarak belirttiği örgütlenmelerin ise, kendilerine komünist diyen Türk partilerinin son yıllarda kurmaya başladıkları "özerk örgütlenmeler" olduğu, ilgili yazının devrim anlayışı ve örgütlenme perspektiflerine dayanarak söylemek mümkün.(1) Bugüne kadar T.Kürdistanı'nda üç siyasal odaklaşmanın ortaya çıktığını, Kürdistan'daki sınıfsal ayrışmaya paralel olarak netleşen bu siyasal odaklaşmaların, burjuva milliyetçiliği, küçük burjuva ulusal devrimci güçler ve proleter önderlik olarak somutlaştığını belirten H.İşli'nin de bağımsız örgütlenmiş bütün örgütler "küçük burjuva milliyetçisi olarak değerlendirdiği sonraki açıklamalardan anlaşılıyor. Burjuva milliyetçiliğinin kendisine etkin bir zemin bulamayarak süreç içerisinde yok olup bittiğini, bunların kalıntılarının küçük burjuva milliyetçi odaklaşmalarda yerlerini aldıklarını söyleyen H.İşli'nin, "proleter önderlik"ten kastının "özerk örgütlenme" olduğu yine yazının bütünlüğünden çıkıyor. "Kürdistan işçi sınıfının partisi genç ve tecrübesiz olmasına rağmen Kürdistanın iç ve dış dinamiklerinin doğru tespitinde, buna uygun mücadele ve örgütlenme stratejisinde, en isabetli yolu seçtiğini göstermiştir" türünden sözlerle kastedilen, "ayrı" bir ismi ve "program" olsa da, Türkiye'de toplumsal bir devrimi gerçekleştirmeyi önüne koymuş bir devrimci partinin yakın ve uzak stratejik hedeflerini benimseyen ve öncülüğünü yapma iddiasında olduğu sınıf ve tabakaların "öz" mücadele topraklarına ilişkin bir "ayrı" devrim stratejisi olmayan bir "özerk örgütlenme"dir. (2)

Görüldüğü gibi, Emek yazarları için Kürt sosyalisti olmanın yolu, kendilerine komünist diyen Türk partileriyle ortak örgütlenmeden geçiyor; "özerk örgütlenme" oldun mu "Kürdistan işçi sınıfının partisi", bilimsel sosyalizmin bütün evrensel ilkelerini benimseyip bunları somut

koşullara indirgeyerek adıyla, devrim stratejisiyle, yakın ve uzun vadeli ittifaklar politikasıyla "ayrı" bir güç olarak ortaya çıktın mı küçük burjuva milliyetçisi olup çıkıverirsin. A.Keçeli ve H.İşli'nin eski döneme, yeni döneme ilişkin perspektifleri özü itibariyle bunlardır.

Öncelikle şunu belirtmek istiyorum ki, sosyalist ve küçük burjuva milliyetçisi olma, yakın ve nihai amaçlara varmada birer araç olan partilerden şu veya bu ismi taşıyanlarda olup olmama ile değil, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesine ilişkin programatik görüş ve bunlara denk düşen pratik adımlarla doğrudan bağlantılıdır. Türkiyeli komünist ve devrimciler ister bağımsız örgütlenmeyi isterse ortak örgütlenmeyi savunsunlar, kabul etmelidirler ki, kendileri dışında bağımsız örgütlenmiş Kürt marksist-leninistleri de vardır; sosyalistlik bağımsız örgütlenmeyi savunmayı gerektiriyorsa da bunu, günümüzde halen savunmayanlar örgütlenme sorununu tartışabilirler ama hiç bir koşulda bu konudaki ayrılığı, nitelendirmelerin odağına oturtmamalıdır. Nasıl ki, Kürt komünist ve devrimcileri, sadece ortak örgütlenmeyi savunduğu için bundan hareketle diğer düşünceleri gözardı ederek hemen kolayıcı bir tutumla genel olarak sosyalist bir zeminde olsa bile, Türk devrimcilerini sosyal şoven veya sosyal sömürgeci gibi deyimlerle tanımlamıyorsa, daha doğrusu tanımlamamaları gerekiyorsa; Türk komünist ve devrimcileri de, örgütlenme biçimi için Kürt komünist ve devrimcilerinin niteliklerine gölge düşürmemelidirler. Bu anlayış, "sol"culuk adı altında sosyal şoven bataklıktan yüzünlerin gerçek yüzlerini ve bağımsız örgütlenmeler bile dünya anlayışları küçük burjuva milliyetçiliğine denk düşen Kürt yurtsever güçlerini oldukları gibi tanımlamayı dışlamıyor, hatta bu konuda daha titiz olmayı gerektiriyor. Bu yönüyle, kendileri dışında da Kürt marksist-leninistlerinin örgütlenmelerini, ama bağımsız örgütlenmelerinin yanlış olduğunu belirten bazı Türk devrimci güçlerinin bu yaklaşımları, Emek yazarlarına göre daha olumludur. Evet onlar da marksist-leninist tutumun ortak örgütlenmeyi gerektirdiğini belirtiyorlar, ama sadece bunun için de tüm Kürt devrimcilerini küçük burjuvalıklı suçlamıyorlar. Demek ki Emek yazarları, bir gücü nitelendirmede esas alınması gereken kıstaslar konusunda yanlışlık içindedirler ve esas olarak kendilerinin eleştirilmeleri gereken bir konuyu gerekçe ederek, elde fırça duvarı boyar gibi bütün ulusal demokratik güçleri dünya anlayışlarına bakmaksızın küçük burjuvalıklı suçlama gafletine düşüyorlar.

KİMLERİN AYAKLARININ

ALTINDAKİ TOPRAK KAYIYOR?

Daha ne zaman biteceği tartışma konusu olan GAP'a ilişkin kurgularla, olası ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmeleri de kendi sakat anlayışlarına dayanak yapmaya çalışan H.İşli, yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarının daha sistematik bir biçimde sömürülmesi, kâr oranlarının artırılması vb. nedenlerle yapılan yatırımların egemen sınıfların iradesi dışında yolaçtığı bazı gelişmelerin sınıfların mevzilenmesinde yarattığı değişikliklerin siyasal yansımaları konusunda da çarpıtmalara başvuruyor. Kapitalizmin gelişmesi, egemen sınıfların, ekonominin yanısıra kültürel ve ideolojik planda da geleneksel uygulamalarını derinleştirip yenilerini devreye sokmaları gibi durumların T. Kürdistanı'nın ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesini, Türkiye toplumsal kurtuluş mücadelesine sıkı sıkıya bağladığını; devrimcilerin de iradesinden bağımsız olarak oluşmuş olan bu olgunun, küçük burjuva milliyetçiliğinin Kürdistan ulusal ve toplumsal kurtuluşuna öncülük etmesini hem teorik hem de pratik olarak olanaksızlaştırdığını; küçük burjuva milliyetçiliği bu nesnel gerçekleri görmezlikten gelerek ayrı örgütlenme, ayrı mücadele stratejisinde direttiği sürece, onun ayağının altındaki toprağın sürekli kayacağını; nesnel gelişmelerin onun bu stratejisini dışlayacağını (3) belirten H.İşli'nin birbiriyle "bağlantılı" olarak vardığı sonuçlar, hem kendi içinde tutarlı değil, hem de Kürdistan gerçeğinden oldukça uzaktırlar. Kürdistan'daki gelişmelerin yeni görevler ve perspektifleri de dayattığı açıktır, fakat bunların Türkiye toplumsal kurtuluş mücadelesiyle daha sıkı bağlanma veya ayrı örgütlenme ve ayrı mücadele stratejisinde ayak direktmenin ayakların altındaki toprağın kaymasına yol açacağıyla ilgisi yoktur. Kapitalizmin gelişmesi, ulusal demokratik halk devriminin sınıfsal tabanını daha da netleştirip kapitalizmi aşan köklü devrimci dönüşümlerin içerik olarak zenginleştirilmesini dayatırken, derinleştirilen ırkçı-şoven kültürel ve ideolojik çalışmalar da, ulusal demokratik bilincin yaygınlaştırılması görevini Kürdistan devrimcilerine yüklüyor. H.İşli'nin "küçük burjuva milliyetçiliği" olarak tanımladığı, komünistlikle, devrimcisiyle, yurtsever ve ulusal demokrasiyle Kürdistan ulusal demokratik muhalefetinin görmesi gereken, ekonomik, toplumsal ve siyasal gelişmelerin, bağımsız örgütlenmenin temel nedeni olan Kürdistan toplumundaki devrimci gelişme

sürecinin ayrı ve ağırlıklı yanıyla bağımsız seyir izlemesi yönünde derinleştikleridir. Durum buyken, gelişmeleri gerçek içeriklerinden soyutlayıp başka şekilde göstererek ayrı örgütlenmenin güç yitirme anlamında toprak kaymasına yolaçacağını ileri sürmek, başka bir amaç yoksa, olsa olsa kendine hayali "nesnel gerçekler" yaratmaktadır.

Kürdistan adına yola çıktıklarını belirten bazı marjinal örgütleri bir tarafa bırakırsak, komünistlik ve devrimcilik adı altında mücadele eden parti ve örgütlerin etkinliklerinin süreçle Kürdistan'da aldığı boyutlar, kimlerin ayaklarının altındaki toprağın kaydığına örnek gösterilebilir. Bilindiği üzere, altmışlı yılların sonu ve yetmişli yılların başında Türkiye'de toplumsal kurtuluşu omuzlamak iddiasıyla yola çıkan örgütlerin Kürdistan'da önemli bir etkinliği vardı. TKDP'lerin de azımsanamayacak güçleri vardı, fakat esas yönelimleri bağımsız örgütlenmeyi her yönüyle alternatif yapacak düzey ve kapsamda değildi. Sonraki dönemde bağımsız örgütlenmenin netleşmesi ve kedi ayakları üzerinde dirilmesiyle ortak örgütlenmelerin güçten düşmeye başladıkları bilinmektedir. Ve şimdiye kadar ki gelişmeler de göstermektedir ki, bağımsız örgütlenmeler istikrar kazandıkça, ortak örgütlenme savunucularının ayaklarının altındaki toprak kaymıştır, süreç bu yönde ilerlemektedir. Gelişmelerin aksi yönde seyrettiğini söylemek gülünçtür.

Ayrıca, bazen Türkiyeli devrimci güçlerin belli yörelerde kazandıkları güç veya bulabildikleri ilişkiler de, Emek dergisi yazarlarını veya aynı anlayışta olanları yanıltmasın. Hatta bazı durumlarda Kürdistan kökenli örgütlerden bile güçlü duruma gelen kimi örgütlerin durumu da, ortak örgütlenme lehine yorumlanamaz. Ulusal demokratik güçlerin zayıflığı veya bazı hataların yarattığı ve bu benzeri durumlar, bağımsız örgütlenmiş parti veya örgütlerin çalışmalarının başlaması veya yoluna girmesiyle kolaylıkla telafi edilebilmiştir. Yani Türk kökenli örgütlenmeler, bağımsız örgütlenmiş sosyalist ve devrimcilerin tutarlılık veya pratikte geliştirilen çalışmalarla bağlantılı olarak Kürdistan'da örgütlenme zeminini bulmuşlardır. Kısacası, eğer koşullar Kürdistan sosyalist ve devrimcileri tarafından değerlendirilebilirse, bağımsız örgütlenme değil, ortak örgütlenme savunuculuğu ayakları altındaki toprağın kaymasına elverişlidir. Bundan sonra da Kürdistan ulusal demokratik muhalefetinin hataları, Türkiye devrimcilerinin, Kürdistan'da örgütlenmelerine yol verebilir; ama bağımsız örgütlenmenin kendisi artık ortak örgütlenme savunucularına bir avantaj

sağlayamaz.

TOPLUMSAL DEVRİM SÜREÇLERİ İÇİÇE DEĞİL AĞIRLIKLIL OLARAK BİRBİRLERİNDEN BAĞIMSIZDIRLAR

Emek yazarlarının yanıldıkları bir konu da Türkiye ve Kürdistan toplumsal devrim süreçlerinin birbirleriyle bağlantılarıdır. A. KEÇELİ, Kürdistan'ın bütün parçalarında, bazı farklılıklara rağmen genel olarak kapitalizmin egemen olduğunu ve bunun sonucu olarak kapitalizmin sınıfsal çelişkilerinin öne çıktığını; Kürdistan'ın ekonomik yapısının her parçanın bağlı bulunduğu ülkenin ekonomik yapısıyla bütünleşerek pazar birliklerinin doğduğunu belirterek, sadece bir parçada değil bütün parçalardaki mücadelenin kaderini egemen ülke devrimlerine, "olmazsa olmaz" bir biçimde bağlıyor. A.Keçeli, yukarıda belirttiğimiz gelişmeleri kastederek şunları söylüyor: "Bu nesnel koşullar Kürt halkının ulusal özgürlük mücadelesini genel toplumsal devrim mücadelesinin bir parçası durumuna getirmiş, her ayrı ülkede tek bir toplumsal devrim süreçleri doğmuştur. Artık gelinen aşamada Kürt halkının birlikte yaşadığı halkların toplumsal kurtuluş sürecinden bağımsız bir ulusal kurtuluş mücadelesi sürecinin nesnel zeminleri kalmamıştır. Geçerli olan, tek bir devrim sürecinde birleşik mücadelenin örgütlenmesidir."(4) Kürdistan'da kapitalizmin gelişmesinin dıştan, egemen ülke sömürücü sınıflarının çıkarlarının gerektirdiği oranda olduğu gerçeğini görmeden "sömürge Kürdistan" belirlemesini geçersiz ilan eden H.İşli, hem sorunun temelinde yatanın gerçeği kalmışlık değil-ki bu bir sonuçtur- gerçeği bırakılmışlık olduğunu görmüyor hem de A.Keçeli gibi, tek devrim sürecine yorumlanamayacak gelişmelerden hareketle;"T.Kürdistan'ın ulusal ve sosyal kurtuluşunun, Türkiye proletaryasının toplumsal devrimiyle iç içe geçip kopmaz bir bütün haline geldiği, örgütlenme ve mücadelenin bu bütünlüğü esas alması gerektiği daha da netleşmiştir"(5) diyerek kendi çevresindeki "netliği", toplumsal devrim sürecini malediyor. H.İşli daha daileri giderek Kürt proletaryasının, sınıfsal yapısı gereği, ülkesinin nesnel gerçeklerinden kaynaklanan, bunun için de en iyi yanıt veren marksizm-leninizm dayanan, proleter enternasyonalizmini temel alarak Türkiye proletaryasıyla birleşik sınıfta partisini yaratan mücadele ve örgütlenme yolunu benimsemiştir(6) diyor. Yıllarca Türkiye'yi örgütlenmelerde mücadele eden bir grup Kürtle "özger örgütlenme" oluşturarak, bilimsel literatüre gör

kelimenin tam anlamıyla ayrı bir örgüt sayılmayacak yapılanmaların başına "Kürdistan" kelimesini yerleştirerek, Kürdistan proletaryası adına "gelin güvey" olarak kendilerini netleştirenler varsa eğer, bunlara söylenmesi gereken şudur: Kürdistan proletaryasının temsilcileri, hiç bir sosyalist miras devralmadan bir nevi sıfırdan başlayarak 1975'lerden bu yana kendi öz topraklarında, her türden baskı ve sömürünün yokedildiği bir toplumun kurulması nihai amacıyla mücadelelerini sürdürüyorlar; hiçbir zaman taşıma suyla değirmen döndürülemez ve ulusal ve toplumsal mücadelenin gelişip yaygınlaşmasıyla birer "yaban otu" gibi duran Türkiyeli devrimci partilerin özerk örgütlenmelerinin doğal yapılar olmadıkları, subjektif zorlamalarla "nesnellik" çabasında oldukları görülecektir.

Kürdistan'ın bütün parçalarında, mücadelenin egemen ülke devrim sürecine bağlı olduğu tespiti, Kürt halkının yakın tarihiyle onlarca kez boşa çıkarılmış olmasına rağmen A.Keçeli'nin hâlâ akıntıyla karşı kürek çekme olarak değerlendirilebilecek görüşlerle ortaya çıkması büyük bir yanılıdır. Yirminci yüzyıldaki gelişmeler, daha feodalizmin egemen olduğu koşullarda bile, Kürdistan'da ulusal ve toplumsal gelişim sürecinin egemen ülkenin toplumsal gelişim sürecinden ayrı ve ağırlıklı olarak bağımsız seyrettiğini göstermektedir. Baze toplumsal gelişim süreçlerinin ileri veya geri olmaları Kürdistan ile egemen ülkeler arasında yer değiştirmiştir; zaman zaman paralellikler veya çakışmalar da olmuştur, ama Kürdistan'da ulusal ve toplumsal sorunlara kaynaklık eden düğümler çözülemediği için paralellik veya çakışma durumları kısa sürmüştür. İktidarı ele almadan önce başta Kürt halkı olmak üzere ezilen halklara verdiği sözleri, işbaşına geldiğinde yerine getirmeyen Kemalist yönetime karşı Kürt halkı irili ufaklı onlarca direniş ve ayaklanmayla cevap verdiğinde Türk komünistlerinin takındıkları tutum günümüz için de bazı dersleri içeriyor. Kürt halkının kanı, taşı toprağı sulayıp nehirleri kızıla boyarken, komünistler dahil Türk toplumunun ezici çoğunluğunun Kemalist yönetimi desteklemesinin hatalardan öte bir anlamının da olması gerekir. Bu da, her iki halkın, TC'nin kuruluşundan sonra farklı siyasal ve toplumsal gelişme süreçleriyle karşı karşıya kaldıklarıydı. Türk komünistlerinin, işgalden sonra köklü devrimci dönüşümler doğrultusunda Kemalist yönetime karşı mücadele etmeleri gerekirken, süreci yanlış değerlendirmeleri sonucu hemen hemen her konuda kemalist yönetimi desteklemelerinin bağışlanacak bir tarafı yoktu, ama önlerindeki görevlere kaynaklık eden toplumsal

gelişme sürecinin o dönem Kürdistan'a göre ayrı bir seyir izlediği de gözardı edilemez. Burjuva önderlikli bile olsa Türk halkının işgalcilerin pençesinden, sonradan yeni bağımlılık ilişkileri kurulup kimi eskileri sürdürülse bile, fiilen kurtulmasının önceki döneme yani Osmanlı dönemine göre ileri bir adım olduğu söylenebilirken benzer bir bağlantı Kürt halkı için sözkonusu değildir. Kemalist yönetimin katı tutumuyla Osmanlı dönemini bile geride bırakması ortada dururken Türk halkı için söylenebilecek "olumluluk" Kürt halkı için sözkonusu olamaz. Gerçi TC'nin Osmanlı İmparatorluğu'na göre, güdük de olsa varolan kimi "ilerilik"leri Türk komünistleri tarafından çığırından çıkartılarak her alanda koşulsuz destek düzeyine çıkartılmıştır, fakat bu durum TC'nin Türk halkı için, başta Kürt halkı olmak üzere diğer ezilen halklardan farklı bir anlamının olduğunu yadsımayı getiremez. Kürt halkı için o dönem sadece işgalcilerin "ulusal kimliği" değiştiğinden, doğal olarak ulusal kurtuluş mücadelesi sürdürülmüştür. Türk komünistleri hiç bir hata yapmadan kemalist yönetime karşı mücadeleyi sürdürselerdi bile, mücadelelerin amaçladıkları farklı hedefler nedeniyle tek bir toplumsal gelişim süreci yine de sözkonusu olmayacaktı. Çünkü yaşanan süreçler her iki halk için farklı düzey ve kapsamlarda seyrediyordu.

Güney Kürdistan'da, altmışlı ve yetmişli yıllarda belli aralıklarla da olsa ulusal demokratik mücadelenin hep diri kalmasının nedeni de temel olarak toplumsal devrim süreçlerinin Irak'a göre farklı seyir izlemesidir. Bu farklılığın her zaman ilerilik olmadığı Irak'taki gelişmeler göstermektedir. Yirmili, otuzlu ve kırklı yılların ortalarına kadar Kürdistan bir direniş ve toplumsal ilerleme dinamiklerinin güçlü olduğu bir odakken 1958'de krallık karşıtı gelişmeler esas olarak Irak'ta boy vermiş ve Kürdistan'ı da etkisi altına almıştır. Sömürgeci Irak yönetimlerinin Kürdistan halkına karşı gerçek yüzlerini açığa vurmalarından sonra toplumsal gelişim süreci Kürdistan'da ileri olmuştur ve bu ilerilik günümüze kadar sürmektedir. Irak komünistleri Baas rejimi ile anlaşıp aynı çarkın içinde yer aldığı dönemlerde bile, Kürdistan dağlarındaki özgürlük ateşi söndürülemediği. Bu ulusal mücadeleyi sürdürenlerin sınıfsal niteliklerinden öte bir nesnelliktir ve kökleri birçok nedenle birlikte ağırlıklı olarak Kürdistan halkının çözümlenemeyen sorunlarının farklılığında yatmaktadır. Bütün bunlara rağmen G. Kürdistan muhalefeti halen ayrı toplumsal gelişme sürecine denk düşen stratejik hedefler önüne koymamışsa, örgütlü ulusal demokratik güçlerin yanılğılarından kaynakla-

nan bu durum, egemen ulus komünist ve devrimcileri tarafından, kendi yanlışlarını gerekçelendirmede kullanılmamalıdır. Aynı durum Loğu Kürdistan için de geçerlidir. Orada da geçici bazı paralellik ve çakışmalara karşın Kürdistan toplumunun devrimci gelişme süreci ağırlıklı olarak bağımsız bir seyir izlemiştir. Zaman zaman komünistler, sömürgeci rejimin hükümetlerinde bile yer almalarına rağmen, Kürdistan sorununda adımlar atılmadığı sürece Kürdistan hep direniş odağı oldu. Humeyni rejiminin, Fars halkına getirecekleri daha netleşmeden Kürdistan'a ilişkin politikası belirginleşince, ulusal demokratik güçlerin haklı olarak ezen ulus devrimcilerinin tutumlarını beklemeden mücadeleye koyuldukları bilinmektedir. TUDEH ve Halkın Fedaileri (Çoğunluk), Humeyni rejiminin iç çelişkilerine göre strateji belirleyip kuyrukçu tutumlar takınırken Kürdistan'da onbinleri kapsayan silahlı halk direnişinin milyonlarca Kürdün umudu haline gelmesi, halen Kürdistan halkının kurtuluşunu ilelebet egemen ulusların kurtuluşuna bağlayan, ayrı devrim mücadelesine en küçük bir olanak dahi tanımayan anlayışların gözünü açmıyorsa ortada açık bir politik körlük var demektir.

Örgütlenme konusunda ezen ulus devrimcilerinin temel yanlışlığı, örgütlenmeleri ülkede yaşanan siyasal ve toplumsal gelişim süreçlerinden soyut değerlendirmeleridir. Ayrı ülke ve ulus olma, farklı tarihsel değerleri savunma bir tarafa bırakılsa bile sorunun nirengi noktası Ortadoğu'da Kürdistan halkının şu veya bu parçada, egemen ulus devrimi gerçekleşmeden kurtulup kurtulamayacağına döğümlenmektedir. Yukarıda belirttiğimiz gelişmeler, Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinin, bazılarının yansıtmak istedikleri gibi salt ezen ulus komünist ve devrimcilerinin hatalarıyla açıklanamayacak nedenlerle, geçici paralellik ve çakışmalara karşın, esas olarak ayrı ve bağımsız bir seyir izlediğini göstermektedir. Ezen ulus devrimcilerinin hataları, bazı dönemlerde, daha önceden yanlış mücadele zeminini tercih ederek ezen ulus devrimcileriyle aynı örgüt çatısı altında olanların gerçek mücadele zeminine, yani ülkesel zemine gelmelerinde hızlandırıcı veya ayrıştırıcı bir öge olmuştur, fakat hiç bir zaman ayrı örgütlenmenin temel enedenleri sayılamazlar; çünkü çarpıklık esas olarak Kürdistanlı komünist ve devrimcilerin, ikincil önemde olan ortak kurtuluş stratejisini birincil strateji olarak benimseyip ezen ulus devrimcileriyle örgütlenmelerinden kaynaklanıyordu. Ezen ulus devrimcilerinin bugün üzülere dile getirdikleri kimi hatalar olmasaydı bile, Kürdistan komünist ve devrimcilerinin

yeri ortak örgütlenmeler değil, bağımsız örgütlenmeler olması gerekirdi. Gönül isterdiki, enternasyonalist görevlere de gölge düşüren hatalar ve bu hataların yolaçtığı güvensizlikler olmadan baştan yanlış tercihlerini koyan güçler bağımsız örgütlenmenin gerek ve zorunluluğuna inanıp ayrışsınlar.

Ayrıca şunu belirtelim ki, ezen ulus devrimcilerinin ortak örgütlenmeye zarar veren hatalar olarak değerlendirdikleri durumlar, ayrı örgütlenme için yalnız başlarına gerekçe olamazlar. Bu tür hatalar Kürdistan sorununu tekrar değerlendirme bazında bir katkıda bulundular ve sonuçta bugün dahi ezen ulus devrimcilerinin görmedikleri temel yanlışların farkına varılmasına yolaçtılar. Günümüzde süren tartışmalar, ezen ulus komünist ve devrimcilerinin geçmiş hatalardan ders çıkarmak bir yana daha köklü hataları güçlendirme çabasında olduklarını göstermektedir. Beklentilerimiz odur ki, ezen ulus komünist ve devrimcileri yanlışlarında ayak diretip, değişik ülke komünist ve devrimcileri arasında olması gereken kardeşlik ve dostluk ilişkilerini fazla zedelemeyen, aynı devlet sınırları içinde yaşamının getirdiği ortak antiemperyalist, antitekel, antişoven ve anti-faşist görevlerin öngördüğü veya süreçle öngörebileceği stratejik ve taktik hedefleri gözardı etmeden bağımsız örgütlenmeleri içlerine sindirip ona göre kendilerini yeniden düzene koyunsunlar. Bu yapılmayıp işler sürece bırakılırsa, bugün kabul edilmesinde geç bile kalınan gerçekler, yaşananların zoruyla kendilerini kabul ettireceklerdir, ama tahribatlar da az olmayacaklardır. Çünkü gerçeklerin inatçı olduğunu toplumların tarihi hep kanıtlamıştır ve Ortadoğu'daki Kürdistan halkının sorunları ve tek tek parçaların gerçekleri de toplumlar ailesinden ayrı düşünülemez. Nasıl ki, Kürdistan komünist ve devrimcileri, ezen ulus devrimi olmadan ulusal demokratik devrimi gerçekleştirme stratejisini önlerine koymalarına rağmen, bunu mutlaklaştırmayıp, günümüzde tali planda olan "ortak kurtuluş" olasılığını reddetmeden gereken perspektifleri savunuyorlarsa, ezen ulus komünist ve devrimcileri de "ortak kurtuluş" olasılığından önceki dönemde gündemde olan ayrı devrim sürecinin stratejisini benimseyip buna uygun pratik tutum geliştirmeleri gerekiyor.

ÖZERK VEYA SEKSİYON ÖRGÜTLENME ÇÖZÜM DEĞİL

Ezen ulus devrimcilerinin Kürdistan'ın ayrı devrim stratejisini benimseyip ona uygun tutum geliştirmeleri gerektiğini belirtirken yanlış an-

lamlara yol vermemek için şunu eklemekte yarar var: Benimseme ve uygun ututum geliştirme derken, yerine getirilmesi gereken görev, Kürt halkının kurtuluşunu gerçekleştirme stratejisinde ezilen ulus devrimcilerinin esas güç olarak kabul edilip, katkının destek ve dayanışma ile sağlanmasıdır. Ezen ulus devrimcileri açıkça ilan etmelidirler ki, ortak örgütlenme veya bunun bünyesindeki özerk örgütlenmeler, ezen ulus devrimi gerçekleştirilmeden ayrı bir devrimi gerçekleştirme perspektif ve kapasitesinde değiller; kendileri "ortak devrimi" gerçekleştirdiklerinde ezilen ulus ve ulusal azınlıkların kendi geleceklerini özgürce belirleme haklarının yerine getirilmesi için o halklara gereken olanaklar verilecek; fakat devrimden önce de kurtulma stratejisini omuzlayacak ayrı parti ve örgütlerin mücadelesi ile azami ölçüde dayanışma ve işbirliği içinde olunacak. Ezen ulus devrimcileri kendi bünyesinde özerk örgütlenmeler yaratacaklarına Kürt halkının kurtuluşunu gerçekleştirme inancıyla yanlış alanları seçmiş Kürt devrimcilerini Kürdistanlı örgütlere gitmeye teşvik eden politikalar içinde olmalıdırlar. Her komünist ve devrimcinin kendi gerçek mücadele zeminlerine çekilmesi, her şeyden önce o ülkenin komünist ve devrimcilerinin görevi ise de ezen ulus devrimcilerinin de yerine getirmeleri gereken görevler vardır. Benzer bir örnek oluşturmasada Filistin örneğinden alınacak çok dersler vardır. Bilindiği gibi, 1982'ye kadar Filistin komünistleri, ayrı bir örgüte sahip değillerdi; Suriye, İsrail, Ürdün ve Mısır gibi ülkelerin komünist partilerinde yer alıyorlardı. Temel hareket noktası, varolan statükonun örgütlenmede esas alınarak soruna yaklaşmaydı. FKO'nun kendini, statükoları geçersiz kılarcasına kabul ettirmesi ve yıllarca stratejik amacı Filistin halkının kurtuluşuyla pek ilgili olmayan komünist partilerde enerjiyi harcama politikasının iflas etmesidir ki, Filistin komünistleri başta olmak üzere bünyesinde Filistinli komünistleri barındıran komünist partilerin gözünü açtı ve Filistin Komünist Partisi'nin kuruluşu gündeme geldi. Kısa bir sürede ve özellikle işgal altındaki topraklarda önemli bir güç haline gelen FKP, bağımsız bir güç olarak devrim mücadelesi koşusuna geç başladığı için peşinen ulusal burjuva ve küçük burjuva yapılı önderliği kabul etmek zorunda kaldı. Filistin örneği gerçeklerin inatçılığı açısından bariz bir gelişmedir. Kürdistan'da ise komünistler, gerçeklerin inatçılığının sonuçlarını beklemeden ve hiç bir güçten onay veya destek almadan sadece işçi sınıfı ve emekçi halk kitlelerini güç ve kararlılığına bel bağlayarak bağımsız örgütlenmeye giriştikleri için, Filistin örneği

söz konusu olmayacaktır, olsa olsa kendi iç dinamikleriyle ülke topraklarında boyveren bir gücün "tescilli" gerekecektir.

EMEK dergisi yazarlarının ayrı kurtuluşa en ufak bir olasılık bile tanımamaları, "Kürdistan işçi sınıfının partisi genç ve tecrübesiz olmasına rağmen, Kürdistanın iç ve dış dinamiklerinin doğru tespitinde, buna uygun mücadele ve örgütlenme stratejisinde, en isabetli yolu seçtiğini göstermiştir" belirlemesiyle birlikte düşünüldüğünde çarpıklık ortaya çıkıyor. Çünkü savunulan anlayış Türkiye'nin iç ve dış dinamiklerini bile doğru değerlendirmeden uzaktır. Kanımca birakalım Kürdistanın iç ve dış dinamikleri, Türkiye'nin bile doğru değerlendirilebilirse, Kürdistan sorunu da yerli yerine oturtulabilir. "Kürdistan işçi sınıfının partisi" olarak değerlendirilen oluşumun yakın ve uzak stratejik hedefleri incelendiğinde görülecektir ki, bunlar, Türkiye'de toplumsal devrimi gerçekleştirmeyi benimsemiş devrimci bir partinin yakın ve uzak stratejik hedefleridir; isabetli yol dedikleri ise hiç bir kuşkuyla yer vermeyecek bir biçimde Kürdistan işçi sınıfının kurtuluşunu Türkiye devrimine, olmazsa olmaz bir koşulla bağlama politikasıdır.

Öncelikle tartışılması gereken Kürt halkının, Türkiye devrimi olmadan kurtulup kurtulamayacağıdır. Tartışmanın hareket noktası buradan başlamalı. Ezilen ulus komünist ve devrimcileri, önce kurtulma stratejisini benimserlerken bunu mutlaklaştırmıyorlar, fakat bazı ezen ulus devrimcilerinin savundukları gibi, önce kurtulmayı zayıf bir ihtimal de görmüyorlar. Sorun geçerli olan iki olasılıktan hangisinin daha önce gerçekleşme olanaklarına kavuşabileceğidir. Ayrı kurtulma denilirken tekeller kapitalizmin egemen olduğu bir bağımlılık statüsünden kurtulma olduğu için, sorunun güncelliği, tekeller kapitalizmin halen yıkılmadığı süreçte yatmaktadır. Bu açıdan bir örnek oluşturan Filistin sorununa tekrar baktığımızda, hiç bir akliselinin, Filistin'in bağımsızlığını İsrail'in toplumsal kurtuluşuna bağlamadığı görülecektir. İsrail kümonistleri bu alandaki yanlışlarını düzelterek, işgal altındaki örgütlerini bile FKP'ye devrettiler. Çünkü BM'nin ezici çoğunluğu tarafından bile kabuledilen, Filistin'in İsrail'de toplumsal devrim olmadan kurtulabileceği gerçeğine karşı hiç bir komünist daha fazla dayanamazdı. Onyıllardır ırkçı Güney Afrika'nın işgali altında bulunan Namibya'nın bağımsızlığı sorununda da Güney Afrika komünist ve devrimcileri doğru bir tutum içindedirler. G. Afrika'daki toplumsal devrimin Namibya'nın bağımsızlığını tanıyacağı açık bir gerçekken, bu böyledir diye

hiç bir G.Afrikanlı devrimci, "Namibya'nın kurtuluşu bizim kurtuşumuza bağlıdır ve Namibyalı devrimciler, G.Afrika devrimcileriyle örgütlenmelidirler" demedi. Filistin ve Namibya'da işgalcilerin "açık" ayrımcı politikalarının bütün dünyaca kabul edilmiş olması ve bu temelde oluşan demokratik kamuoyunun, günümüzde Ortadoğu'da yirmibeş milyona varan nüfusuyla Kürdistan için sözkonusu olmaması, ortak örgütlenmeler lehine yorumlanamaz. Ayrıca Kürdistanı kendi aralarında bölüşmüş bölge devletlerin sömürgeci politikalarının aldıkları biçimlerin farklılıklarında, işgalci devletlerdeki toplumsal devrimlerden önce kurtulma gerçeği için Filistin ve Namibya'da geçerli olan yapılanmaların Kürdistan için uygun olmadıklarına yorumlanamaz.

Diğer yandan sömürgeci rejimler için sömürgelerin önemi büyük olmakla birlikte, egemen sömürücü sınıfların yaşamsal çıkarları düşünüldüğünde "parça"nın koparılmasının "bütün"ü ele geçirmeye göre daha kolay olduğu görülecektir. Zorla devlet sınırları veya devlet egemenliği altında tutulmuş ülkelerin kendi bağımsızlıklarına kavuşmaları, her zaman sömürgeciler ve emperyalistlerin çıkarlarına büyük darbeler vurmuştur. Ama bu her zaman egemen ülkenin kurtuluşuyla birlikte olmamıştır. Klasik sömürgeciliğin bir sistem olarak çökmüş olmasına rağmen, sömürgeci metropollerde tekelci kapitalizmin hüküm sürmesi, sömürge-sömürgeci ülke kurtuluş mücadelelerinin ne denli birbirine bağlı olduğunun açık bir örneğidir. Çarlık Rusyası dışında, bütün sömürge ülkeler, sömürgeci ülkelerde toplumsal kurtuluş olmadan ulusal bağımsızlıklarına kavuşmuşlardı. Sadece Çarlık Rusyası'nda sömürgeler, egemen ülkenin toplumsal devrimiyle birlikte kurtulmuşlardır. Sömürgelerin Çarlığın yıkılmasına kadar kurtulmamalarının nedeni ise daha sömürgelerde ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi gelişmeden egemen ülkede sosyalist örgütlenmenin gelişip ezilen halkların devrimcilerini de bünyesine alıp ortak örgütlenmeyi yaygınlaştırmasıdır. Sömürge ülkelerde ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi kendi ülkesel dinamikleri üzerinde gelişebilseydi- ki gelişmemesinin birçok nesnel ve öznel nedeni vardı- kuramsal olarak Çarlık yıkılmadan da bir veya birkaç sömürgecinin ayrı kurtuluşu gerçekleşebilirdi. Sorunun bu açıdan çözüm olanağının kuramsal olarak İngiltere-İrlanda örneğinin olduğu gibi Marks döneminden beri savunulduğu bilinmektedir. Bu nedenle Rusya örneği genelleştirilemez. Ayrıca egemen ülkenin devriminden önce kurtulmanın dinamikleri ve koşulları günümüzde daha elverişlidir. Çünkü

"küçük" bir ülke kedi başına emperyalist abluka ve saldırıları göğüsleyemez türünden tartışmalar da, sosyalist sistem başta olmak üzere dünya devrimci süreci güçlerinin günümüzde sahip oldukları güç karşısında önemini yitirmiştir. Ülkesel zeminde örgütlenebilen her komünist ve devrimcinin, egemen ülkeden önce kendi ülkesinin kurtuluşunu gerçekleştirmesinin olanakları günümüzde daha da artmıştır ve dünyanın sayılı sömürge ülkelerinde devrimciler, önce kurtulmayı mutlaklaştırmadan, önce kurtulma stratejisini rahatlıkla önlerine koyup ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesini verebilirler. Bu gerçek hem deniz aşırı hem de egemen ülkeye bitişik toprakları olan sömürgeler için geçerlidir. Bitişik topraklarda yaşama, ortak örgütlenmenin değil sadece egemen ülke devrimcileriyle daha çok sörunda işbirliği ve ittifak yapmanın gerekçesi olmalıdır. Hatta bazen halkların ortak düşmanlarını yenilgiye uğratıp ulusal ve toplumsal kurtuluşun yolunu açma amacı için, önce kurtulma stratejisinin önüne veya ona alternatif olarak koymamak kaydıyla değişik işbirliği ve ittifakları öngören perspektif doğrultusunda ortak mücadele de verilebilir, fakat temel mücadele alanı önce kurtuluş stratejisini benimseme olmalıdır. Güç ve kararlılığını Kürdistan işçi sınıfı ve emekçi halkından alan bilimsel sosyalistlerin, "federasyon" savunucularından farkı bu noktada ortaya çıkıyor. Ezilen ulusun kurtuluşunun kuramsal olarak iki yolunun olduğu konusunda her iki eğilim de anlaşılıyor; ama farklılık önce kurtuluşun mu, birlikte kurtuluşun mu temel alınıp ona uygun örgütlenmelerin yaratılıp yaratılmamasında ortaya çıkıyor. "Federasyon"u temel almanın bağımsız örgütlenmeyi gerektirmediği, bu nedenle yıllarca tartışıldı; bağımsız örgütlenmenin ancak önce kurtuluşu esas almayla anlam kazanacağı belirtilerek buna uygun örgütlenmeler gerçekleştirildi, programatik stratejiler çizildi.

Bu perspektifle soruna yaklaşıldığında, Emek dergisi yazarlarının işçi sınıfı örgütü olarak adlandırdıkları, özerk örgütlenmelerin çözümsüzlükleri ortaya çıkıyor. Yakın ve uzun vadeli stratejik hedefleri, egemen ulusun damgasını taşıyan özerk örgütlenmelerin başına "kürdistan", sonuna "parti" adı verilse de temel alınması gereken "önce" kurtuluşu gerçekleştirecek yapıda olmadıkları ortadadır. "Önce" kurtulma olasılığını benimsemekle birlikte, böylesi bir durumda mücadelenin "başına" geçsin diye, Emek dergisi yazarlarının savundukları türden bir özerk örgütlenmeyi savunmalarında temel yanlışları, stratejisini egemen ulusun toplumsal devrimine göre bilerleyenlerin, "önce" kurtuluş stratejisi için mücadele edemeyecekler-

dir. Ezilen ulusun kurtuluşunu hangi ad ve biçim altında olursa olsun egemen ülkedeki toplumsal devrime bağlamak ve bunu "biricik" strateji olarak benimsemek, "önce" kurtulma koşullarına müdahale ederek ezilen ulusun devrimini gerçekleştirmeyi engelliyor. Bağımsız örgütlenmenin önemi bu noktada beliriyor. Hedeflerinin ilerlilik ve gerilikleri bir yana Sol Birlik veya Direniş Cephesi türünden oluşumlarda yer alan bir Kürt örgütünün aynı zamanda ayrı bir Kürdistan cephesini kurabilmesi ve "önce" kurtulma stratejisini bu Kürdistan cephesi aracılığıyla gerçekleştirmeye çalışması, bağımsız ve özerk örgütlenmelerin nitelik farklılıklarını ortaya koymaktadır. Kürdistan'ın kurtuluşunu kuramsal olarak iki "yol"la açıklamak, bazılarının anladıkları veya çarpıttıkları gibi her iki yola aynı gerçekleşme olanağını tanımak değildir. Sorun ağırlığı ve ezilen ulusun devrimcileri olarak stratejik yönelimi önce kurtuluşa vermekle birlikte, bunu mutlaklaştırmamak ve kuramsal olarak önce kurtuluşun, egemen ülke devrimine kadar gerçekleştirilmeyebileceğini kabul etmekte yatmaktadır.

Marksist-leninist olabilmeyi, ezen ulus marksist-leninistleriyle ortak örgütlenmeyi savunmaya bağlayan Emek dergisi yazarlarına ve benzeri anlayışı savunanlara Kürt marksist-leninistlerinin, kendi ülkelerin işçi sınıfı ve emekçi halkının bağrında gerçekleştirdikleri örgütlenmelerle birlikte cevapları şudur: Gerçekten marksizm-leninizmin gereklerini yerine getirmek istiyorsanız, birincisi kendi dışınızdaki somut gerçekleri inkar etme politikasını terk ederek Kürt marksist-leninistleri "küçük burjuva milliyetçiliği", "ulusal demokratlar" veya "Kürt demokratları" olarak damgalamaktan vazgeçin; ikincisi toplumsal devrim programınızda ayrı devlet kurma hakkı dahil Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkını tanıma ilkesini hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek bir biçimde koymakla birlikte ezen ulusun toplumsal devrimi olmadan Kürdistan'ın kurtulabileceğini ve önce kurtuluşu örgütlemenin özerk örgütlenmelerle değil, ayrı bir devrim stratejisi olan bağımsız örgütlenmelerle olabileceğini kabul ederek içindeki Kürt kökenli devrimcileri kendi "ülkesel amaçları" için mücadele etmek üzere Kürt parti ve örgütlerine devredin ve propagandanızda marksist-leninist tutumun bağımsız örgütlenmeyi gerektirdiğini belirtin. Buna karşın Kürt marksist-leninistleri ve devrimcileri de iki ülkenin halklarının iki "komşu" halktan öte bazı ortaklıklarının olduğunu, ortak hedefler doğrultusunda ortak düşmanlara karşı ortak mücadelenin gerektirdiğini belirterek,

temel stratejik yönelimlerinin öngördüğü, "ayrı" oluşumların önemini bir an dahi olsa gözardı, etmeden, işbirliği ve ittifaklara girdikleri, daha doğrusu hemen gerçekleşme bile görüş olarak savundukları takdirde, halkların kardeşliği ve dostluğunun özüne sadık kalınmış olur.

Öte yandan mevcut sendika ve diğer demokratik kitle örgütlerinde bir arada olma da çarpıtılıp ortak örgütlenme için kullanılamaz. Ezilen ulusun mücadelesinin çok zayıf olduğu koşullarda gelişip sonradan da sürdürülen bu tür oluşumların varlığı, Kürt kimliği ile ortaya çıkmanın önündeki yasal engellerle esas olarak açıklanmalı ve fiili durum ise, ortak veya ayrı örgütlenmenin siyasal alanda alacağı biçimlere gerekçe yapılmadan değerlendirilmeli. Ezilen ulusun demokratik kitle örgütlerinin kendi gerçek kimlikleriyle ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin alacağı boyutlara paralel olarak yığınsallaşacağı ve kitlesel gücüyle yasal zemini zorlayıp yönlendirebileceğinin de dünyada yaşanmış örnekleri çoktur. Filistin halkının bu alanda gerçekleştirdiği mesleksel ve kategorik katmanlara uygun örgütlenmelerin durumu bilinmemektedir. Ezilen ulusun kurtuluşu adına yola çıkan örgütlenmelerin bu yönde amaçlarının olduğu ve en son olarak oluşturulan "hareketlenme"nin de kendisine bağlı mesleksel ve kategorik katmanlara denk düşen örgütlenmeleri süreçle oluşturma perspektifini benimsediğini vurgulamakta yarar vardır.

Sonuç olarak, bir taraftan ezen ulus marksist-leninistleri ve devrimcilerine yanlışlarını bir an önce düzeltmelerinin gerek ve zorunluluğunu belirtilirken, öte yandan da Kürt halkının kurtuluşuna gönül vermiş hiç bir marksist-leninist ve devrimcinin "ortak siyasi örgütlenmeler"de yer alması gerektiğini, kendilerine en yakın gördükleri Kürt oluşumlarında yer almalarının zamanının çoktan gelip geçtiğini, çeşitli nedenlerle yapılmış yanlış tercihlerden vazgeçmenin en doğru tavır olduğunu hatta daha ilerisinin yaratılmadığı koşullarda bile kendisine marksist-leninist diyen bir ezen ulusun örgütünde yer almaktansa yurtsever bir Kürt oluşumu tercih etmenin doğruluğunu vurgulamayı burada bir kez daha gerekli görüyorum. ●

N O T L A R

- 1) Emek, Ocak 1989, No:1, s.64-65
- 2) Emek, Nisan 1989, No:4, S.69-72
- 3) Emek, ags., s.66-67
- 4) Emek, No:1, s.65ff966
- 5) Emek, No:4, s.65

“Duyu”ları Körelmiş Kürt Kökenli Aydınlar (*)

Murad CIWAN

İki binli yıllara ayak basmak üzere olduğumuz bir dünyada, 25 milyona varan nüfusuyla, her türlü ulusal demokratik hakları gaspedilen, en ağır kölelik zincirine vurulan, dahası adı ve varlığı inkar edilen tek büyük ulus Kürt ulusudur. Coğrafik bakımdan jeopolitik öneme sahip topraklar üzerinde yaşamayı, parçalanarak birden fazla devletin egemenliği altına sokulması, dünyanın en çok dikkatlerini üzerine çekmekte olan bir bölgesinin sorunlar yumağıyla iç içe geçmesi de, bu halkın yaşam mücadelesini en ağır koşullarla yüze bırakmıştır: Öyle bir mücadele ve yaşam kavgası ki, düşmanları kat kat fazla ve pervasızken, dostları fersah fersah uzak, suskun ve temkinli olma zorunda hissediyor kendisini.

Kürt halkı, dişiyle, tırnağıyla açıyor mücadele yolunu. Bağımsızlığın, özgürlüğün, mutlu ve insanca bir yaşamın meyesini verecek olan ağacı, acısı, kanı ve gözyaşıyla suluyor. Öyle ahım-şahım bir donanıma da sahip değil. Yüzyıllarca, en ilkel, en kaba, en fanatik ve şovenist politikalarla her türlü maddi ve manevi varlığına kastedilmiş. Vahşi sömürü ve talan, doğal zenginliklerini tarumar etmiş, geri kalmışlığın, yoksulluğun en ağırını getirip dayatmış. Tarihi, dili, edebiyatı; bütün kültür değerleri zincire vurulmuş, tahrip edilmiş, yakılmış, kıraç topraklara dönüşen tarlalara benzetilmiş.

Kaba ve vahşi boyunduruğun, Kürt ulusal varlığını inkar ve değerlerini yoketme politikasının yolaçtığı en ağır tahrifatlardan biride, toplumun entelektüel potansiyelindeki kıraçlaşma ve ulusal kişilik aşınmasıdır. Günümüz koşullarında, Kürt toplumu “özgürce üreme”yi saran zincirleri koparma, ulusal

biçimlenme, gelişme ve olgunlaşma sürecinde entelektüel kısırlığın sancılarını çekerken, Kürt kökenli binlerce aydın ve bilimadamı Türk toplumunun kültür tarlasında, harıl harıl gübreleme, sulama ve çapalama işleriyle meşgul. Bu tarlaya öylesine dalmışlar ki, içinden gelmiş oldukları, yanibaşlarındaki toplumun acı çığlıklarını, çektiği sancuları duymuyorlar bile. Bunlardan, kim olduğunu, nereden nasıl geldiğini, niçin doğa kanununun doğal sonucu olarak içinde doğduğu toplumun değil de, suni bir müdahalenin ürünü olarak başka bir toplumun kişiliğiyle biçimlendiğini bilmeyenleri belki

**“Oğlum, sen her şey
olmuşsun ama, adam
olamamışsın” diyen
babanın oğluna benzer bir
anlamda her şey
olmuşlardır, ama içinden
çıktıkları toplumun bireyi
olamamışlardır. Onların
iç dünyası, özgürlüğün ne
olduğundan habersiz
kölenin ruhu gibidir.**

hesaba katmamak gerekir, ama sorunun bu yanının farkında olanlara ne demeli. Bilincinde olma anlamıyla değil, ama farkında olma anlamıyla gerçekte nereye ait olduğunu bilenlerin sayısı, bilmeyenlerden kat kat fazladır.

Bunların farkında oldukları halde, yabancı bir tarlada en verimli kültür ürünleri yetiştirirlerken, yanibaşlarındaki çığlıkları duymamalarının, trajediyi görmemelerinin nedeni ne? Bunun en belli başlı nedeni herhalde “duyu”larının körelmiş olmasıdır.

Kuşkusuz, körelmişliğe değinirken fiziksel anlamda bir körelmişliği kastetmiyorum. Çünkü, fiziksel olarak bunların duyuları aksine son dercede sağlam ve gelişmiştir. Öyle olmasa, bilim adamı olamaz, toplumun entelektüel yaşamının zirvesinde elit kadrolar olarak yerlerini alamazlardı. Ama, onlardaki “duyu” körlüğü, içinden çıktıkları topluma yabancılaş(ırlı)mış olmanın, başka bir toplumda “kendi bulmuş” olmanın entelektüel kişiliğinin “duyu ve sinir sistemi”nde yarattığı deformasyonun yol açtığı bir körelmedir. Söz konusu “duyu ve sinir sistemi”, içinden geldikleri toplumun gerçeğine ilişkin sinyalleri alıp verme yeteneğini artık yitirmiştir.

Burada, hemen bir noktaya özellikle değinmek istiyorum. “Duyu körelmişliği”ne değinirken, amacım Kürt kökenli aydınları “lanetlemek” değil. Öyle olsaydı, yabancılaşma ile yabancılaştırma sözcüklerini iç içe ifade etmeye çalışmazdım.

Yakalamaya çalıştığım hayati bir nokta var: Herhangi bir kasıt aramadan, rastgele bir kaç örnek seçiyorum. Selahattin Hilav, Vedat Günyol, Cemal Süreya, Yaşar Kemal ya da Ahmet Arif ve bunlar gibi düşün, yazın adamları. Üniversitede bilim, tarih ya da hukuk okutan Kürt kökenli profesör, öğretim üyesi. Türkiye’de insan hakları, düşünme ve örgütlenme özgürlüğü ya da en azından hukuk devleti olma uğruna kavgaya veren avukat. Yargıtay’daki, mahkemelerdeki Kürt kökenli yargıçlar. Parlametodaki Kürt kökenli milletvekilleri. Bunlar mesleklerinin, beceri, görev ve ilgi alanlarının en zirvesine gelmişler, bu alanda “ödünsüz” olmaya, “en iyisini”, “en güzeli”ni yapmaya özen gösterirler. Bu yolda gece-gündüz düşünür, taşınır kendilerini kahrederler. Ama en basit bir gerçeği Kürt olma, Kürt ulusu denen bir

(*) Bu yazı Pêşeng Bo Şoreş dergisinin Nisan 1989 sayısından (74. sayı) alınmıştır.

toplumun bireyi olma, bireyi olduğu toplumun gerçeğine sahip çıkma, sorunlarına bir yerden el atma akıllarının ucundan bile geçmez. "Oğlum, sen her şey olmuşsun ama, adam olamamışsın" diyen babanın oğluna benzer bir anlamda her şey olmuşlardır, ama içinden çıktıkları toplumun bireyi olamamışlardır. Onların iç dünyası, özgürlüğün ne olduğundan habersiz kölenin ruhu gibidir. Yanıbaşındaki bir Türk yazarının, profesörünün, milletvekili, yargıç ya da avukatın, başı dik "ben Türk'üm" diyebilip kendisinin "ben de Kürd'üm" demeyi aklının ucundan bile geçirememesinin sebebi hikmetini bile düşünmemektedirler. Sahi, Yaşar Kemal, Aziz Nesin'in Türk olduğunu söylediği kadar, rahat ve gururla kendisinin Kürt olduğunu söyleyememesinde neden bir terslik göremiyor? Parlamentodaki Kürt, yan koltuğunda oturanın kalkıp "türk ulusu, Türk halkı" dediği gibi, kendisi neden kalkıp, "ben Kürdüm, bu devletin sınırları içinde Kürt denen bir ulus, bir halk var" diyemiyor? Neden, "yanıbaşında duran bu Türk yazarın ya da milletvekilinin, benden fazla neyi var ki, neden ben de, en az onun kadar kim olduğumu belirtmeyeyim" diye aklının ucundan hiç geçirmez ki?

Türk ya da Kürt olmak bir ayrıcalık olmadığı gibi, küçük düşürülmenin bir yaftası da değil. Ama gel gelelim ki, bir Türk'ün "Türküm" demesi ne kadar doğal ve onurlandırıcıysa, bir Kürd'ün "Kürdüm" diyememesi, "Türküm" demesi o ölçüde doğal dışı ve onur kırıcıdır. Normal bir Türk, Alman, İngiliz ya da Fransız vatandaşına bu onur kırıcılığı tattırmak asla mümkün değilken, Kürt kökenli bir profesör, fizyolog ya da yüksek politikacı için aynı sorun onur kırıcı olmaktan çoktan çıkmış ve "doğallaşmış"tır bile.

Elbette durum, tek tek somut bireylerin korkaklığı, hainliği ya da onursuzluğuyla izah edilemez. Böylesine ucuz bir izaha sarılmak acizlik olur. Sorunun boyutunda, sözkonusu bireysel özellikler çok geri

planda kalır, hatta çoğu kez bulunmaz bile. Sorunu Kürt halkının, Kürdistan toplumunun yüzyıllarca süren boyunduruk tarihinde, vahşi, ilkel ve kaba boyundurukçuların, toplumu zorla içinde tutukları gerilikte, ulusunu inkar edilmişliğinde ve ulusal değerlerin tahrip edilmişliğinde; bütün bunların sonucunda beliren kişilik aşınmışlığında aramak gerekir.

Türk ulusçuluğu egemen ve boyundurukçu bir ulusçuluk olarak oluştu. Bu oluşum, hep diğer ulusları boyunduruk altında tutma, onları küçülterek kendini yüceltme, ezilen toplumların ulusal değerlerini tahrip

İğneyi "körelmiş duyu"lara batırıp bir şokla uyarmanın zamanı gelmiştir artık. Deformasyona yolaçan kasırgalı dönem sona ermelidir. Henüz fırtınanın var oluşuna aldanmamak lazımdır; deniz bitiyor, kara görünüyor. Kürt kökenli aydınlar,duyu ve sinir sistemlerini uzun süreli sağlıklı bir rehabilitasyondan geçirip, deformasyondan kurtarma göreviyle karşı karşıyadırlar. Kürt toplumunun kendilerine gereksinimi olduğu bilinciyle bir an önce ruhlarını zincire vuran kölelikten kurtulmak zorundadır.

ederek kendine yolaçma temelinde oldu. Osmanlı döneminde böyle oldu. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucuları Kemalistler aynı birikim ve oluşumları devralıp, daha da geliştirdiler, netleştirdiler. Türk kurtuluş savaşı, emperyalistleri, işgalcileri kovmaktan ziyade Anadolu'yu Türkleştirme savaşı oldu. Müslüman olmayan ulus ve azınlıklar, Ermeniler, Rumlar, Bulgarlar, Lazlar vs. katledilip sürülürken, müslüman ulus ve azınlıklar ise boyunduruk altında tutulup varlıkları inkar edildi, ulusal değerleri tahrip edilmeye çalışıldı.

Kemalizm, ancak Türk'e yaşam hakkı tanıdı. "Ne mutlu Türküm diyene", "Bir Türk dünyaya bedeldir", "Kaynaşmış, imtiyazsız sınıfsız millet", "Son Türk devletin korumak ve kollamak" sloganlarıyla her taraf ideolojik bombardıman altına alındı. Buna göre davranmayanların, direnenlerin, başkaldıranların başı ezildi, yerinden-yurdundan sürüldü; toplumdan dışlandı, küçük düşürüldü.

İşte Kürt ulusu, böylesi fırtınalı, kasırgalı bir ortamda bugünlere geldi. Sözüünü ettiğimiz Kürt kökenli aydınlar, bilim adamları, siyasetçi ve hukukçular sözkonusu kasırgalı dönemin nesli arasındadırlar. Kimisi ülkede, kimisi, hapisanede ya da Batı Anadolu'ya sürülmüş ailelerde dünyaya geldi. "Kürt" sözcüğünün dilleri yakıtığı, Kürt ninnilerinin susturulduğu, Kürt tarihinin, edebiyatının hertürlü kültürel değerinin yakılıp yıkıldığı bir ortamda büyüdüler; Kemalist ideolojik bombardıman altında eğitilip bugünkü kariyerlerine vardılar. Kürtlük değerlerinin neredeyse hiçbir tadını alamadan, çoğu kez dilini bile öğrenmeden bugüne geldiler. Kelimenin tam anlamıyla kendi toplumlarına yabancılaştı(rıldı)lar. Kişiliklerinin "duyu ve sinir sistemi" deforme edildiği için özgürlüğün ne olduğunu bilmeyen köle kadar Kürt toplumunun ulusal kimliğinden, onda oluşabilecek özgür kişilikten uzak kaldılar. Bu nedenle de Kürt halkının acı ve ızdırapları onların duyularında reaksiyona yolaçmıyor, her yaraya belki parmak basıyorlar ama kendi yaralarını, ait oldukları toplumun yaralarını göremiyorlar.

Fakat iğneyi "körelmiş duyu"lara batırıp bir şokla uyarmanın zamanı gelmiştir artık. Deformasyona yolaçan kasırgalı dönem sona ermelidir. Henüz fırtınanın var oluşuna aldanmamak lazımdır; deniz bitiyor, kara görünüyor. Kürt kökenli aydınlar, duyu ve sinir sistemlerini uzun süreli sağlıklı bir rehabilitasyondan geçirip, deformasyondan kurtarma göreviyle karşı karşıyadırlar. Kürt toplumunun kendilerine gereksinimi olduğu bilinciyle bir an önce ruhlarını zincire vuran kölelikten kurtulmak zorundadırlar.

Ortadoğu muhabirimiz Ahmet CEMAL'in IRAK KÜRDİSTAN SOSYALİST PARTİSİ Kurucusu ve Eski Genel Sekreteri; şimdiki parti sözcüsü Dr. Mahmut OSMAN ile yaptığı röportajı sunuyoruz.

Dr. MAHMUT OSMAN:

“Bize karşı kimyasal silahlar kullanılırken ve biz ölürken İran hiç birşey yapmıyordu”

Medya Güneşi: Sayın Mahmut OSMAN size göre bu gün Güney Kürdistan'daki hareketi bekleyen zorluklar ve görevler nelerdir?

Mahmut Osman: Bu gün Irak Kürdistan'ında halkın durumu çok kötüdür. Çünkü kimyasal silahların da kullanıldığı saldırılarda bir çok bölge yakılıp yıkıldı. Irak Kürdistan'ında yaşaayan halkın yarısı Kürdistan'dan Irak içlerine sürülmüş, yaklaşık ikiyüz bin ise Türkiye ve İran'da mültecileşmiş durumdadır. Bunlar buralara gitmeye mecbur kaldılar. Bazıları şehit düştü, bazıları ise yaralandı. Irak Kürdistanında yaklaşık 4500 küçük yerleşim birimi yakılıp vıran edildi. Tüm bunlar on yıllık süre zarfında gerek kimyasal silahlarla gerekse de diğer yöntemlerle yapıldı. Kürdistanda kalan köyler toplamın yaklaşık onda biri kadardır ve bunlar da büyük yerleşim birimlerinin çervesindedir. Bu bir jenositir. Bundan dolayı da Kürt halkının durumu kötüdür. Çünkü bu gün Irak'a hükmeden yönetim diktatör, faşist ve insanlık dışı bir yönetimdir. Halka karşı her türlü baskı yöntemini kullanıyor, özellikle de Kürt halkına karşı.

Tüm bu yapılan katliamlar, yakıp yıkmalar, sürgünler ve soykırım, dünyada büyük bir yankı uyandırmasına ve dünya kamuoyu tarafından çok bahsedilmesine rağmen, maalesef hükümetler düzeyinde pek bahsedilmedi ve önemsenmedi. Yani bu yapılanların engellenmesi için pratik adımlar atmadılar. Çünkü onların çıkarları Kürt meselesi ve insan hakları meselesinden daha önemlidir. Şöyle bir baktığımızda gerek doğu, gerek batı ve gerekse de islam ve Arap yönetimlerinin çıkarları Irak'tadır ve

bunların çoğu İran'ın sürdürdüğü politikadan memnun değiller, İran'ın politikası da onlara karşıdır. Bu nedenle de İran-İrak savaşında Irak'ı desteklediler. Şimdi savaştan sonra da yine İran'ın politikasına karşıdırlar. Saddam İran'ın bu siyasetinden çok faydalanmıştır. Bu durum da Kürtler açısından kötüdür. İran-İrak savaşı sürdürdüğü zaman bizim davamız savaş aracılığıyla arada kaybolmuştu ve takriben üstü örtülmüştü. Çünkü o daha mühimdi. Şimdi savaştan sonra İran'la Irak arasında barış var ve savaş durmuş. Savaşın durması da yine çok mümkündür ki bizim aleyhimize olacak. Yani biz savaş esnasında zarar ettik, savaşın durmasından sonra da yine zarar ediyoruz.

Biz tüm dünya kamuoyunu, Birleşmiş Milletleri ve tüm hükümetleri sayıları 12 milyonu bulan İran ve Irak'taki Kürtlerin sorununda ki bu sorun insan hakları sorunudur, ulusal haklar sorunudur, demokratik haklar sorunudur, insana saygı sorunudur- bu gün İran'la Irak arasında Cenevre'de süren görüşmelerin gündemine alınmasını istiyoruz. Çözülmesi gereken sınır problemlerinde Kürtlerin de hakları sözkonusudur. Çünkü sınırın bir tarafında 8 milyon İran Kürdü, diğer tarafında 4 milyon Irak Kürdü yaşamaktadır. Eğer bu 12 milyon insanın yaşam hakları, problemleri halledilmezse; İran'la Irak Kürt sorunu ihmal edilerek kendi aralarında yüzde yüz sürükli bir barış sağlayamazlar. Biz bu sorundan bahsedilmesini Birleşmiş Milletlerden, büyük devletlerden ve dış dünyadan talep etmişiz ama şimdye kadar elle tutulur bir sonuç yoktur.

Bu gün mühim olan büyük sorun Irak

Kürdistan'ındaki halkın durumudur. Buradaki halkın durumu çok kötüdür. Bu da Irak Kürdistan'ındaki tüm partilerin ve tüm halkın sorunudur. Buna çare aranması için deden gelen esirgenmiyor ama nasıl olur bilmiyorum.

M.G: Doktor, siz dediniz ki hem savaş esnasında, hem de savaşın durmasından sonra da Kürtler zarar etti. Sizce bunun sebebi nedir, Kürtlerin de hataları yokmuydu?

M.O: Savaş sırasında iki sebepten dolayı zarar ettik. Birincisi Kürdistan sahası çoğu kez savaş alanı haline döndü. Sizin de duyduğunuz gibi Hacı Ümran, Pencüwin, Çartal, Halepçe ve Qeladız bölgelerinde savaş olduğu zaman Kürt bölgesi viran oluyordu. Askeri açıdan hiç yararımız olmadı.

İkincisi ise, İran'ın Irak'tan aldığı bölgelere karşı (Bu bölgeler yukarıda sayılan bölgelerdir) Tutumları işgalci bir tutum gibiydi. Tutumları Kürtlere karşı kötüydü. İran'ın ele geçirdiği bölgelerdeki Kürtler hiç bir fayda sağlayamadılar ve durumları kötüydü. Çalışma ve faaliyet gösterme imkanları bulunmuyordu. Bu da bize epey zarar verdi. Hem askeri, hem de siyasi açıdan. Çünkü halk diyordu ki "siz İran'la işbirliği yapıyorsunuz İran ise bunu yapıyor".

Bunun yanında Irak Kürtlerinden bazı güçler İran kuvvetlerine yardımcı olarak onları Irak Kürdistan'ına getirdiler. Kerkük ve Zaxo'nun bombalanması için onlara yardım ettiler, bir çok bölgede İran kuvvetleriyle ortak eylemler yaptılar. Benim düşünceme göre o ortak eylemler bize çok zarar verdi. Birincisi siyasi açıdan çok kötü idi. Hareketimiz İran-İrak savaşında İran'ın eğilimine bağlandı ve biz fayda sağlayamadık. Çünkü Kürt hareketi bağımsız bir harekettir ve kendisini şu veya bu tarafa bağlamaması ve bağımsızlığını koruması gerekirdi.

Diğer yandan bu tutum Irak tarafından çok şiddetli tepkilerin oluşmasına yolaçtı. Bu da saldırıların yoğunlaşmasını, hatta kimyasal silahların kullanılmasını artırdı. Çok muhtemeldir ki bu tutumlar olmasıydı da Saddam kimyasal silahlar kullanacaktı. Çünkü Saddam herşeyi yapar. Fakat bu tutumu kendisine bahane yaptı ve böylece daha çok kimyasal silah kullandı.

Bize karşı kimyasal silahlar kullanılırken ve biz ölürken, İran hiç bir şey yapmıyordu. Neticede biz savaş esnasında bahsettiğim nedenlerden dolayı zarar ettik.

Savaşın durduğu barış döneminde de biz zarar ettik. Daha önce savaşla meşgul olan Irak kuvvetleri boş kaldı ve Saddam bunları Kürdistan üzerine sürdü. Sizde duyduğunuz gibi bu kuvvetler Behdinan ve üçgen (Türkiye, İran, Irak sınır üçgeni) bölgesinde katliamlara giriştiler. Aynı dönemde İran'ın Kürtlere yaptığı destek de azaldı. Böylece yine zarar ettik. Tabi bu zarar etmemizin bir sebebi Irak'ın izlediği kimyasal silah kullanma siyasetidir, biraz İran'ın tutumudur, biraz da daha çok bizim yanlışlarımızdan kaynaklanıyor. Bizim bunları söylememiz gerekir. Yani itiraf etmeliyiz ki biz yanlış yaptık, bu iyi değildi ki gelecekte bunlar tekrarlanmasın.

M.G: Doktor, Kürt hareketi 75 yenilgisinden yeterince dersler almadı diyebilir miyiz?

M.O: Evet diyebiliriz. 75 yenilgisinden sonra bunun yapılması gerekliydi. Biz zamanında hazırlık komitesiydik, bir broşör çıkardık. Broşörde yazmıştık; Kürt hareketinin ulusal bir kongre veya olmazsa Irak Kürtlerinin bir toplantısını gerçekleştirmesi zorunluydu. Bu yenilginin nedenlerinin araştırılması gerekirdi. Yanlışlar nelerdi, olumlu yanlar nelerdi diye. Bundan sonra gereken şeyler yapılmalıydı. Fakat biz bunu yapmadık. Eylül devriminden çıkarılması gereken derslerin çoğunu yazdık ama bundan yararlanamadık. Takriben aynı yanlışları bir çok durumda tekrar yaşadık. Bu defa da gerekli şekilde incelemesek, biz, İran, Türkiye ve Suriye Kürtleri birlikte bir kongre toplayıp bu sorunu konuşmazsak; yani mesele nedir, geleceğimiz nasıl olacak, niye böyle oldu, ne yapmamız gerekir üzerinde konuşmazsak yine bir çok ihtimal vardır ki aynı yanlışlar tekrarlanırsın. Tekrarlanmaması için hiç bir garanti yoktur. Bu noktanın üzerinde iyi durmamız gerekir ve bu bizim açımızdan çok önemlidir. Kürt hareketinin ana hatalarından biri ki bu başından beri vardır ve bunun olmaması gerekir. Mesela bizim Irak yönetimine karşı mücadelemiz var, biz gidiyoruz İran'dan yardım alıyoruz ve bu yardım çoğaldıkça, sınırını aştıkça stratejik bir şey, mühim bir şey haline geliyor. Bu böyle olunca da biz çok zarar ediyoruz. İran kendi çıkarları için bazen destek sağlıyor, sonra çıkarları gerektirince desteği çekiyor. Aynı şey İran Kürtleriyle Irak, Türkiye Kürtleriyle Suriye, Suriye Kürtleriyle.... yani bu tür müdahaleler.

Gerçekten benim düşünceme göre 75 yenilgisinden sonra ders almamız zorunlu olan sorun; Kürtlerin hiçbir zaman Kürt sorununun olduğu devletlere güven duymaması gerektiği sorunuydu. Çünkü bu devletlerden hiç biri Kürtlerin gerçek dostu değildir. Bunlar yalnızca çıkarları gereği bir dönem yararlanmak için bazı şeyler yapıyorlar. Çünkü kendi içlerinde de Kürt sorunu vardır. Eğer gerçekten samimiyseler kendi içlerindeki Kürtlerin haklarını versinler. Ne zaman ki çıkarları son buluyor. Kürt hareketinden desteklerini çekiyorlar. 75 ten sonra aynı sorun tekrar yaşandı. Bizim bu sorunu iyi anlamamız zorunludur. Bunun Kürt hareketi için gerçek ve nihai birders olması gerekir.

M.G: Size göre Güney Kürdistan'daki Kürt hareketi bu gün ne yapabilir?

M.O: Irak Kürdistanındaki Kürt hareketi mücadelesini sürdürüyor. Birlik olmaları gerekir. Tüm hareket, Irak Kürdistan Cephesi hatta cephenin dışında kalan kim olursa hepsinin cepheye gelmesi gerekir. Çünkü Kürdistan cephesinin amacı tüm Kürt halkını bir araya toplamaktır. Yoksa yalnızca 5 veya 6 partiyi değil. Herkesi, bağımsız yurtsever tüm Kürtleri kapsamalıdır. Durumu iyi gözden geçirmeleri gerekir. Olumlu ve yanlışları ayırmaları ve bir strateji oluşturmaları gerekir. Silahlı mücadeleyi imkanlar çerçevesinde elden geldiğince

sürdürmesi gereklidir.

Yurd dışında merkezi bir diplomatik, siyasi ve propaganda çalışması yürütmek önemlidir. Kürt sorununa daha fazla destek sağlanması için sorunu gündemde tutmak gerekiyor. Net bir stratejiye sahip olmak gerekiyor. Eğer imkan olurda barışçı bir yoldan çözüm bulunabilirse daha iyidir. Biz her zaman söylüyoruz; sürekli hep savaş savaş zorunlu değil. Eğer barışçı yoldan soruna bir çözüm bulunabilirse tabiki daha iyidir. Bu hem Irak kürtleri için, hemde tüm Kürtler için daha iyidir. Eğer böyle bir ihtimal doğduğu zaman bunun reddedilmemesi ve karşı çıkılmaması gerekir. Yalnız nasıl olacağını görmek, neler olup olmadığını bilmek gerekiyor. Diğer yandan mücadeleyi de sürdürmek gerekiyor. Bu Irak Kürdistanı açısından yapılması gerekenlerdir.

Diğer taraftan bu yenilgiye en iyi cevap genel olarak Kürdistanı ilişkilerin güçlendirilmesidir. Türkiye, İran ve Suriye Kürtleriyle ilişkilerimizi, yani ulusal çaptaki hareketi güçlendirmek gerekiyor. Bu tüm Kürdistanı kapsamalıdır.

Biz ki sayısı 25-30 milyonu bulan ve çeşitli devletlere dağılmış, sömürgeleştirilmiş, kendi kaderini tayin hakkından ve tüm haklarından yoksun; Türkiye'de Kürt yoktur deniliyor, İran'da hiç bir hukuku yok, Irak'ta bildiğiniz gibi, Suriye'de haklarından yoksun olan bir ulusuz. Sorunumuzu dünyaya tanıtmamız gerekiyor. Kürtler bir ulustur, haklarından yoksun, varlığı tanınmıyor, bölünmüş ve kedi kaderini tayin hakkının sağlanması gerekir. Böylesi bir oluşum varlığımıza güç katacaktır. Yani varolan zayıflığımızı ulusal çaptaki gücümüzle asgariye indirebiliriz. Bu da çok önemlidir.

Diğer yandan Irak muhalefet güçleriyle işbirliğini de güçlendirmek gerekiyor. Tabi bu da önemlidir. Eğer imkan olursa tüm güçleri kapsayacak geniş bir cephe oluşturulabilirse iyi olacak. Tabi bu cephe kağıt üzerinde bir cephe olmamalıdır. Bu da bizim için iyidir. Çünkü biz haklarımızı Irak'ta istiyoruz. Eğer Irak'lı bazı güçler bize yardım ederlerse birlikte Irak'ta bazı demokratik değişiklikler yapılabilirse iyi olur. Irak'a demokrasinin gelmesi, Kürtlerin haklarına kavuşması asıl noktalardan birisidir.

Bizim düşüncemize göre, bizim Irak alanında, Kürdistan alanında ve dünya alanında büyük bir çalışma yapmamız zorunludur. Bunun yanında ülke içinde silahlı partizan savaşını sürdürmek gerekir. Eğer barışçı çözüm yolunun fırsatı doğarsa bunu reddetmememiz gerekir. Eğer olmazsa mücadelemizi imkanlar dahilinde sürdüreceğiz.

M.G: Son dönemlerde Saddam dışı karşı bazı "reformlar" yapıyor görüntüsü içine girmiş bulunuyor. Sizce bunun nedeni nedir, bu yapılanların niteliği nedir?

M.O: Bildiğiniz gibi dünyadaki durum genel olarak değişmiştir. Özellikle Gorbaçov'un demeçleri, doğu-batı işbirliği vs. takriben çağımızda herkes reformlardan, demokrasiden ve özgürlükten bahsediyor. Gerçekten

de bazıları yapıyor. Diktatörlükler gittikçe azalıyor, kalmıyor. Latin Amerika'da, Avrupa'da genel olarak azalmıştır. Şimdi Saddam bir çok suçlar işlemiştir. Özellikle kimyasal silahların kullanılması gerçek batıda olsun gerekse de doğuda olsun tüm dünyada Saddam'a karşı bir kamuoyu oluştu. Irak rejimi bu gün dünyada kötü ve sevilmeyen bir rejim olarak biliniyor. Gerek doğudan, gerek batıdan ve gerekse de bağlantısızlardan genel olarak Saddam'ın politikasını değiştirmesi için belli bir baskı yapılıyor. O da bunları ikna edebilmek için bazı adımlar atıyor". Siyasi partilerin kurulması, "seçimlerin yapılması" ve "demokrasiye dönülmesi" vs. Fakat bunların hepsi lafta ve kağıt üzerindedir. Bize Irak'tan gelen bilgilere göre pratik olarak hiç bir değişiklik yok. Devrim komuta konseyi olduğu gibi duruyor, Saddam olduğu gibi duruyor, yalnızca seçimleri yapıyor ama adayların 17 Temmuz devrimine ve Saddam'a bağlılıklarını belirtmeleri gerekiyor. Bunun anlamı nedir? Yani Baas'çı olacak. Yani Saddam ne söylüyorsa öyle oluyor. Her sandalye için üç aday gösterilebileceği söyleniyor ama hepsinin de anılan niteliklere sahip olması zorunludur. Örneğin Kürdistan bölgesinde yine "cahş" yani işbirlikçi olarak bilinenler seçiliyor. Herkes biliyorki bunlar hiç kimseyi temsil etmiyor ve Kürtlere göre haindirler. Bunun yanında Arap bölgesinde de hiç bir değişiklik yok.

Biz af çıkardık herkes gelsin diyor. Sanki herkes suçluymuş gibi. Yine de bu af tüm herkesi kapsamıyor. Deniliyorki af İran işbirlikçilerini içermiyor. Kimdir bunlar? Irak yönetimine göre tüm bu insanlar İran'ın işbirlikçileridirler. İsmalçılar İran'ladır, Kürtler İran'ladır, yani herkes İran'ladır.

Biz çok istiyoruz ki reformlar yapılsın, değişiklikler yapılsın eğer gerçek değişiklikler yapılır ve durum düzelirse bize göre iyidir, olumlu bakarız ve işbirliği de yaparız. Halkın durumunun her açıdan düzelmesi için. Mesele halka hizmet meselesidir, yoksa inat meselesi değildir. Fakat şimdiye kadar pratikte hiç bir şey görmüş değiliz. Her şey eskiden olduğu gibidir, bahsedilen reformlar laftadır. Örneğin diyorlarki partiler gelsinler kendilerine izin vereceğiz. Ama herkes korkuyor ve kimse gitmiyor. Çünkü bir sürü muhalefet partileri var kimse gitmeye yanaşmıyor. Bizim gördüklerimizin çoğu yönetimin hedefinin kendilerini açığa çıkartmak olduğunu söylüyorlar. Ne olacağı belli değil gittikten sonra bir bakarsın tutuklanmışlar.

Kesinlikle güven duyulmuyor. Bu yönetim 20 yıldır öyle kötü şeyler yapmış ki güven duyulması mümkün değil. Yaklaşık iki milyon Kürtten bazıları güneye sürülmüş, bazıları toplu yerleşim kamplarına yerleştirilmiş, bir kısmı ise Türkiye ve İran'dadır. Elimize yeni ulaşan bilgilere göre Qeladiz ve çevresindeki yaklaşık 150 bin insanı başka yerlere göç ettiriyorlar. Peki reformların anlamı ne oluyor. Benim düşünceme göre bahsedilen reformların amacı dış dünyada propagandaya yöneliktir. Pratik olarak hiçbir şey değişmiş değildir.

Yönetim zamanında bazı icraatlar yaptı ve neden

olarak savaşta olmasını gösterdi. Ama şimdi savaş kalmamış yine de aynı icraatları sürdürüyor. QELADIZ bölgesinin tümünün göç ettirilmesi kararı alınmış ve ortada ne savaş ne de başka hiç bir neden bulunmuyor. Rejimin Kürt halkına karşı yoketme, sürme ve baskı uygulama siyaseti devam ediyor. Irak'ın içinde de diktatörlük, işkence ve tutuklamalar durmadan sürüyor. Kendileri yazıp çiziyorlar ama biz pratikte şimdiye kadar bir şey görmüş değiliz.

M.G: Doktor, son dönemlerde bazı muhalefet güçlerinin yönetimle görüşmeler sürdürdüğü haberleri yaygınlık kazanmış bulunuyor. Bu haberlerin doğruluk payı nedir, size göre Irak yönetimiyle bu gün görüşmeler sürdürülebilir mi, sürdürülebilirse hangi temeller üzerinde sürdürülebilir?

M.O: Evet bazı muhalefet güçleriyle (bunlara Kürtler dahildir) yönetim arasında ilişkiler olmuştur. Bu Bağdat'tan gelen üçüncü şahıslar aracılığıyla olmuştur. Yani devletin resmi yetkilileri değildir. Bunlar Saddam sizlerle görüşmek istiyor, sorunu çözmek istiyor önerileri getirmişler. Bu ilişki Irak Komünist Partisi ve Kürtlerle sağlanmış. Gerçekte esas ve pratik bir şey olmuş değil. Benim düşünceme göre yönetimin bu şahısları göndermesinin sebebi yine Uluslararası baskıdan kaynaklanıyor. Saddam dünya kamuoyuna Kürt Sorunu v.s. sorunları çözmeye hazır olduğunu göstermek istiyor. Bu insanlardan birisini doğuya, Prag'a diğerini batıya, Paris'e göndermiş yani hesabını iyi yapmış. Ben kendim bu kişilerle görüşmedim ama görüşmeye katılan Irak Kürdistan Cephesi ve Irak Komünist Partisinden duyduğuma göre elle tutulur herhangi bir şey yok. İşte, gelin Irak sizin vatanınızdır ve geldikten sonra sorunları konuşuruz diyorlarmış. Hatta böyle yapsanız da biz sizinle cephe olarak oturmaya hazır değiliz, her birinizle ayrı ayrı otururuz. Eğer anlaşırsak iyidir, yok eğer anlaşamazsak yine yerinize dönün diyorlar. Çok acaip birşey. Hatta bu olanlara görüşme denilmemesini, karşılıklı görüş alışverişi (hıwar) denilmesini istemişlerdir. Şimdilik herhangi bir sonuç alınmış değil.

Benim düşünceme göre Irak yönetimi bugün kendisini güçlü ve zafer kazanmış olarak görüyor. Güçler dengesinin yüzde yüz kendisinden yana olduğunu biliyor. Bana göre gerek Kürt güçleri olsun gerekse de Komünistler olsun her kimki rejimle görüşmeler konusunda acele ederse bu kötü bir şeydir. Bu konuda acele edildiği zaman karşı taraf bunu zayıflık olarak bildiği için hiç bir şey vermeye yanaşmayacaktır. Birincisi, acele etmek, ikincisi yalnız başına böyle bir şeye girişmek çok kötüdür. Bana göre güçlerin birlikte olmaları gerekir. Yani gerek IKC, gerek IKP ve gerekse diğer muhalefet güçlerinin hepsinin birlikte olması gerekir. Herhangi bir girişim yapıldığı zaman birlikte yapılması lazımdır. Yönetim herkesin kendi başına böyle bir şeye gelmesinden yanadır. Her kesin kendi başına böyle bir şeye kalkışması kötü bir şeydir. Bence

acele etmeye gerek yok. Çünkü halı hazırda muayyen bir şey yok. Çünkü şimdiye kadar hiç kimse bir taslak getirip bunu yapmak istiyoruz dememiştir. Gelip diyorlar Irak'a dönün orda konuşalım. Bu görüşme değildir.

Ama prensip olarak görüşme, barışma iyi bir şeydir biz bunu destekliyoruz. Çünkü hedefimiz halkımızı bu rezaletten kurtarmaktır. Senelerce savaşılsa dahi neticede barış yapmak gerekecek. Bu tüm dünyada böyledir. Gerçekten eğer biz bazı olumlu değişiklikler görürsek ve bu değişiklikler esaslı değişiklikler olursa, yani Kürtler eski yerlerine dönerse, görüşmeler yapılırsa, 11 Mart 1970 antlaşması uygulanırsa, kısacası Kürtlerin talep ettikleri yapılırsa malumdür ki hiç kimse böyle bir şeyi reddetmeyecektir. Bana göre böyle bir şeyi reddedecek olanlar kötü bir iş yapmış olurlar. Çünkü bizim hedefimiz yalnızca savaşmak değildir. Biz sorunu barışçı yoldan halledemediğimizden dolayı savaşıyoruz. Barış için savaşıyoruz yani.

Gerçek siyasi bir çözüm yolu ortaya çıkarsa iyi bir şeydir. Fakat şimdilik ben bu imkanı görmüyorum. Çünkü rejim kendisini güçlü, bizi zayıf görüyor. Güçler dengesini kendi lehinde görüyor. Biz şimdiye kadar herhangi bir taslak görmüş değiliz. Öte yandan Saddam eskiden yaptıklarını sürdürüyor.

Uluslararası alanda Kürt sorununa insancıl bir yaklaşım var. Ama hükümetler açısından şimdiye kadar Kürt sorunu bir Angola, Namibya, Afganistan, Kamboçya, Nikaragua ve Sudan sorunu gibi ele alınmamış. Bundan dolayı Saddam kendisini böyle bir yol için mecbur görmüyor. Bu nedenle biz şimdilik pratik olarak sonuç verecek bir şey görmüyoruz. Madem ki böyle bir şey yok. O zaman bu aceleye gerek yoktur ve faydası da yoktur. Belki bu durumumuzu daha da zayıflatır.

M.G: Doktor, siz cephe adına Amerika ve Avrupa'ya gittiniz ve çeşitli görüşmelerde bulundunuz. Size göre Kürt hareketinin dışarıdaki durumu nedir, Kürt hareketi dünya kamuoyunu harekete geçirmek için neler yapmalıdır?

M.O: Ben Amerika, Kanada, Fransa ve İngiltere'ye gittim. Benim edindiğim izlenim; kamuoyu, basın yayın ve parlamentolar düzeyinde Kürt hareketine karşı duyulan ilgide bir ilerleme var. Özellikle Halepçe sorunu büyük bir etki yaratmış. Katliamdan sonra kimyasal silahların yaptığı tahribatların film ve fotoğrafları dış dünyaya yayılmış, halkın ilgisi artmış, aynı zamanda Kürt sorunu hakkındaki bilgisi artmış.

Ben daha önce de Amerika ve Avrupa'ya gitmişim. Örneğin iki, dört veya on yıl önce Kürtlerden bahsedildiği zaman, Kürtlerin tarihinden, nereden geldiklerinden başlamak gerekiyordu. Yok Kafkasya'dan gelmişler, bilmem Çaldıran savaşı bu şu bir sürü zaman gerekiyordu. Ama şimdi Kürt denildiğinde hemen Halepçe'den bahsediliyor. Biliyorlar, video filmi vs. haberleri olmuş. Kamuoyu, parlamentolar ve ABD kongresi düzeyinde epey ilgi var, biliyorlar ve bu adil bir sorundur,

desteklenmesi gerekir diyorlar. Tabi daha çok insani açıdan, insan hakları açısından önem veriyorlar. Çalışma yapmak açısından olanak çoktur. Eğer Kürtler bu alanlarda çalışabilirlerse daha çok olanak doğar. Komitelerin oluşturulması, Kürtlerin bir araya toplanması için epey olanak var. Eğer Kürtlerin düzenli organizasyonları olursa çok şey yapmak mümkündür.

Fakat hükümetler düzeyinde; mesela Amerika hükümeti, Fransa, hükümeti, İngiltere hükümeti vd. bunların tutumları çıkarlarıyla bağlantılıdır. Durubu biliyorlar, nelerin olduğunu, yapılan katliamları, Kürtlerin haklı olduklarını vs. hepsini biliyorlar ama aynı zamanda çıkarları var. Bu yalnız Irak'la değil tüm Arap ülkeleriyledir. Çünkü sen Irak'tan bahsettiğin zaman onlar 23 Arap devletinin hesabını yapıyorlar. Onların Arap bölgesindeki çıkarlarında fazladır. Bundan dolayı çıkarlarını korumayı düşünüyorlar. Belki bazıları bahsediyor ama yine de en başta çıkarlarını koruyorlar. Hükümetler düzeyinde bu sorun sürüyor. Şimdiye kadar olumlu ve pratik bir şey yoktur. Biliyorlar, önemsiyorlar ve daha fazla bilgi sahibi olmak istiyorlar ama Kürtler için Irak ve Arapları gücendirecek bir adım atmalarında mümkün değildir. Bu sorun da çok önemlidir. Çünkü aynı zamanda Türkiye'yi ve İran'ı da karşılıklarına almak istemiyorlar. Çünkü ne Arap ülkeleri, ne Türkiye ne de İran Kürt sorununun uluslararası düzeyde konuşulmasından yana değiller. Kendi aralarında konuşuyorlar ama geniş şekilde konuşulmasını istemiyorlar. Hükümetler düzeyinde sorun böyledir.

Birleşmiş Milletlerde benim gördüğüm, ki bir çok sorumlu kişiyle görüştim. Orada da çeşitli düzeyler vardır. Resmi ve siyasi düzeyin söylediği şudur: "Dünya devletlerinden birisi sizin sorununuzu BM'ye sunmayınca kadar biz böyle bir siyasi sorundan bahsedemeyiz." Yani bir devletin bahsetmesi gerekir. Hatta bunlardan bazıları bana şunu sordular: "Siz hep İran'ın yanında yer aldınız, neden İran sizin sorununuzu BM'ye önermiyor?" Onlara çok garip geliyor neden İran bahsetmiyor diye. Tabi İran'ın neden bahsetmediği malum çünkü orada da Kürt sorunu vardır. Yarın böyle bir şey yaparsa Irak'ta İran'da da Kürtler vardır diyecek. Sorun aynı sorundur. Oradaki siyasi düzey meseleyi biliyor. Örneğin genel sekreter ve diğerleri hepsi sorunu biliyorlar. Mesele nedir, Türkiye nasıldır, İran nasıldır hepsini biliyorlar. Yalnız böyle bir şey önerilmediği için bahsetmiyorlar. Fakat başka düzeylerde bahsediliyor. Mesela insan hakları komitesi, mülteciler yüksek komitesi. Onlarla durumu konuştuk. İlgi duyuyorlar, yardımcı oluyorlar tabi elden geldiğince. Ama bunlarda hükümetler düzeyiyle sınırlıdır. Cenevre'de Kürtlerle ilgili Irak'ta insan haklarının çiğnediği bu nedenle Irak'ın kınanması için bir karar taslağı üzerinde epey tartışmalar yapıldı ama oylamaya geçildiğinde bazı devletler desteklediler, bazıları karşı çıktı nihayet karar çıkmadı. Örneğin Arap ve İslam devletleri karşı çıkular. 13 devlet destekledi. Bunlar Japonya ve batı devletleriydi. Aralarında Sovyetler ve Çin'in de bulunduğu beş altı devlet

çekimser kaldı.

Mülteciler için yardımcı olacaklarını söylüyorlar. Türkiye ve İran'daki Kürt mültecilere yardımcı olmak istiyorlar ama onların deyimiyle "Türkiye ve İran hükümetleri bizim yardım etmemize izin vermiyorlar. Biz direkt olarak yardım etmek, orada bürolar açmak istiyoruz ama bu imkanlar bulunmuyor." Bu devletler ancak kendi aracılıklarıyla yardım yapılabileceğini söylüyorlar. Yani bu devletlerin içişleri bakanlığından da bir heyetin katılımıyla böyle bir şeyin yapılabileceğini söylüyorlar. Ama onlar böyle bir müdahaleden yana değiller. Söylediklerine göre yardım yapmaya hazırdılar ama bu konuda özgürlükleri bulunmuyor. Yani direkt kendilerinin bu yardımı mültecilere ulaşturmalarından yadındırlar. Kendileri mültecilerle ilişkiye geçmek istiyorlar. Bu konuda mevcuttur.

Genel olarak dışarıda çalışma, faaliyet olanakları çoktur. Gerek kamuoyu düzeyinde, gerek parlamentolar düzeyinde hatta hükümetler düzeyinde dahi. Sorunu onlara açıklama, baskı unsuru olma, bir defa, iki defa, üç defa yılmamak gerek. Fakat bu benim düşünceme göre iki şeyi gerektiriyor. Birincisi: Kürtlerin kendi aralarında birlik olmaları ve nasıl faaliyet gösterecekleri konusunda bir planları olmalıdır. Biz IKC olarak karar verdik ve bazı bürolar oluşturduk. Batı Avrupa'da, İskandinavya'da, Amerika'da ve Sosyalist ülkelerde. Yani buralarda bazı faaliyetler yapılıyor. Bunlar Irak Kürtleri tarafından yapılanlardır. Bundan önemlisi bana göre dışarıda genel Kürdistan bir faaliyetin olması gerekir. Bugün yurtdışında yaklaşık olarak 700-800 bin Kürt vardır ve bunların çoğunu Türkiye Kürtleri oluşturuyor, Irak Kürtleride epey vardır. Benim düşünceme göre tüm Kürtlerin birlikte davranmaları için çaba sarfedilmelidir. Yani Kürdistan bir faaliyet, milli bir faaliyet gösterilmelidir.

Çünkü dış dünyada bir yabancıyla konuşulduğu zaman Kürt diyor. Onlar için farketmiyor. İran Kürdü, bilmem..... Onlar Kürtleri bir bütün olarak görüyorlar. Bizimde birleşmemiz gerekiyor. Belki ülkede birlik konusunda bazı sorunlar vardır. Sınır sorunu vs. biraz zordur. Ama yurtdışında bu sorun yoktur ve birbirimize yardım edebilir işbirliği yapabiliriz. Bazı örnekler vardır mesela yurtdışında herkesin içinde yer aldığı öğrenci derneği var. Kürdistanla dayanışma komitesi var, İsveç'teki Kürdistan federasyonu var. Bana göre büyük ve genel bir Kürdistan çalışma yapılırsa, Kürt ulusu adına hareket edilirse hatta insani bir hareket veya sosyal bir hareket dahi olabilir. Mühim olan birleşik bir çalışmanın yaratılmasıdır. Böyle bir çalışma gerek siyasi gerekse de kültürel açıdan çok önemlidir. Çünkü dışarıda kültür enstitüleri var, insancıl komiteler var, partiler var, federasyonlar var çeşit çeşit organizasyonlar vardır. Benim gözlemlerime göre eğer hep beraber bir komite, bir heyet gibi Kürdistan, milli ve tüm Kürtlerin içinde yer alacağı bir çalışmayla kendi davalarını bir ulus olduklarını, ne Türkiye'de, ne İran'da, ne Irak'ta, ne de Suriye'de haklarının bulunmadığını, kendi

kaderlerinin tayin etme haklarının olması gerektiğini yayabilirlerse bence büyük bir etkisi olacak. Çünkü İran Kürtleri ayrı, Irak Kürtleri ayrı... çalışma yapınca pek etkili oluyor.

Eğer bazıları biz birlikte olunca bu hükümetler bize karşı olacak diyorsa; şimdi de biz birlik değilken de bu hükümetler bize karşıdır. Türkiye, birlikte çalışılsa da çalışmasa da her zaman Kürtlere karşıdır. Türkiye ve Irak Kürtleri birbirlerine yardımcı olsalarda olmasalarda Türkiye Irak hep Kürtlere karşı işbirliği halindedirler. Yalnız İran Kürtleriyle işbirliği yapmak İran'ın politikasını değiştirmez çünkü İran'ın izlediği politika Kürtlerin çıkarına değil. Sorun onlar için çıkar sorunudur. Bazen destekliyor, hesabına gelmeyince desteği çekiyor. Velhasıl bu onları pek etkilemiyor. Veya Irak Kasımla (IKDP) pek etkisi olmuyor. Yani politikaları zaten Kürt düşmanıdır bu devletlerin.

Dış dünyada ulusal çapta bir faaliyet çok önemlidir ve büyük bir etkisi olur. Çünkü dışarıda çok güç var Irak Kürtlerini desteklemiyor ama Türkiye Kürtlerini destekliyor, genel olarak şu veya bu taraf destekleniyor. Ama bir arada olunca bu desteğin artma ihtimali fazladır. Dış dünyaya 25-30 milyonluk bir ulus olduğumuzu, kendi kaderimizi tayin hakkımızın olması gerektiği konusunda kamuoyu yaratmak çok önemlidir.

M.G: Dr.Özellikle Gorbaçov'un gelişinden sonra dünyada yeni bir siyaset başladı. Bölgesel sorunların barış yoluyla çözülmesi vs. gibi. Size göre Kürtler bu durumdan nasıl yararlanabilirler?

M.O: Daha önce de söylediğim gibi Kürtlerin hep beraber ulusal çapta kendi davalarına sahip çıkmaları ve dünyaya duyurmaları gerekir. Şimdi dünyada Nikragua'dan tutun Kamboçya'ya kadar tüm bölgesel sorunlar bir bir konuşuluyor. Sovyetler Birliği, ABD ve diğer devletler hep beraber baskı unsuru olup halletmeye çalışıyorlar. Çünkü daha önce bunlar birbirlerine karşı idiler. Herhangi bir sorunda Amerika için içinde olduğu zaman Sovyetler karşı idi. Sovyetler için içinde olduğu zaman ise tersi oluyordu. Şimdi öyle bir şey yoktur. Bu nedenle bizimde çalışmamız, çaba sarfetmemiz gerekir ki nasıl bu durumdan yararlanabiliriz diye. Çaba sarfetmemiz gerekir ki bizim de sorunumuz bir gün bu devletlerin gündemine girsin ve dünyadaki diğer sorunlar gibi konuşulsun. Dünya bölgesel sorunlar olarak adlandırılan sorunları bir bir konuşuyor. Nikaragua, Angola, Namibya, Afganistan, İran-İrak, Kamboçya, Vietnam, Laos, ve diğerleri Kıbrıs, Güney Sudan, Ortadoğudaki Filistin ve Arap-İsrail anlaşmazlığı bunlar bir bir konuşuluyor. Kürt sorunu da bunlardan biridir ve bahsedilmesi gerekir. Eğer biz sorunumuzu dünya düzeyinde tartışılacak düzeye getirebilirsek bu önemli bir şeydir. Tabi bahsedildiği zaman görülecektir ki Türkiye Kürt yoktur diyor, İran, Irak ve Suriye de hiç bir hakları yok. Yani biz yurtdışında birleşik, güçlü bir diplomatik siyasi ve propaganda çalışması yürütebilir ve sorunu büyük devletlere dayatabilirsek, sorun bir gün bahsedilecektir. Bahsedildiği zaman da bu olumlu bir gelişme sağlayacaktır.

Bazen Sovyetler ve Amerika gibi büyük devletlerin yaklaşmasında küçük halkların zararı olabiliyor. Biz de bunlardan birisiyiz, bunu kabul etmek gerekiyor ve sorunu dünyaya duyurmak için hep çaba sarfetmek gerek. Yani göstermek gerekir ki kürtler onların tanıdığı gibi hep savaşan bir halk değil onlarda barış istiyorlar, hukuk istiyorlar, yaşama hakkı istiyorlar. Fakat Türkiye de böyle diyorlar, Irak'ta şöyle diyorlar, Suriye de... vs. Bu ülkeler bu haklarını tanımazlarsa onlarda mücadele edecekler. Eğer sorunumuzu uluslararası alanda tartışılan bir düzeye getirebilirsek çok iyi olacak ama kanaatime göre daha zamana ihtiyaç var ve çalışmamız gerekir. Bana göre Filistin sorunu adil bir çözüme kavuşturulursa belki Kürt sorunu daha fazla tartışılacak. Filistin ve Arap İsrail sorunu bugün bölgede bizim sorunumuzdan daha önemlidir.

M.G: Sayın Mahmut OSMAN bu röportaj için çok teşekkür ediyoruz. Son olarak dergimiz aracılığıyla Türkiye ve Kürdistan kamuoyuna iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?

M.O: Bizim açımızdan Türkiye Kürdü Irak Kürdü diye bir fark yoktur, hepsi Kürttür. Ama herkesin kendi bölgesinde kendi şartlarına göre nasıl çalışacaklarını kendileri biliyor. Biz Irak Kürdistan Sosyalist Partisi olarak Türkiye ve Irak Kürtleri arasında yardımlaşmanın gün be gün güçlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Diğer partiler de söylüyor ama bizim kanaatimiz budur. Çünkü Türkiye ve Irak yönetimleri bize karşı gün geçtikçe işbirliklerini güçlendiriyorlar. Bizim Türkiye Kürtlerinden ricamız, bu gün dış dünyada Türkiye Kürtlerinden daha çok bahsediliyor ve Türkiye yönetimine yönelik çok baskı da var. Çünkü Türkiye AET ye tam üye olmak için başvurmuş ama onlar bazı şartlar ileri sürüyorlar. Bunun yanında başka baskılar da var, yani fırsatlar vardır. Bizim isteğimiz; Türkiye'deki Kürt partilerinin (genel olarak hepsi dostumuzdurlar) birbirlerine daha çok yardım etsinler, var olan sorunlarını asgariye indirsinler, birbirlerine daha fazla yakınlaşsınlar ve birlikte mücadele etsinler. Mücadeleleri silahlı olur, siyasi olur hepsi mümkündür. Çünkü mücadelenin çeşitli şekilleri vardır. Böylece Kürtlere karşı olan ve hala da devam eden faşist politika kırılabilir ve onlarda kendi kaderlerini tayin edebilsenler. Türkiye'de Kürt sorununun ilerleme kaydetmesi bizimde ilerleme kaydetmemiz demektir. Çünkü sorunumuz birdir. Ümit ediyoruz ki başarılı olurlar.

Birliklerini güçlendirmeleri, faşizme karşı mücadeleyi yükseltmeleri, sorunlarını görüşmeler yoluyla halletmeleri daha fazla ilerleme sağlamalarını getirecektir. Çünkü onların sorunları ana halkayı teşkil ediyor. Türkiye Kürtleri nüfus olarak hepimizden daha çoktur ve bölge olarak ta daha büyüktür. Onların başarılı olmaları bizim başarılı olmamızdır, hiç fark etmiyor.

Başarılarımı diliyorum.

“ULUSAL MUTABAKAT” DA NE OLA Kİ?

Ferhad ROMEDİ

Gelişigüzel kullanıldığı takdirde önemli yanlışlıklara yolaçabilecek sözcüklerden birisi de “ulusal” sözcüğüdür. Bu sözcük genel olarak iki anlamda kullanılmaktadır: Herhangi bir ulusa ait olma ve ulusun ezici çoğunluğunu ilgilendirme anlamında. Sömürge, yarı sömürge ve bağımlılık ilişkileriyle şu veya bu biçimde emperyalizme bağımlı olan her ülkede, değişik kapsam ve düzeylerde de olsa “ulusal kurtuluş”tan bahsetmek mümkündür. Sömürge ülkelerde biçimsel dahi olsa hiç bir hakka sahip olmayan bir ulusun kurtuluşu sözkonusu iken, yarı sömürge ve bağımlı ülkelerde biçimsel bazı bağımsızlıklara rağmen, her türden bağımlılık ilişkilerinin sökülüp atılmasında o ulusun ezici çoğunluğunun çıkarı olduğu için “ulusal kurtuluş” deyimleri kullanılabilir. Sömürge değil diye “ulusal kurtuluş” sorunu kalmamıştır demek kadar, toplumun her sorununu sömürge ülkelerde aldığı nitelikler kadar “ulusal kurtuluş”la ilişkilendirmek de yanlıştır.

Sözünü ettiğimiz iki biçimde de gözden kaçırılmaması gereken nokta, ilgili konunun bir tek ulusla bağlantılı olmasıdır. Yani mücadele bir tek ulusu ilgilendiriyorsa, ulusal kurtulustan bahsedilebilir. Farklı hareket noktalarından olsa da hem Kürdistan ve Filistin, hem de Nikaragua ve El Salvador gibi ülkelerde “ulusal kurtuluş”tan bahsedilmesinin doğruluğu, ulusla ülke olgusunun hemen hemen çakışmasındandır.

Sorunu çok uluslu bir devlette “ulusal” sözcüğünün ne denli

geçerli olup olmadığına getirmek istiyorum. Çünkü son dönemlerde daha sık kullanılmaya başlanan “ulusal” sözcüğüne öylesine bir biçim veriliyor ki isteyen konuyu istediği gibi yorumlayabiliyor. Bu nedenle de “ulusal mutabakat” “ulusal parti” gibi tanımlamalar gümbürtüye getirilmek isteniyor. Geçmişten bugüne TKP akımının temel olarak taşıyıcılığını yaptığı bu hastalıklar günümüzde de başka adlar altında sürüyor. Değişik legal yayın organları, konuyu ilgili yazı ve platformlarda savunuyorlar. En son olarak 29-30 Nisan tarihlerinde Ankara’da düzenlenen “1. Demokrasi Kurultayı”nda da “ulusal uzlaşmaya dayalı yeni anayasa”, “demokrasi için yeni bir ulusal mutabakat arayışları süreci” gibisinden görüş ve öneriler yapıldı ve “Kurultay Sonuç Belgesi”ne geçirildi. TÜSİAD’nın 26 Mayıs’ta düzenlediği ve Demirel’in de konuşmacı olarak katıldığı bir üye toplantısında, TÜSİAD Başkanı C.Boynert’in değişik gerekçeleri öne sürerek de olsa “ulusal konsensüs” yani ulusal uzlaşma çağrısı yapması, sorunu nirengi yönleriyle ele almamızın önemini göstermektedir.

Bilindiği üzere, bir veya birden çok ulus ve ulusal azınlığı kendi sömürgeci boyundurduğunda bulunduran devletlerde, ezen ulus komünist ve devrimcileri için benimsedikleri stratejik örgütlenme biçim ve hedeflerine göre “ulusal” sözcüğü anlam kazanır. Eğer ezen ulusun devrimcileri daha baştan beri, ezilen ulusların bağımsız örgütlenmelerini benimseyerek

buna göre örgütlenmelerini temel olarak ezen ulusun toplumsal kurtuluşuna dayandırmışlarsa, tekelci kapitalizmin gelişme düzeyine ve bağımlılık durumuna göre “ulusal” sözcüğünü kullanabilirler. Kanımca en gerçekçi perspektif de böylesi bir “doğru” tercihle gündeme gelebilir.

Ne var ki, baştan beri ortak örgütlenmeyi savunup bağımsız örgütlenmeleri küçük bujuvalıkla, önce kurtulmayı hayalcilikle suçlayan ezen ulus derimcilerinin mücadele verdikleri devletlerde “ulusal parti”, “ulusal mutabakat” ve “ulusal kurtuluş” gibi tanımlamalar ezen ve ezilen ulusların örgütü veya partisi olarak ortaya çıkanlar tarafından hiç bir koşulda kullanılamaz. Bu ve benzeri tanımlamalar, ezilen ulusun komünist ve devrimcileri tarafından rahatlıkla kullanılabilirler. Çünkü sözkonusu olan ezilen bir ulusun mücadele perspektifidir ve ayrıca ulusun ezici çoğunluğunu ilgilendiriyor.

Bu açıdan soruna yaklaşıldığında, geçmişte savunulan UDC, günümüzde savunulan “TBKP ulusal bir partidir” tanımlamaları ile Yeni Açılım ve Adımların değişik yazılarında ve en son olarak 1. Demokrasi Kurultayı’nın sonuç belgesinde savunulan “ulusal mutabakat” görüşünün içeriği bir yana, biçimsel açıdan bile yanlış oldukları söylenebilir. Eğer Ecevit gibi “ırksal olmayan tek ulus” gibi uydurma tanımlamalar savunulmuyorsa ve ezilen ulusun varlığı kabul edilip onu da içine alacak perspektifler benimseniyorsa, bu anlayışlar terk edilip sadece ezen ulusun

kurtuluşu programlanmadığı sürece, ezilen ulusun ilgilendiren sorunlar dışında hiçbir sorunda "ulusal" sözcüğü kullanılamaz.

Sözünü ettiğimiz çevreler perspektif olarak kendilerini Türk ulusu ile sınırlamasalar bile "ulusal" sözcüğünü gelişmiş kullanmaları belki gönüllerinde yatan "niyet"e yorumlanabilir, fakat öne çıkarılıp teşhir edilmesi gereken "ulusal"lıkla, ulusların ortak kurtuluşunun bir arada savunulamayacağıdır. Ezilen ulusun devrimcileri olarak, ezen ulusun devrimcilerinden, doğru bir içerikle olması kaydıyla "ulusal" sözcüğünü kullanmayın demek istemiyoruz. Latin Amerika ülkelerinde kullanılan anlamıyla mücadelelerine ulusal bir kimlik katabilirler. Bizce doğrusuda perspektifini ezen ulusun kurtuluşu stratejisi ile sınırlamadır. Ama bu yapılmadığı sürece "ulusallık" iddiası sözkonusu edilemez, edilmemelidir.

Öte yandan programatik görüşler Türk halkının toplumsal kurtuluşuyla sınırlanırsa bile yine "ulusal" sözcüğü gelişmiş kullanılamaz. O durumda esas alınması gereken Türk toplumunun herkesinde temsilcilerin "ulusal mutabakatı" değil, belli başlı bazı antiemperyalist, antitekel, antişovenist ve antifaşist dönüşümlerde anlaşabilecek güçlerin asgari mutabakatı olmalıdır. Bu durumlarda "ulusal" sözcüğünü kullanmak bile zoruşlu değil, ama yukarıdaki dönüşümleri savunan güçlerden biri veya birkaçı "ulusal" sözcüğünde ısrar etmesi durumunda özü iyi belirginleştirmek koşuluyla kullanmak pek yanlış olmaz.

Tekelci sermayenin sözcülerinin savundukları "ulusal konsesüs" ile son olarak Demokrasi Kurultayı'nın savunduğu "ulusal mutabakat" arasındaki farkı görmezlikten gelmek mümkün değil, ancak

bazı çevrelerde oluşan "yeni" bazı yönelimleri tekelci sermaye çevreleri ile dahi "ulusal uzlaşma"yı yaratabilecek tehlikeler taşıdıklarında burada belirtmek ve belirtmek de yarar vardır. Çok iyi belirtmeliyiz ki, Türk tekelci sermayesinin bir bütün olarak hassas olduğu iki temel konu vardır. Bunlardan biri Kürt Ulusal Sorunu, diğeri de Komünizmdir. Bu iki "tehlike"yi "bölcülük ve komünizm" olarak günün yirmidört saatında ağzında sakız yapan tekelci sermayenin sözcülerini son yıllarda giderek güncellik kazanan, komünistlik adına yasal örgütlenmelerin serbest bırakılması konusunda, sürekli gündemde tuttukları konular, devlet bütünlüğüne saygılı olunacak mı, "son Türk Devleti"ni zorla yıkmaya hedeflenecek mi sorularında düğümleniyordu. Stratejik olarak toplumsal devrimcilerin rafa kaldırılması ve "devletin bütünlüğü" çevresinde ulusal sorunu "çözme" yolunun savunulması tekelci sermayenin bazı kesimleri ile bile uzlaşma eğiliminin bir yansıması olduğu için Türk Komünist ve devrimcilerinin soruna titizlikle eğilmelerini gerektiriyor. Kapitalizm koşullarında ancak boş bir hayal olan eksiksiz demokrasi gibi kof amaç için "ulusal mutabakat" anlayışını benimseyen Demokrasi Kurultayı'nın Kürt sorununu tartışmaları "engelleyen yasaların kaldırılması" ile geçiştirmesi bir yana Kurultay'ın aktif örgütleyicilerinden Aziz Nesin'in Cumhuriyet gazetesinin 9 Mayıs 1989 sayısında yayınlanan bir söyleşisinde Türkiye'nin "ulusal birlik ve bütünlüğü" konusunda Demirel'e aynı düşüncede olduğunu açıkça ifade etmesi, "ulusal mutabakat"çıların gerektiğinde en umulmayan güçlerle bile nelerin savunulabileceğinin göstergesidir.

Tekelci sermaye temsilcilerinin son dönemlerde sık sık dile getirmeye başladıkları "siyasi istikrarın sağlanması" için uzlaşmaya gidilmesi çağrılarının -TOBB Başkanı A. Coşkun birkaç toplantıda bu konuya özel bir ağırlık verdiğinden yankılandığı günümüz koşullarında kendisine komünist ve devrimci diyen hiçbir parti, örgüt, çevre ve kişi tanımlamaları belirsizleştirerek veya sınıfsal bakış açılarından "arındırarak" "aman daha geniş güçlerle uzlaşma zemini yaratmalıyız" gerekçesiyle temelleşmiş "ulusal mutabakat"ları savunmak gafletine düşmemeli; burjuvazinin arasındaki çelişkilere bel bağlayıp alet olmadan, çelişkileri halkların ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadeleleri lehine kullanmaya çalışmalı; "ulusal" sözcüğü biçim ve öz olarak doğru kullanılmalı. Faşizme karşı mücadelede SHP dahil burjuva muhalefet güçlerinin tutunacak bir dal olmadıkları, faşizmin çizgi çevrelerin dışına çıkmamaya özen gösterdikleri faşizme karşı mücadelenin esas güvencesinin emekçi halk kitleleri oldukları bir an olsun unutulmadan demokratik hak ve özgürlükler mücadele yükseltip stratejik hedeflere bağımlı kılındığı zaman gerçek anlamda eksiksiz demokrasinin zemini şimdiden oluşturulmaya başlanırsa. Yoksa, onyıllardır burjuvaziden medet uman politikaların ulusal ve toplumsal mücadeleye verdikleri zararlar görülmeyp yanlışlar yeni biçimlerde tekrarlanırsa emekçi halk kitleleri daha büyük zararlarla karşı karşıya kalabilecekler ve uğranılacak zararların büyük sorumluluğu, burjuvazi ile uzlaşmanın aracı olan "ulusal mutabakat" savunucularının omuzunda olacaktır. ●

Kızıltepe Pêşmerge kampında toplu katliam provası ve karanlıkta kalan noktalar:

KAMP'TA TOPLU ZEHİRLENME (?!)

Kızıltepe pêşmerge tecrit kampındaki insanlar topluca katledilmek istendi.

10.6.1989 günü Kızıltepe pêşmerge tecrit kampında büyük oranda bir zehirlenme olayının olduğunu duyduğumuzda olayın ciddiyetini gözönüne alarak Kızıltepe'ye hareket ettik. Mardin ve Kızıltepe arasında düz ve geniş bir arazi üzerinde etrafı tel örgülerle çevrili çadırlar gözümüze iliştiğinde aklımıza ilk gelen nazi kampları oldu. Kamplara doğru ilerledikçe bu anımsamamız daha da güçlendi.

Kampı geçip Kızıltepe'ye vardığımızda umutluyduk; hiç olmasa kamptan ilçeye gelen bir kaç pêşmerge bulup kendileriyle rahatça konuşma olanağı buluruz diye. İlçeye girdiğimizde bu umudumuzu yitirdik, çünkü Kızıltepe peşmergelere yasaklanmıştı. Kızıltepe de zehirlenme olayıyla ilgili olarak bilgiler toplayıp öylece kampa gitmeyi düşündük.

Konuştuğumuz bir kaç kişinin açıklamaları bizde zehirlenme olayının bilinçli bir eylem olduğu imajını verdi. Burada yeterli bilgileri edindikten sonra kampa gitmeye karar verdik. Kampa ulaştığımızda ilk önümüzü kesen jandarma ve polisler oldu. Basın mensubu olduğumuzu ve zehirlenme olayıyla ilgili olarak pêşmergelerle ve yetkililerle konuşmak istediğimizi belirttik. Yetkili Polis Komiseri "Bu gün kampa giremezsiniz" dedi, neden giremeyeceğimizi sordüğümüzde bize; "Mardin Valisi Sayın Aykut Ozan'ın talimatı var, pazartesiye kadar kampa giriş çıkışlar yasaklanmıştır." yanıtını aldık.

Kampa giremeyeceğimizi anlaşıldıktan sonra tekrar Kızıltepeye döndük. Amacımız bir peşmergeyle görüşüp olayın ayrıntılarını öğrenmekti: Kızıltepe'de konuyu araştırırken bir gün önce konuyla ilgili olarak Kamp sorumlularından İsmail Zübeyir ile konuyla ilgili olarak yapılan röportajın ses bantı elimize geçti, aynen yayınlıyoruz.

Soru: Bize zehirlenme olayı nasıl oldu anlatır mısınız?

Cevap: Zehirlenme olayı, ekmekten oldu. Hergün bize gönderilen ekmeğin yine normal saatinde geldi. Zehirlenme olayına neden olan ekmeğin son postada gelen ekmeği. Karanlıkta; ekmekler geldiğinde. Biz ekmeğin belli bir kısmını çadırlara dağıtıktan sonra, dağıttığımız ekmeğin bozuk olduğunu anladık.

S: Bozuk dediniz. Bize nasıl olduğunu açıklar mısınız?

C: Ekmeğin içinde yeşilimsi şeyler vardı.

İsmail Zübeyir devamla; (Ekmeklerin bozuk olduğunu anladığımızda dağıtımını durdurduk. Bu arada dağıttığımız ekmeklerin bir kısmı dağıtımız aileler tarafından yenilmişti. Ekmeğin yiyenler yaklaşık on dakika sonra bulantı ve kusmaya başladılar. İlk olarak kamp doktoru müdahalede bulundu ve bir zehirlenme

olduğunu belirtti. Bunun üzerine Mardin valiliğine haber verildi. Mardin'den gelen arabalarla; rahatsızlananlar Mardin Devlet hastahanesine götürüldü. Burada çok kısa müdahaleler yapıldı zehirlenenler kampa geri gönderildi.

S: Bize kaç kişinin rahatsızlandığını belirte bilirmisiniz?

C: Yaklaşık olarak 1200 civarında.

S: Hastanede ne tür müdahalede bulundular?

C: Serum verdiler.

S: Mardin Valisi Aykut Ozan zehirlenme olayının sözkonusu olmadığını ve sizin bu davranışınızı bir provakasyon olarak değerlendiyor. Siz ne diyorsunuz?

C: Biz durup dururken neden böyle birşey yapalım ki? Rahatsızlananlara zehirlenme teşhisini kamp doktoru koydu. Sonra bunların çoğu çocuk ve kadınlardı. Vali'nin bizi yalancılıkla suçlamaya hakkı yoktur. Herşey ortada. Madem yalan söylüyorduksa neden Mardin'den arabalarla gelip bizi aldılar. Neden hasaneye götürüp serum verdiler. Olay bilinçli bir zehirlenmedir.

S: Nasıl bilinçli bir zehirlenmedir? Yani birileri bunu bilinçli olarak mı yaptı. Bundaki amaçları ne olabilir? Siz kimlerden şüpheleniyor sunuz?

C: Evet bizce kesin olmamakla birlikte bilinçli bir zehirlenme olayıdır diyoruz. Kimler yapabilir diyorsunuz. Biz Irak istikbaratından şüpheleniyoruz. Onların burada bir oyunudur diyoruz. Nasıl olduğunu da bilmiyoruz. Artık fırıncılara para mı verdiler, daha başka kanalları mı kullandılar bilemiyoruz. Amaçları bizimle Türkiye'nin arasını açmaktır. Bizim bu güne kadar Irak'a dönmemiz Saddam faşistine teslim olmamız için yaptıkları tüm şeyler boşa gitti. Şimdi bizi yıldırma ve bizi Irak'a teslim olmaya mecbur etmek istiyorlar." dedi.

İsmail Zübeyir daha başka yeni sorunlarının olduğunu belirte şöyle diyor: "Biz daha önce zorunlu gereksinimlerimizi karşılamak için Kızıltepe'ye gidiyorduk. Bizim için hem kolay, hem ekonomik oluyordu. Son günlerde Kızıltepeye gitmemiz yasaklandı. Kızıltepe halkıyla kaynaşmıştık. Herşeyden önce aynı dili konuşuyorduk. Bize yardımcı oluyorlardı. Şimdi Kızıltepeye gitmemiz yasaklandı. İhtiyaçlarımızı karşılamak için Mardin'e gitmek zorundayız. Bizim oraya ulaşmamız için Belediye otobüslerine binmemiz gerek. Belediye'de gidip gelişlere zam yaptı. Sonra daha önce Kızıltepe'de aldığımız her hangi birşeyi, Mardin'de iki kuru-tına almak zorunda kalıyoruz. Bu durum da bizi oldukça güç durumda bırakıyor. İlgililerden bu sorunu haletmelerini bekliyoruz."

Mümtaz GERÇEK/D.BAKIR

ZİNDANLARDA BASKILAR YENİDEN YOĞUNLAŞIYOR

Faşizmin zindanlarında "1 Ağustos Genelgesi"yle birlikte boyveren devrimci direnişler ve bu direnişlerin devrimci, demokratik kamuoyunca da aktif bir şekilde desteklenmesi, egemen güçlere geri adım attırılmış; devrimci tutsaklar "Genelge"yi pratikte işlevsiz hale getirmişlerdi.

Fakat bu durum siyasi iktidarın kitleler nezdinde hem de önemli oranda sarsılıp, gerilemesine yol açınca; faşizm öç duygusu içinde ve kazanılan hakları tekrar gaspetmek için fırsat bulduğu an saldırı ortamı aramaya başladı. Ve tek tek cezaevlerinde bu doğrultuda saldırılar başlatıldı. Sağmalcılar cezaevinde bir tünelin ortaya çıkması sonucu faşizm, olanca gücüyle devrimci tutsaklar üzerinde terör estirmeye, haklarını gaspetmeye yöneldi. Bunun üzerine tutsaklar açık grevine başladılar. Aynı şekilde Nazilli cezaevindeki tutsaklar da, daha önce kazanmış oldukları hakların gaspedilmeye çalışılması üzerine açık grevine girdiler.

İşte, son dönemlerde zindanlarda yoğunlaşan faşist teröre karşı oluşan bu direnişler yine yalnız bırakılmadı. Bu konuda tutuklu aileleri, devrimci, demokrat güçler bazı etkinliklerde bulundular.

BAYRAMPAŞA CEZAEVİ ÖNÜNDE GÖSTERİ VE BİLSAK'TA BASIN TOPLANTISI

23.5.1989 tarihinde, Bayrampaşa'da gelişen saldırıları protesto etmek ve devrimci tutsakları desteklemek amacıyla bir grup tutuklu yakını ve

devrimci, demokrat cezaevi önünde toplanarak bir basın açıklaması yaptılar. Ardından "Kahrolsun Faşizm", "İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek" vb. sloganlar atan grup, bir asker elbisesini yakarak, cezaevinin parmaklıklarına astıktan sonra tekrar sloganlar atılarak eylem sona erdi.

Bu protesto gösterisinden sonra, 27.5.1989 tarihinde ATAK, ÇAĞDAŞ YOL, EMEK, EMEĞİN BAYRAĞI, HEDEF, KIVILCIM, MEDYA GÜNEŞİ, TOPLUMSAL KURTULUŞ ve YENİ DEMOKRASİ dergilerince Bilsak'ta bir basın toplantısı düzenlendi. Kalabalık bir dinleyici topluluğunun katıldığı basın toplantısı oldukça yoğun geçti. Toplantıda, basın toplantısını düzenleyen dergiler tarafından hazırlanan ortak basın açıklaması okundu. Ayrıca, Av. Osman ERGİN sorunun hukuki yönünü irdeleyen bir konuşma yapıldı. Deri İş Başkan Vekili Munzur PEKGÜLEÇ ise siyasal iktidarın saldırılarını teşhir eden bir perspektif çizdi. Ayrıca, tutuklu yakınlarından biri son saldırı ile ilgili olarak Bayrampaşa Cezaevinden eline geçen bir mektubu okurken, başka bir tutuklu yakını ise, Elazığ Cezaevinde bulunan yakını ile görüşmelerinde ortaya çıkan güçlükler ve bu cezaevindeki genel sorunları dile getiren bir konuşma yaptı. Bunun dışında kadınlar adına da sorunun değişik boyutlarını ele alan bir değerlendirme yapıldı.

Basın toplantısının ilgi toplayan diğer bir yönü de, yapılan Dia gösterisiydi. Bayrampaşa'daki saldırı sonrasında, cezaevindeki terörü yansıtan ve tutsaklar tarafından çekilen fotoğraflardan oluşan Dia gösterisinde, sorun tüm açıklığıyla kamuoyuna yansıtıldı.

ALMANYA'DA MEDYA GÜNEŞİ'YLE DAYANIŞMA GECESİ

ALİ OSMAN ŞANEDER

Dergimiz üzerindeki baskılar her geçen gün aratarak devam ederken O, yurtsever halkımızdan aldığı destekle, mücadelemizin sesi olmaya devam ediyor.

Yurtsever insanlarımız dergimizi, yayın yaşamına başladığı günden başlayarak, bu güne kadar hiç yalnız bırakmadı. Onu sürekli destekledi. Dergiye yönelik her baskıya karşı gerek ülke içinde, gerekse ülke dışında maddi dayanışmayla birlikte manevi dayanışma ve etkin girişimlerde bulunuldu.

sağladı.

Medya Güneşi'yle dayanışma kampanyasının bir parçası olarak önce İsveçte, geçtiğimiz 22 Nisan günü de F. Almanya'nın Köln kentinde, dayanışma geceleri düzenlendi.

KÖLN GECESİ OLDUKÇA COŞKULUYDU

22 Nisan günü, Köln Üniversitesinin Neue Mensa salonu, oldukça canlı bir kitleye sahne oldu. Gecede hem dergimizin 1. yılı, hem de Kürt Gazetecilik Günü kutlandı.

İki katlı salonun oldukça geniş olan zemin katı, geceye davetli 30'a yakın Kürdistanlı ve Türkiye'li demokratik kuruluş ve partinin açtığı yayın masalarıyla adeta süslenmişti. Sahnenin duvarına, kırmızı-beyaz-yeşil bez üzerinde büyük sarı puntolarla Kürtçe olarak "Piştigîri bi Medya Güneşi re" (Medya Güneşi'yle Dayanışma) yazılıydı. Salonun karşı cephesine bakan duvarda ise "Medya Güneşi susturulamaz." flaması asılıydı. 1500 kişilik olan salon, tıklım tıklım doluydu. Oturacak sandalye bulamayan 10'larca seyirci, programı ayakta izledi. Oldukça zengin ve izleyicilerin büyük bir beğeniyle izlediği gecenin programı, Kürt Mili Marşı olan "Ey Raqîp"le başladı. Devrim şehitleri anısına bir dakikalık saygı duruşuyla devam eden program, Hêvîya Gel Folklor Grubu'nun sergilediği güzel oyunlarla sürdürüldü.

Avrupanın bir çok ülkesinde, Medya Güneşi'yle Dayanışma Komiteleri oluştu. Bu komiteler, dergimiz üzerindeki baskıları ve dergimiz yazı İşleri Müdürü Cemal ÖZÇELİK'in tutuklanmasını protesto etmek ve O'nun serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla etkin girişimlerde bulundu. Geniş kampanyalar örgütledi. Uluslararası etkin bir çok kuruluşun, 10'larca ülkeden ilerici, demokratik örgüt ve partinin Avrupanın tanınmış bir çok parlamenterinin Medya Güneşi'yle Dayanışma Kampanyası içinde yer almalarını

rim şehitleri anısına bir dakikalık saygı duruşuyla devam eden program, Hêvîya Gel Folklor Grubu'nun sergilediği güzel oyunlarla sürdürüldü.

Medya Güneşi'yle Dayanışma Komitesi adına kürsüye davet edilen konuşmacı, coşkuyla atılan "Yaşasın Medya Güneşi" sloganları eşliğinde kürsüye geldi. Türkiye'de legal sosyalist basının önemine ve ona yönelik baskılara değinen konuşmacının, sınırsız faşist baskı ve saldırıların

ulusal ve toplumsal muhalefeti durdurmadığına, tersine mücadelenin daha da geliştiğine dikati çekmesi, zindan direnişlerinden söz ederken ülkemizin yurtsever, devrimci direnişçilerini anması, geceye katılan yurtsever kitlenin tümü tarafından büyük bir coşkuyla alkışlandı.

Halkımızın soylu direnişini, bağımsızlık ve özgürlük mücadelesini anlatan konuşmacının, devrimin zaferi için, zinde ulusal demokratik güçlerin birliğinin ve devrimi tasfiye edici anlayış, politikalara karşı mücadelenin gerekliliğine işaret etmesi, izleyiciler tarafından yine büyük bir coşkuyla alkışlanıyordu.

Konuşmacıyı müteakip sahneye çıkan Ozan Rehber'in Kürtçe okuduğu bir kaç ezgiden sonra, perde arkasından okunan "Medyam" şiiri, izleyicileri epeyce etkiledi, Ozan Diyar ve Ozan Şahin'in Zazaca, Ozan Temeli'nin Türkçe olarak okudukları ezgilerle ve yine Hêviya Gel Folklor Grubunun, Kürdistanın değişik yörelerinden sergilediği güzel oyunlarla devam eden program, ünlü, oldukça mütevazı ve o kadar da saygıdeğer kişiliğiyle sevilen devrimci Ozan Ali Askeri'nin sahneye çıkıp okuduğu güzel parçalarla devam ediyordu.

Coşkun alkışlarla sahnedен ayrılan Ali Asker'in hemen arkasından, Kürt Pen Klubu başkanı, yurtsever aydın, Hüseyin Erdem'in vatan üzerine Kürtçe ve Türkçe olarak okuduğu uzun ve etkili şiir, izleyicilerin hoşuna gitti. Tanınmış Kürt Ozanı Baran'ın sahneye çıkması'yla, izleyicilerdeki coşku ve heyecanın seviyesi daha da yükseldi. Güney Kürdistan'dan, tanınmış Kürt Ozan Said Yusuf ve Şirin'in sahneye çıkması, izleyicileri saran coşku ve heyecanı, alkışların temposunu daha da yükseltti. Kitle coşuyor, alkış sesleri ise salonu adet inletiyordu.

Sunucunun, Şivani anons eden sesini yarıda kesen izleyicilerin çılginca alkışları, coşku ve heyecanın doruk noktasına ulaştığını gösteriyordu. Halkımızın yetiştirdiği ve gönlünde yaşattığı eşsiz ozan Şivan sahnedeydi. İzleyiciler, O'nu ayakta alkışlıyordu. Kitleyi coşturan Şivan'ın, izleyicilerle çok kolayca bütünleşebildiğine, kitledeki coşku ve heyecanı

uzun süre doruk noktasında tutabildiğine bir kez daha tanık olduk.

Her yönüyle mükemmel düzenlenen gecenin programı, yine "Ey Raqîp" marşı'yla son buldu. Ozan Şivan, Ali Asker, Şirin, Said Yusuf, Baran, Temelli, Şahin, Diyar, Rehber, Kürt Pen Kulubu başkanı Hüseyin Erdem ve Hêviya Gel Folklor Grubu bizzat geceye katılarak Medya Güneşi'yle olan dayanışmalarını somutlaştırırken, bir çok demokratik örgüt ve kişi de, gönderdikleri dayanışma mesajlarıyla geceye güç kattılar.

Geceye dayanışma mesajı gönderen kişi ve örgütler: Cristine Kocilika (Al. Yeşiller-Milletvekili), Serhad Dicle (PPKK Genel Sekreteri) Halim Can (Medya Güneşi Avrupa Temsilcisi), Cemal Özçelik (Medya Güneşi dergisi sahibi), Ozan Rehber, Hêviya Gel taraftarları, İran

Kürdistan Demokrat Partisi, Pêşeng Dergisi Redaksiyonu, YKK (Yekitiya Komunisten Kurdistan-Yurtdışı Bürosu), Rızgarî-F.Almanya, PPKK Avrupa Komitesi, Türkiye Birleşik Komünist Partisi F.Almanya, KOÇKAK-F.Almanya, TKP-B Yurtdışı Örgütü, PPKK Almanya Komitesi, Hedef F.Almanya, Yekitiya Demokratten Kurdistan, YYKD- İsveç, Şoresgeren Kurdistan, PPKK-Fransa, Armanc Dergisi Redaksiyonu, Avrupada Okuyan Kürdistanlı Gençler Birliği (UKSYE), Kürdistan Demokratik Halk Partisi-Irak, GERÇEK Avrupa Dayanışma Komitesi, Kürdistan Dayanışma Komitesi-F.Almanya, PPKK İsveç Komitesi, TEVGER, HEVKAR (Hevgirtina Komele Karkeren Kurdustan-Avrupa).

TARTIŞMA

ULUSLARARASI SOSYALİZMİN GÜNCEL SORUNLARI

DAHA ÇOK SOSYALİST YARATICILIK DAHA ÇOK EYLEMSEL KARARLILIK (2)

Behram ARDA

IV. SBKP ELEŞTİRİCİLİĞİNDE GELİŞMELER NASIL BİR YAKLAŞIMI DOĞRULUYOR?

Son bir kaç yıldır S. Birliği'nde başlayıp, tüm sosyalist ülkeleri, dünya komünist hareketini de içine alan tartışmalar, SBKP eleştiriciliğinde yeni bir tartışmayı da beraberinde getirdi. Geçmişte dünya devrimci süreci bileşenlerini genel olarak doğru değerlendirip, temel çelişkiyi, sistemler arası çelişki olarak tanımlayanların büyük bir kesimi, hatta denilebilir ki hemen hemen tümü, dünya devrimci sürecine basmakalıp bir anlayışla yaklaştıklarını, reel sosyalizmin idealize edildiğini, kapitalizmin bazı alanlarda kendini yenileyebilme özelliğini göremediklerini, marksizm-leninizmin geliştirilmesine yeterince önem vermediklerini belirterek yeni düşünce tarzı ve sosyalist ülkelerdeki gelişmeleri yeni bir değerlendirmeye tabi tutuyorlar. Dünya komünist hareketindeki tartışmalara baktığımızda, günümüz sorunlarının çözümlenmesinde bilimsel sosyalizmin eylem kılavuzluğunda yeni bazı yaklaşım ve yöntemlerin gerektiği, ortak bir görüş olarak beliriyor; fakat yeni yaklaşım ve yöntemlerin neler olması gerektiği konusunda farklı anlayışlar, hatta bazen taban tabana zıt görüşler ileri sürülüyor.

Geçmişte "Avrupa Komünizmi" adı altında marksizm-leninizmden bir sapma olarak ortaya çıkan partiler dışında,

günümüzde dünya komünist hareketinde genel olarak iki eğilim varlığını hissettiriyor. Birincisi, sosyalizm adına savunulan yanlış politikaların biriktirdiği sorunların büyüklüğü karşısında şaşkına dönerek, köklü bir muhasebeye gitmeden, bazı yerinde eleştirilerine rağmen sonuçta yanlış bir yönelimi olan kimi anlayışları olumlama; nükleer tehdidin büyüklüğünü gerekçe göstererek sınıf mücadelesinin içini boşaltma veya zayıflatma; emperyalistlerin, "emperyalist" kaldıkça tümünden kabul lenemeyecekleri konumları savunma; yanlış tutum veya pratikteki becerisizlik sonucu biriken sorunların kaynaklarını başka yerlerde arayarak, uzun vadede önemli zararlar verebilecek adımları benimseme vb. biçimlerde kendini gösteriyor. İkincisi ise, geçmişte önemli hataların yapıldığını ve bunun sonucu önemli sorunların biriktiği, fakat esas nedenin, sosyalizmin yetersizliği değil, sosyalizm ve sınıf mücadelesinin çarpık kavranması olduğu; Avrupa komünizmi ve benzeri sapmaların bazı yerinde eleştirilerine rağmen hat olarak marksizm-leninizmden birer sapma olarak değerlendirilmesi gerektiği; ulusal ve sınıfsal mücadelelerdeki tıkanmaların, sınıf mücadelesini rafa kaldırmak veya dondurmakla aşılamayacağı; barış mücadelesi ile sınıf mücadelesinin birbirinin alternatifi değil, aksine birbirine bağlı oldukları; barış içinde bir arada yaşama politikasının devletler arası ilişkiler için geçerli olduğu ve hiç bir zaman tek tek ülkelerdeki ulusal ve sınıfsal mücadelelere indirgenmeyeceği; yeni bir düşünce tarzının sosyalizmin canlı ya-

raticılığından soyutlanmayacağı vb. görüşlerle kendini açığa vuruyor. Birinci eğilim SBKP'ye yaklaşımda taklitçiliği başa alıp, bütün şaşkınlığına rağmen eski yanlışları tekrarlamada "tarihi tekerür" ettirirken; ikincisi SBKP'yi daha temkinli ve eleştirici bir gözle değerlendirmekte, SBKP tandanslı her şeye peşin destek vermemektedir. Gerçi her iki eğilim partilerin çoğunda, hatta SBKP'de bile vardır ve bazı resmi kararlarda dahi etkisini göstermektedir; fakat tartışmalardaki olgunluk düzeyi, bazı konularda taban tabana zıt bir ayrışmayı ortaya çıkarsa da, geçmişte görülen bazı duygusal çıkışları önleyeceği benziyor.

Geçmişte "Avrupa komünizmi", "sosyal emperyalizm" ve "orta yol" teorileriyle ortaya çıkıp, başta SSCB olmak üzere diğer sosyalist ülke ve bu ülkelerdeki komünist partilerini eleştiren güçler de, perestroika, glasnost ve demokratikleşme olarak adlandırılan reform politikalarına ilişkin görüşlerini ortaya koyuyorlar. Bu sol kesimlerde, bazı haklı eleştirilerimize rağmen vardığımız sonuçlar yanlıştı diyen küçük bir azınlık dışında "biz dememişmiydik", "gelişmeler bizi haklı çıkardı" türünden kendi kendine böbürlenmeler görülüyor. Avrupa komünizmini savunan partilerin çoğu, öteden beri rafa kaldırdıkları veya dondurdukları sınıf mücadelesine ilişkin teslimiyetçi ve reformist görüşlerine denk düştüğü için, uluslararasıdaki bazı yeni yönelimlere alkış tutarlarken, bazıları daha da ileri giderek, komünist ideallerle bağlarını tümüyle koparmak eğilimindedirler. S. Birliği'ne sosyal emperyalist ve revizyonist diyenler, en ufak bir hatayı bile genelleştirip niteliğe maletme hastalıklarını sürdürürken, SBKP'nin içte ve dıştaki bazı yeni yaklaşımlarını, hemen kendi çarpık tanımlamalarına gerekçe yapıyorlar; hatta bazı bilim adamlarının görüşlerini bile SBKP'yi eleştirmede basamak yapıyorlar.

Geneldeki tartışmalardan Kürdistan ve Türkiye komünist, devrimci demokrat ve yurtsever güçleri de şu veya bu ölçüde etkileniyor; konulara ilişkin yaklaşımlarını belirtmeye çalışıyorlar. Dünya komünist hareketi ve onun bir parçası olduğu dünya devrimci sürecindeki tartışma ve ayrışmalar daha şimdiden yansımalarını bulmuş durumda. Gerçi halen "sessizlik"lerini sürdürenler de az değil, ama onların da uzun bir süre bu tutumlarını sürdürmeleri mümkün değil. Çünkü sorun, SSCB veya diğer sosyalist ülkelerdeki tıkanma ve çürüme belirtilerini çoktan aşmış ve her ülkedeki ulusal ve toplumsal mücadele biçimlerinin bile tartışıldığı bir düzeye yükselmiştir. Sorun, her ne kadar SBKP ve dolayısıyla SSCB eleştiriciliğini çoktan aşmışsa da, reel

sosyalizmin ve öncülerinin eleştirisinde doğru halkayı yakalama günümüzde de büyük bir öneme sahiptir. Bunun da yolu, geçmiş tutumların gözden geçirilmesindeki anlayışa bağlıdır.

A. REEL SOSYALİZMİ DEĞERLENDİRMEDEKİ YANLIŞLIKLAR

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli politik sürtüşme ve çatışmalara yolaçmış olan S. Birliği ve diğer sosyalist ülkelere, dünya devrimci sürecine ilişkin ayrılıklar gözönüne getirildiğinde görülecektir ki reel sosyalizmin mevcut uygulamalarının olumlu veya olumsuz sonuçlarını, bütünden soyutlayarak veya bütüne belirleyici bir öge olarak malederek değerlendirme; bir taraftan reel sosyalizm idealize edilirken, diğer yandan da her yönüyle ideal bir sosyalizmi görmek isteme; daha gerçekçi tanımlamalar yapmayı engellemiştir.

Öylesine bir anlayış vardı ki, ya sosyalist dedinmi, sosyalist ülkelerin de önemli bazı hatalar yapabileceğini sözde kabul etsen bile pratikte kabullenmeyeceksin veya eleştirici bir gözle reel sosyalizmi değerlendirmedeğin için her adımını olumlu olarak değerlendireceksin; ya kimi doğru, kimi de dünya devrimci sürecine çarpık bakıştan kaynaklanan beklentilere uymadığı için, sosyalist ülke yönetimlerini "revizyonist"likle suçlayacaksın, ya da dünya devrimci sürecini, bilimsel sosyalizmden hiç "nasibi"ni almamışcasına değerlendirerek en uç bir değerlendirmeye sosyalist ülkelere düşmanlık temelinde ABD ile S. Birliği'ni aynı kefeye koyarak S. Birliği'ne "sosyal emperyalist" diyeceksin. Sosyalist ülkeleri değerlendirmede Avrupa komünizmi, "yeni sol" ve troçkizimin de kendilerine özgü eleştirileri varolmakla birlikte, yukarıda belirtilen üç eğilimden de şu veya bu şekilde etkileniyorlardı.

Dünya devrimci sürecine, genel yönelim olarak doğru yaklaşanların, sosyalist ülkelerdeki gelişmeleri eleştirici bir gözle değerlendirmemeleri, her yapıları "doğrudur" diye savunmaları, marksizm-leninizmle bağdaşmadığı gibi, sosyalist ülkelerin, diğer ülke komünistlerinin katkılarını almadan-yanlış ve eksiklikleri belirtme anlamında- doğru bildiklerini yapma ve yanlış uygulamalar sonucu ortaya çıkan başarısızlıklar nedeniyle çekiciliklerini yitirmelerine de bir nevi dolaylı etkide bulundu. Kardeş partilerin içişlerine karışmama yaklaşımı yanlış uygulandı. İçişlerine karışmama, direktif vermeme veya kendini o partinin organları yerine koyarak karar mahiyetinde görüş bildirmeyi dışlama olarak algılanıp, yapıcı eleştiri, görüş ve öneriler iletilmesi; sosyalist sistemi ve genel olarak reel sosyalist uygulamaların temel

doğrultusunu onaylayıp, içte ve dışta bilimsel sosyalizmle bağdaşmayan politikalar varsa, eleştirilmesi gerekirken bunun yapılmayı, sosyalist yaratıcılığın bazı yönleriyle körelmesine, işçi sınıfı biliminin bazı yönleriyle durağanlaşmasına ve sonuç olarak ülke gerçekçelerini tahlil etmede de önemli bir hanikap oluşturan düşünce tembelliğine yolaçmıştır.

Halbuki, reel sosyalist uygulamaların, büyük hatalarla, hatta günümüzde artık kendilerince ifade edilen tıkanma ve çürüme belirtileriyle karşı karşıya kalabileceği; ülkelerin kültürel ve toplumsal ilerliklerine göre rüşvet, yolsuzluk, adam kayırma, görevini kötüye kullanma, üretime yabancılaşma, toplumsal mülkiyete karşı ilgisiz davranma, tembellik ve hantallık gösterme gibi hastalıklarla içiçe yaşayabileceği; hiç bir komünistin bu ve benzeri sorunları görmezlikten gelemeyeceği; bütün bunların varlığına rağmen sistemin temel doğrultusunda bir yanlışlık olmadığı gibi, sözü edilen toplumsal hastalıkların giderilmesi için sürekli bir çaba harcandığı esas alınarak dünya devrimci sürecine yaklaşılsaydı; yanlış temelde gelişen Sovyet eleştiriciliği bu denli taraftar bulamazdı; sosyalist ülkelerin kendileri de bugün koyuldukları çabalara çok önceden girişebilirlerdi. Hele sosyalist ülkelerin, devrimlerden önceki geri toplumsal ve kültürel yapıları dikkate alındığında, sosyalizmi inşa sorunlarının o kadar az olmadığı ve binlerce yıldır süren özel mülkiyet duygusunun, üretime yabancılaşmanın kısa bir sürede ortadan kaldırılamayacağı açık bir gerçektir. Evet sömürü düzeni ortadan kaldırılmış ve burjuvazi yenilgiye uğratılmıştı, tarımda ve sanayide büyük dönüşümler gerçekleşmişti, ama burdan hiç bir zaman artık sosyalizmin rahatlıkla kurulacağı sonucu çıkarılamazdı. Örneğin sadece işçi, kolektif köylülük ve aydınlardan oluşan bir toplum oluşturulsa bile, eğer toplumsal mülkiyet duygusu beyinlere bir daha çıkmamacasına yerleşmemişse; hiç bir güç toplumu kapitalizme götüremez, ama kapitalist düzenden arta kalan bazı alışkanlıklar sürer; ya da dış politikada bazı yanlışlıklar da yapılabilir. Aslolan, sosyalizmi bu perspektifle benimsemektir; yoksa, sosyalist ülkelerin kendi hatalarını her kabul edişlerinde, sosyalistlik adına şaşkınlığa düşüp, sağa sola savrulmanın önünü almak mümkün olmaz.

Sosyalist ülkelere bakışta, düşülen bir hata da dış politikalarda ortaya çıkıyordu. Sosyalist bir yöntem nasılsa içeride, bazen farkında olmadan sosyalizmle bağdaşmayan adımlar atıyorsa, bu tür adımlar dış politikada da olabilir. Bunlardan hareketle, işte bakın bunlar nasıl da revizyonist veya sosyal emperyalisttirler demek büyük bir yanıştır, ama hiç bir şey yokmuş gibi veya değişik gerekçelerle yanlış savunmak da kabul edilemez bir tutumdur. 12

eylül cuntasının lideri K.Evren'e "komşu bir sosyalist ülke" olarak madalya vermek veya Evren'i ilk olarak davet eden ülkeler olmak, sosyalist ülkelerin sosyalistliğini ortadan kaldırmaz; ama, kendilerini nasıl savunurlarsa savunsunlar, bu marksist-leninistler olarak eleştirmemiz gereken bir durumdur. Ya da tarihe "Kürt Horişması" olarak geçecek olan Halepçe katliamına karşı sessiz kalmak, SSCB'nin sosyalist olmadığına veya revizyonist olduğuna yorumlanamaz; ama, bunun, evrensel komünist idealler bir yana, sıradan insanlık hakları savunuculuğuyla bile bağdaşmadığını yüksek sesle söylemektir marksist-leninist tutum.

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için SSCB başbakanlığı görevini sürdürürken Tikhonov'un, Türkiye'ye yaptığı bir ziyaret sırasında yaşanan bir durumu örnek vermek yerinde olacaktır sanırım. Burjuva gazeteleri Tikhonov'un, Türkiye'den ayrılırken "Türkiye'nin işçilerine müdahale etmek niyetinde olmadıklarını, Türkiye'nin birlik ve bütünlüğüne saygı gösterdiklerini" belirten bir açıklama yaptığını yazmışlardır. Yurtdışında yayınlanan bir sol dergi, Tikhonov'un, öylesi bir açıklama yapamayacağını belirterek, işin ilginç Tikhonov'un ne dediğini de yazmayarak, burjuva gazetelerini eleştiriyordu. Halbuki, Kürt sosyalistlerinin hoşuna gitmese de Tikhonov, böyle bir açıklamayı rahatlıkla yapabilir. Çünkü SSCB'nin Ortadoğu'daki Kürdistan sorununa yaklaşımı bilinmektedir. Söylemek istediğim, sol derginin sosyalizmi ne denli çarpık kavradığıdır.

Sosyalist ülkeler için "revizyonist" tanımlanmasında bulunanların, konunun, dünya devrimci sürecine bakışlarındaki çarpıklıkla bağlantısı bir yana, yanlışları, sosyalist ülkelere "sosyalist" diyenlerin görmedikleri bazı haklı eleştirilere rağmen, niceliği nitelik boyutuna yükselterek yanlış bir değerlendirme yapmamalıdır. Bazıları, "Sovyetler Birliği, içte sosyalist, dışta revizyonist"tir tanımlamasını yaparken; bazıları da "revizyonizmi", kapitalist olmayan kalkınma yolu, barış içinde bir arada yaşamak, sosyalizme barışı geçiş olasılığı gibi politikaları eleştirerek gerekçelendirmeye çalışıyorlardı. Bu tür politikalar yanlış bile olsalar-ki yönelim olarak öylede değerlendirilemezdi, barışçıl geçiş konusunda tereddütle kaygılar vardı-, S. Birliği ve diğer ülkelere sosyalist dememek için yeterli bir gerekçe olmayacağı, konuya ilişkin ayrıntıyı değerlendirmelerde de ortaya çıkıyordu. Sosyalist ekonomi inşa edilmiş diyerek kendi bildiklerini sıralıyorlardı. Bu nedenledir ki bazı platformlarda "sosyalist ülkeler" tanımlamasını benimsemek zorunda kalıyorlardı.

"Sosyalist emperyalizm", "üç dünya teorisi" gibi tanımlamaları benimseyenlerin "hüsüköruntuları"

öylesine çok ki anlatmakla bitmez. Öylesine çarpık ve aslı astarı olmayan iddialarla sosyalist ülkeleri değerlendiriyorlar ki çoğunun en son vardıkları nokta “dünyada hiç sosyalist ülke yoktur” sonucudur. Onların derdi sosyalist uygulamalarla değil, açıkcası bilimsel sosyalizmle idi. Çünkü en yüceltikleri ülkeleri bile bir yıl içinde “kapitalizme dönmek”le değerlendirebildiler.

Gelişmeler, yönelim olarak Avrupa komünizmi, troçkizm veya yeni solu da halkı çıkarmamıştır. Her sosyalistin kabul edebileceği bazı sorunları abartarak, gerçek boyutlardan uzaklaştırarak uydurma gerçekçeleri ileri sürerek sosyalist ülkeler için varılan sonuçlar dünde geçerli değildi bugünde değil. Leninizmi inkar eden, sosyalizmi gündeminden çıkararak Avrupa komünizmi; tek ülkede sosyalizmi inşa etmenin mümkün olmadığını belirterek devrimcilere açıkca elinizi kolunuzu bağlayan diyen troçkizmi; işi NOTO'nun varlığını kabule, ABD'yi talip yana iterek SSCB'yi baş düşman ilan etmeye kadar, vardırıran maoizm, sürdürücüleri süreçle kalmasalar bile hep marksizim-leninizm dışı akımlar olarak kalacaklardır.

B. HATALARI TEKRARLAMAMAKTIR ASOLAN

Başta S. Birliği olmak üzere bazı sosyalist ülkelerde büyük değişiklikler oluyor. Sadece barış ve silahsızlanma alanında değil, yaşamın her alanında öneriler yapılıyor, görüşler ileri sürülüyor bilimsel sosyalizm, çeşitli amaçlarla düzenlenen toplantılarda tartışılıyor; düne, bugüne ve yarına ilişkin perspektifler ele alınıyor. İleri sürülen bazı görüşler, marksist-leninistlerin önüne geçmişteki hataları başka biçimlerde tekrarlamamak için azami titizlik göstermeyi koyuyor. Konuyu reel sosyalizm ve sosyalist yaratıcılığa getirmek istiyorum.

Yukarıda bazı yönleriyle anlatmaya çalıştığım, geçmiş döneme ilişkin yaklaşımlardaki yanlışları tekrarlamamak için, herşeyden önce, kimin tarafından gelirse gelsin heryeni eleştiri, görüş ve öneri, eleştiri süzgecinden geçirilmelidir. Çünkü yaşanan ortam hataları tekrarlamada öylesine uygun ki.

Lenin'in partisi SBKP, geçmişte olduğu gibi günümüzde de dünya devrimci sürecine ilişkin perspektiflerde daha insiyatifli davranıyor. Her ne kadar hiç kimsese görüşümüzü dayatmıyoruz deniliyorsa da; yaptıkları öneriler ister istemez tartışma anahtarını SBKP'nin eline veriyor. Bu bir ölçüde doğaldır da. Çünkü SBKP'nin saygın geçmişi ve barındırdığı potansiyel, dünya komünist hareketinin sorunlarına ilişkin yeni görüş ve öneri üretmede, daha büyük insiyatifler üslenmeyi gerektiriyor.

Perestroika, glasnost ve demokratikleşme olarak adlandırılan reformlar S. Birliği'nde boy verseler de kazandıkları aşama, uluslararasıdır. S. Birliği'nin dış politikasında yeniden yapılanma adı altında savunulanların büyük bir kesimi, uluslararası kapsamdadır ve bu nedenle reel sosyalizmi değerlendirmeden öte bir anlam taşımaktadır. Yeni düşünce tarzı her alanda benimsenen bir yönelim haline gelmiş durumda.

Eski hataları tekrarlamama adı altında yeni hatalar yapıldığı için konuya daha bir titizlikle eğilmek gerekir kanısındayım. Bir kere şunun altını çizmek gerekir. S. Birliği, sosyalisttir ve hep sosyalist kalacaktır. Kimsenin sovyet toplumunu kapitalizme geri götürmeye gücü yetmez. SBKP, dünya komünist hareketinin büyük ve etkin gücüdür. Fakat doğrunun tekeli, kendisinin belirttiği gibi, elinde değil o da diğerleri gibi yanılabilir, marksizm-leninizmle bağdaşmayan görüşler savunabilir. Çünkü kendine komünist demek veya gerçekten de komünist olmak, yanlış yapmanın garantisi değildir; hareket ve gelişmenin olduğu bir yerde hatalar da olabilecektir. Bununla birlikte hatalar konusunda umursamaz davranmak veya madem ki hatalar olabilecek, o zaman biz de hata yapabiliriz diyerek bir nevi hatalara davetiye çıkarmak başışlanamaz bir yanılığ olur.

SBKP'nin de hatalar yapabileceği gerçeği, onun hakkında genel bir kuşku yaratmaya yolaçmamalı. Zaten emperyalistler de değişik yollarla SBKP ve S. Birliği hakkında dünya devrimci süreci güçlerinde kuşku yaratmak için değişik yollara başvuruyorlar. Ağız birliği etmişcesine “Gorbaçov'u desteklemeliyiz” diyerek SBKP reformları konusunda kuşku yaratmayı amaçlarken emperyalistlerin hareket noktası, “demokrasi” ve “insan hakları” oluyor. Hiç bir gücün. S. Birliği'ni kapitalizme geri götürmeyeceğini emperyalistler de biliyor, fakat amaçları başkadır. Emperyalistler bu tutumlarıyla, bir yandan Gorbaçov ve SSCB hakkında “emperyalistler niye destekliyor” sorusuyla kuşku oluşturmaya çalışırken, öte yandan da SBKP'deki ayrılıkları körüklemek ve kapitalizm hayranı bir avuç insan ile toplumun ağır sorunlarından “feleği şaşmış” bazı yöneticilerin reformist yönlerini okşamak istiyorlar. Yoksa mevcut haliyle bile, burjuva demokrasilerinden bin kat daha demokratik olan sosyalist uygulamaların, “bürokratikliği” veya “antikdemokratikliği” emperyalistleri hiç ilgilendirmez. Onaylanması mümkün olmayan bazı hatalara rağmen büyük işlerin sığdırıldığı Stalin döneminin karalanması da, milyonlarca sovyet vatandaşının ölümüyle bağlantılı değildir. Emperyalistlerin, Stalin ve dönemine olan hıncı, iç ve dış kışkırtmalara rağmen sosyalizmin inşa edilerek emperyalizmin bağrında onarılmayan bir delik açmasından kaynaklan-

maktadır.

Perestroikaya ilkesel olarak karşı olmayan, fakat yer ve zamanlama sorununda Gorbaçov'un farklı düşünceleri olan Ligaçev konusunda da emperyalistler boş durmuyorlar. "Gorbaçov'un yerine Ligaçev gelirse, SSCB'de herşey altüst olur" şeklindeki propaganda ile suni ayrılıklar yaratılmak istenirken emperyalistlerin çeşitli amaçları vardır. Bu amaçlardan biri de silahsızlanma konusunda sıkıştıkları köşeden, "ya Ligaçev gelirse" öcüsüyle kurtulmaktır.

Emperyalist basın yayın organlarının, sosyalist ülkelere ilişkin haberlerdeki çarpıtmalarını da gözönünde bulundurmamak gerekir. Emperyalistlerin yalan ve çarpıtmaları hep olmuştur, fakat son gelişmelerden sonra daha sinsice yöntemlere başvuruyorlar. Bundan amaçları geniş yığınların, gerçekler yerine, belli merkezlerde yoğunlaşmış yalan ve çarpıtmalarla etkilenmesidir.

Tüm bunlar, emperyalist kapitalist ülkelerde yaşayan komünist ve devrimcilere konuya ilişkin önemli görevler yüklüyor. Herşeyden önce, emperyalist basın tekellerinin haberlerine kuşkuyla bakmak gerekir. Bazen doğru bilgileri de verebilirler, ama neyin gerçekten doğru neyin yanlış olduğu bilinmediği zamanlar, tek bilgi kaynağı olarak bu tür haberler alınmamalı. Olanaklar zorlanarak güvenilir kaynaklardan gelişmeler izlenmeli. Gelişmelere eleştirici yaklaşım hiçbir koşulda elden bırakılmamalı. Komünistlik adına savunulan herşeyin doğru olmayabileceği gerçeği onutulmamalı ve antikomünizm ve onun özgül bir biçimi olan anti sovyetizmle de her zaman mücadele içinde olunmalı, eleştirilerde bu saplantılara düşmemeye dikkat edilmeli. Dünya komünist hareketindeki gelişmeleri değerlendirmede biz de bazen yanılabiliriz, ama bir saplantıya dönüşmemişse ve dünya devrimci süreci güçleri genel doğru değerlendiriliyorsa, süreçle yanlışlıkların farkına varılır. Önemli olan geçmişten yaratıcı dersler çıkararak hata derecesini en asgariye indirmektir. Yönelim olarak dünya devrimci sürecini yanlış değerlendirenlerin eleştirileri yabana atılmamalı ve sonuçlarda yanılırsalar bile bazı eleştirilerinde haklı olabilecekleri unutulmamalıdır.

Öte yandan sosyalist ülkelerde büyük iddialarla uygulamaya konulan reformların teorik gerekçeleri konusunda, kendilerinin bile halen netleşmedikleri, reformların, sorunların büyüklüğü karşısında gündeme gelen bir arayışın sonucu oldukları bilinmelidir. Ekonomideki tıkanıklıklar nasıl giderilecek, insanların üretime yabancılaşması nasıl önlenecek, toplumsal sorunlara ilgi nasıl arttırılacak, kısacası kendilerinin deyimiyle adeta "sahipsiz mülkiyet" haline gelmiş toplumsal mülkiyeti insanlar nasıl sahiplenecek, parti ve devlet aygıtı nasıl daha da

demokratikleştirilecek ve ilgili bireylerin sürece azami katkıları sağlanacak ve benzeri sorunlara ilişkin adımlar atılıyorsa da, komünist partilerin kendileri, yöntemlerin değişebileceğini, sonuç vermeyenin bir diğeriyle yer değiştireceğini söylüyorlar. Öyleyse yönetimimiz farklı bazı görüş ve eleştirilerimize, yanlış gördüğümüz politikaların açıkça belirtilip eleştirilmesi gereğine rağmen, peşin yargılara varmadan reel sosyalizmin bütün potansiyelinin ortaya çıkarılması çabalarında yapıcı yaklaşımlar göstermektir.

Sosyalist ülkelerdeki yönetici partilerin hatalarının çocuğu olan "muhalafet" hareketlerine de doğru yaklaşmanın önemi büyüktür. Sosyalist yaratıcılığın savsaklanıp kolaycı tutumların öne geçmesinin ürünü olan yanlış politikalar sonucu oluşan muhalafet gruplarına baktığımızda, yönetimin hatalarını istismar ederek peşlerinden sürükledikleri yığınların desteğini süreklileştirmek için kullandıkları "demokratik sosyalizm" sözüne rağmen, özünde sosyalizmden yana olmadıkları görülmektedir. Batı hayranlığı, önderlerinin iliklerine kadar işlemiştir. En güçlülerinden olan Dayanışma Sendikası'nın, gerçek yüzü ortaya çıktıkça destek kaybetmesi bir yana, esas amacının batı tipi bir "demokratik" ülke olduğu bir kaç kez ifade edilmiştir. Dayanışma Sendikası'nın sözcüsü ve Walesa'dan sonra ikinci adam olarak kabul edilen Jerzy Onyszkiewicz'in geçenlerde Cumhuriyet gazetesinin sorularına verdiği cevapta, mülkiyet türleri arasında bir ayırımın yapılmasına karşı olduklarını, halen çeşitli ülkelerde uygulanan modeller arasında İsveç ve İskandinavya modelini çekici bulduklarını söylemesinde kendini açığa vuran anlayış, hala komünistlik ve solculuk adına Dayanışma borazancılığı yapanların gözlerini açmıyorsa, ortada "körlük var" demekten başka bir şey kalmıyor. (53)

Geçmişte ulusal sorunun çözümü konusunda sosyalist ülkelerin attıkları adımlar, idealize edildiği için, sosyalist ülkelerdeki son gelişmeler bir ölçüde "yadırgatıcı" geldi. S. Birliği'nin Kafkasya ve Baluk cumhuriyetlerinde, atılan köklü bazı adımlara rağmen ciddi sorunlar vardır. Romanya ve Macaristan arasındaki Transilvanya, Yugoslavya ve Arnavutluk arasındaki Kosova, Bulgaristan ve Yugoslavya arasındaki Makedonya ile Çin'deki Tibet sorunları, ulusal sorunun çözümü doğrultusunda halen daha çok şeyin yapılması gerektiğinin göstergesidir. Bu konuda da sosyalist ülkelere eleştirici yaklaşmak gerekiyor. Yani sonuç olarak, nasıl ki kendimize komünist dememize rağmen bazen hiç de komünizmle uyuşmayan hatalar yapıyorsak, eksiklik ve aksaklıklara meydan veriyorsak, dünya komünistlerinin, sosyalist ülkelerin de benzeri hata, eksiklik ve aksaklıklara meydan verebilecekleri unutulmamalıdır.

V. SBKP'NİN BAZI YENİ YAKLAŞIMLARININ ELEŞTİRİSİ

S.Birliği'nin ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel alanlarda biriken dev sorunları, SBKP'yi tarihsel misyonunu daha bir titizlikle yerine getirmeye zorluyor. En küçük bir savsaklamanın uzun vadede onarılması güç yaralara yol açabileceği, artık her sovyet yurttaşı tarafından da dile getiriliyor. SBKP'nin, teorik yönleri ve başarı kapasitelerini tamamiyle incelemeyen bazı alanlarda uygulamalara girişmesi, bir çok yönden verilen tehlike sinyallerinin ürünüdür. Yoğun büyümeye yeterince geçilmemesi nedeniyle milyonlarca insanın emeği ve yüz milyonlarca ton yakıtın üretimde nitelik ve verimliliğe dönüşmeden heba olduğu; otomobil parkının gerektirdiği zamanda dizel motoruyla donatılmaması nedeniyle her yıl yaklaşık 8 milyon ton benzinin, teknik santrallerdeki yetersizlikler nedeniyle her yıl 20 milyon tondan fazla geleneksel yakıtın boşa harcandığı; üretim aygıtının eskimesi yüzünden yılda onmilyarlarca ruble ve demir üretiminin yaklaşık beşte birinin tamirat için kullanıldığı; yaklaşık 50 milyon kişinin el emeği ile çalıştığı; ülkenin bilimsel öğretim kadrosunun yüzde 35'inden fazlasını barındıran üniversitelerin, bilimsel çalışmaların ancak yüzde 10'unu yaptıkları; mevcut kerdi ve finansman sisteminin, sürekli olarak merkezden yardım isteme ve asalaklık eğilimini güçlendirdiği; 1,5 trilyon rubleyi çoktan aşmış bulunan sabit üretim fonları kapsamındaki makinalar, donanım ve gereçlerin çoğu zaman boş ya da yarım kapasite ile çalıştırıldığı; her yıl milyonlarca metre kumaş, milyonlarca çift deri ayakabı ve başka günlük tüketim malları çeşitlerinin işletmelere geri gönderildiği veya iskartaya çıkarıldığı; kaliteli ve sağlıklı konut ihtiyacının arttığı; üretim sürecindeki yabancılaşma nedeniyle tembellik, hantallık, umursamazlık, savurganlık ve zimmetine para geçirme durumlarına sık sık rastlandığı; parti ve devlet işlerinin yer yer birbirine karıştırıldığı; yığınların yönetime katılımlarında ciddi sorunları olduğu; eliştirilme mekanizmasının yeterince işleyemediği; seçim ve seçimli organlar konusunda önemli sorunların görüldüğü; sosyalist yasallığın bazen zedelendiği; parti içi yaşamın Leninci normlarının başta Moskova Kırgızistan, Özbekistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Moldavya olmak üzere bir çok yörede çiğnendiği; başta MK olmak üzere parti toplantılarının monotonluktan kurtarılmadığı; ulusal sorunda, bilim, kültür ve sanat alanlarında belirgin sorunların olduğu bir ülkede toplumun öncüsü olan partinin işinin hiç de dıştan bakıldığı veya sanıldığı gibikolay olmadığı ortadadır. Ve bu sorunların çözümü doğrultusunda bilimsel sosyalizmin eylem kılavuzluğunda atılacak adımları desteklemek her marksist-leninistin görevidir.

Ne ki, bu atılan adımların titizlikle bilimsel sosyalizmin süzgecinden geçirilmesinin engeli olmamalıdır. Bazı özgül sorunlarda ve detaylarda dışardan sağlıklı bir yorum yapmak mümkün değil, ama SSCB'de uygulamaya konulsalar da yaklaşım olarak mevcut bilimsel sosyalist ilkeleri tartışma konusu ediyorsa "acaba eleştirmek bize düşermi" anlayışını dışlamak gerekir. Örneğin Türkistan'da leninci normların nasıl çiğnendiği ve hangi pratik önlemlerin alınması gerektiği konusunda, bazı temenniler dışında söylenecek fazla şey yok ama, özel mülkiyet veya bölgeler arası sosyal eşitsizliğe yolaçacak politikalar konusunda söylenecek çok şey vardır. Uluslararası politika konusunda da aynı yaklaşım sözkonusudur.

SBKP'nin sürece ilişkin değerlendirmelerinin büyük bir kesiminin desteklenmesi gereken yaklaşımlar oldukları açıktır, ama bazı yaklaşımları desteklemek mümkün değildir. Parti ve devlet yapısının yeni kadrolarla donatılmasında, sosyalizmin gelişmesi için zorunlu olan kadro değişikliğinin yanı sıra geçmişten beri yapıya gelen hataların tekrarlanabileceği ve sosyalist demokrasiyle bağdaşmayan tasfiyelerin olabileceğine ilişkin kaygıya, hatta bu yöndeki bazı gelişmelere rağmen (1985'ten bu yana PB'de ve son olarak MK'de yapılan değişikliklerin tümünün yaşlılık veya üyelerin yetersizliklerinden kaynaklandığını söylemek doğru olmasa gerekir.), SBKP'ye ilişkin eleştirileri ekonomi ve dış politikadaki bazı yönelimlerin eleştirisiyle sınırlamak istiyorum.

A. EKONOMİDEKİ GÜÇLÜKLERİ AŞMANIN YOLU

Ekonomideki güçlük ve tıkanmaların nedenleri konusunda, sadece S. Birliği'nde değil bütün sosyalist ülkelerde tartışmalar vardır. Kimileri neden olarak ekonomideki merkezîyetçiliği gösterip pazar ekonomisini öneriyor, kimileri detemel neden olarak, özel mülkiyet eksikliğini görüyor ve bu doğrultuda önerilerde bulunuyor. Ya da bunların karışımı bir politika öneriliyor.

Kanımcı esas sorun bunlar olsaydı, bu eleştirilere denk düşen örneklerin uygulandığı sosyalist ülkelerde güçlük ve tıkanıklıklar olmazdı. Özyönetimin değişik biçimlerle uygulandığı S. Birliği, Macaristan ve Yugoslavya'daki gelişmeler dikkatle incelendiğinde görülecektir ki, ister yerel organların insiyatifi artırılsın, ister özel sektöre belli bir sınır içinde gelişme olanakları verilsin, ister merkezi planlamayla ekonomi yönetilsin, eğer toplumsal mülkiyet bilinci topluma yerleştirilmemişse, üretime yabancılaşma değişik sonuçlarla kendini gösterir, tıkanma ve güçlüklerin önü alınmaz ve Yugoslavya'da

olduğu gibi ekonomi son hızla kapitalistleşme yoluna koyulur; tüketimle sınırlı olmayan gelir farklılıkları oluşur ve değişik maskeler adı altında ulusalcılık ve bölgecilik alevlenir.

Bu açıdan soruna yaklaşıldığında sosyalist ekonomilerin biriken sorunlarının temel nedeni, ekonomiyi, karakterize eden mülkiyet biçimi konusunda toplumda yeterince bir beraklaşmanın olmaması olarak biçimleniyor. İnsiyatif merkeze verildiğinde, tabanda hantallık, kalite ve verimlilikte aksaklık boy verirken merkezde bürokrataşma ve yolsuzluk eğilimi artıyor; insiyatif yerel organlara verildiğinde sosyal adaletin tüm ülkede bölgecilik lehine sekteye uğraması ve benzeri aksaklıklar gündeme geliyor. Üretimin sonuçlarından doğrudan yararlanmanın olduğu durumlarda ise üretim fazlası payının artması için hammadde ve benzeri, merkezi insiyatife bağlı olan olanakların artırılması için çabalar gündeme geliyor. Yani insanlar üretimin sonuçlarını doğrudan kendi yaşamlarında hissetmiyorlarsa veya başka alanlara kaydırılan kaynakların yerinde kullanılması konusunda ikna değillerse veya olmuyorlarsa ve herşeyden önce sosyalist bilinci almamışlarsa, komünist toplumda uygulanacak özyönetim biçimleri daha şimdiden yürürlüğe konulsalar bile, toplumun tüm potansiyeli sosyalist ilerleme için kullanılamaz. Demek ki sorun, esas olarak sosyalist bilinç eksikliğinde düğümleniyor.

Şu konu tartışılmalıdır: Sosyalist bilinç bir çırpıda yerleştirilemez ve toplumsal ve kültürel gerilik koşullarında devrimlerini gerçekleştiren ülkelerde bu daha zor ve sancılıdır. Okuma-yazma oranını artırmak yalnız başına sosyalist bilinci yaratamaz. Zorla da insanlar bilinçlendirilemez veya uygulanan politikalara kayda değer bir muhalefetin görünürde olmayışı da kitlelerin sosyalist bilinci aldıklarına yorumlanmaz. Belki koşullar açık tepki göstermeye elverişli değil, ama fabrikada, tarlada devlet aygıtında ve diğeryerlerde verimli çalışma yapmama, üretime yabancılaşma biçiminde tepki dile getirilmiş olur ve gün gelir bunalım öncesi döneme gelinir. Çözüm, insanların sosyalist bilinci almalarına da yarıyacak yönetim ve bölüşüm yöntemlerinin bulunmasında yatmaktadır. Deneyimler, sosyalistler ülkelerin hiçbirisinin toplum ve bireyin çıkarlarını sosyalizmin gelişmesi zemininde kaynaştırma yol ve yöntemini bulamadıklarını gösteriyor. S. Birliği'nde bireysel mülkiyeti teşvik, toprak ve işletmeleri kiraya verme, yabancı sermaye ile ortaklık, işletmelere ve örgütlere üretim ve sonuçları konusunda daha fazla insiyatif gibi önlemler gündeme gelirken, Polonya'da özel sektör önündeki bütün engeller kaldırılıyor.

SBKP, planlı ekonominin gerekliliğine inanmakta ve

onun, ulusal ekonominin gelişmesinde sınırsız perspektifler sunduğunu belirtmektedir. Ayrıca, partinin ekonomik stratejisinin başlıca hedeflere ulaşmasında ve ulusal ekonomik büyümenin hız ve oranlarını, onun dengeli gelişimini belirlemede merkezin rolünün güçlendirmesine paralel olarak, merkezin, daha alt ekonomik halkaların gündelik etkinliklerine müdahale uygulamasının üstesinden gelinmesi gerektiği de savunuluyor. (54) Bazı yerel görevlerin, merkezin yönlendiriliciliğinde işletmelere verilmesi; fiyat, kalite ve ücret konusunda çeşitli öz yönetsel önlemlerin alınması, ekonomideki potansiyelin tümünden harekete geçirilmesini amaçlıyor. Geçmişte işletmeler, hangi kalitede olursa olsun planda ön görülen sayıya ulaştıklarında başarılı sayılıyorlardı. Bu, üretimde verimsizliğe ve ürünlerine kalitesizliğe yolaçıyordu. Böylesi bir yabancılaşma içerisinde olan insanları harekete geçirmek için bireysel mülkiyet duygusunu kamçılایıcı, Sovhoz ve Kolhozların üretimin sonuçlarından sorumlu olmaları; işletmelerin ücret fonunun, malların piyasaya sürümünde elde edilen gelirlere doğrudan doğruya bağlanması; işletmelere ve örgütlere, planlama fazlası ürettikleri ürünü ve kullanmadıkları hammadde ve araç-gereçleri bağımsız olarak piyasaya sürebilmeleri; kredi ve finansman sisteminin sürekli olarak merkezden de yardım isteme eğilimi ve asalaklığı özendirmeyecek biçimlere kavuşturulması gibi önlemlerin savunulması belki kısa vadede ekonomide bir hareketlilik yaratabilir, ama, sosyalist bilinç sürece egemen kılınmadıkça yeni sorunlara neden olacaktır. Hele, planlama fazlası ürün, hammadde, araç ve donanımların işletmelere bırakılması, plan dahilindeki ürünlerin kalitelerinde yeni sorunlara neden olabilir. Üretimde elde edilen gelirlere göre ücretlendirme, kalitede iyileştirmenin bir ögesi olabilir, ama toplumsal mülkiyet bilincinden yoksunlukla üretim yapılırsa, kısa vadede farkedilmeyecek çeşitli "hile"lere başvurulabilir. Çünkü, iyi çalışsam da kötü çalışsam da aynı ücreti alacağım diyerek geçmişte kalite ve verimliliği düşürenleri, doğrudan yararlanabilecekleri olanaklarla harekete geçirmeye çalışmak, toplumsal mülkiyete bakış açıları değişmedikçe yeni sorunların çıkmasını engelleyemez.

Yaşam düzeyi yükseldikçe, tüketim ihtiyacının arttığı bilinmektedir, mal ve hizmete duyulan talep arzla karşılanmadıkça kuyruklar ve sıkıntılar başlar. Sosyalist ülkelerin hafif ve gıda sanayine zamanında gereken önemi vermemeleri, kapitalist ülkelerde pazara sunulan mallara olan ilgiyi artırıyor. Mallardaki çeşitlilik sorunu da önemli bir konu. Uzaya ilk insanı gönderen bir sosyalist ülkede, örneğin giyimle gıda alanında halkın isteklerini karşılamada sıkıntılar çekiliyorsa, bu gelişmedeki bazı çarpıklıkların göstergesi olsa gerekir. Tabii ki, sosyalist

ülkeler, kapitalist ülkeler gibi tüketim toplumunu yaratmamalı, ama bu insanların gücü yettiği mal alamamalarına gerekçe olmamalıdır. Bu konuda kapitalist ülkeler ile sosyalist ülkeleri karşılaştırmak büyük bir yanılgıdır. Çünkü bazı istisnai durumlar hariç, herhangi bir mal bulunamıyorsa bu herkes için geçerlidir. Piyasada olan gıda ve giyim ürünlerini, normal yaşam standartları düzeyinde herkes alabilir. Kapitalist ülkeler böyle midir? Emperyalizmin kalesi ABD'de, piyasada her türlü mal hem de sayısız çeşitleriyle var, ama aynı ABD'de her gece onmilyonlarca insan evsiz barksız, aç veya yarı aç yatmaktadır. Bölüşüm ve tüketim açısından diğer kapitalist ülkelerde de insanlar arasında derin uçurumların olduğu bilinmektedir. Sosyalist ülkelerde kimse sokakta yatmıyor. Yoksullar barakasında veya çorba mutfaklarında parasız yemekle karnını doyurmuyor, aç karnıyla yatmıyor. (55) Sosyalist ülkelerde bunlar tarihe karıştı. Fakat, sorunlar var. Halkın gıda ve hizmet ihtiyacı yeterince karşılanamıyor. SBKP, bu alandaki eksikliklerin nedinini başka yerlerde arıyor. Günlük tüketim ve hizmetin karşılanması için yürürlüğe konulan bireysel mülkiyete dayalı işletmeciliğin teşvik edilmesi yasası bu anlamda yanlış bir adım olarak önümüze çıkıyor.

Bireysel iş faaliyetlerinin teşvik edilmesinin, iş anlaşmalarının ve kendi kenidini finanse etme yönteminin sosyalist ekonominin temellerini zayıflatacağı ve küçük mülkiyeti küküleyeceği şeklindeki kaygı ve düşüncelere Gorbaçov'un verdiği cevap çok basittir. Gorbaçov, "evet ama, boş dükkanlara ne demeli? Biz bundan endişe duymalıyız, yoksa paniğe kapılıp 'sosyalizm elden gidiyor' diye bağırarak değil" (56) diyor. Sosyalist bir iktidar boş dükkanlardan endişe duymalıdır, ama çözümünü özel mülkiyet duygusunu kamçulamakta aramamalıdır. Bireysel iş faaliyetlerinin teşvik edilmesiyle ne sosyalizm elden gidecek, ne de kapitalizm geri gelecek; fakat adım sosyalizm lehine değil, özel mülkiyet lehinedir ve uzun vadede daha köklü önlemleri almayı gerektirebilecektir. Gorbaçov, bireyi harekete geçirmede mülkiyet duygusuna öncelik veriyor. Bireysel olanla toplumsal olanın kaynaştırılması sadece S. Birliği'nin değil tüm sosyalist ülkelerin sorunudur, fakat üretimin sonuçlarının, insanların yaşamına doğrudan yansımaları için, özel mülkiyet değil, sosyalist aşamanın temel bölüşüm ilkesi olan "herkesten yeteneğine göre, herkese çalışmasına göre" ilkesinin daha titizlikle uygulanması başa alınmalı, sosyalist bilinçdirme çabalarını niteliksel olarak iyileştirmeli. Sahipbiz mülkiyet durumuna gelmiş toplumsal mülkiyetin korunup gelişmesi için de bölüşüm ilkesine yarıtıcı bir işlerlik kazandırmak gerekir. Lenin'in "doğru bir muhasebe ve dağıtım yeteneği olmadan, el koyma, sadece 'kararlılıkla'

yapılabilir, oysa toplumsallaştırma bu yetenek olmadan gerçekleşemez" (57) sözünde ifadesini bulan anlayış savsaklandığı ve toplumsal bilinç niteliksel olarak iyileştirilmediği için, ortaya "sahipsiz" mülkiyet çıktı.

Cumhuriyet ya da özerk bölgelerdeki üretim verimliliklerinin farklı oluşu, sosyal ihtiyaçların karşılanması ödeneklerine yansıtılırsa, bu büyük bir yanılgı olur. Gerçi halen SBKP'de bu yönden böyle bir karar yok, ama "sosyal ihtiyaçlar için ayrılmış kaynakları bölgesel ekonominin verimliliğiyle daha sıkı nasıl bağlamak gerektiği" üzerinde düşünülmesi (58), Baluk cumhuriyetlerinde hemen yankı bulmuş olacak ki, cumhuriyet sınırları içinde üretilen kazancın başka yörelere aktarılmaması görüşü, hemde parti yöneticilerinde görmeye başlandı. Merkezi planlamaya rağmen, üretimdeki verimliliğin SSCB'nin her yerinde aynı olmadığı, bazı bölgeler arasında, önemli farkların olduğu düşünüldüğünde sosyal ihtiyaçlar gibi sosyalizmin, üstünlüğünü ortaya koyması gerektiği başlıca alan olan bir konuda bölgeler arasında eşitsiz sosyal hizmetlere yolaçacak politikaların benimsenmesi sosyalizme gölge düşürür. Türkmenistan veya bir başka yerdeki emek üretkenliğinin onbeş yılda bir arpa boyu yol almaması bile, böylesi bir sosyal eşitsizliği haklı göstermez.

Köylülere toprağın elli yıl ve daha fazla sürelerle kiralanması, miras hakkının tanınması, işletmelerin kişi veya gruplara kiralanması gibi politikalar da biriken sorunlar karışısında geriye atılmış adımlar olarak değerlendirilmeli. Normal bir gelişim sürecinde olsaydı daha tedricen olması gereken, otuzlu yıllardaki kolektifleştirilmenin, o dönem içinde bulunulan iç ve dış koşullar nedeniyle daha erken gündeme geldiği ve doğal olarak sonraki dönemlerde de bazı tarımsal sorunlara kaynaklık ettiği bilinmekle birlikte, bugün S. Birliği'nde yapılması gereken; kiracılığı değil kolektivizasyon bilincini teşvik etmek, zorlu yıllarda yeterince yerine getirilmeyen ve sonraki dönemlerde de bazı yönleriyle ihmal edilen görevleri yerine getirmek olmalıydı.

Yabancı firmalarla ortak işletme kurma sorununun da sosyalist ekonominin geleceği açısından titizlikle değerlendirilmesi gerekir. Son yıllarda büyük artış gösteren bu tür yatırımların, işçilerin sömürülmesine yol verdiği unutulmamalı. Yabancı ortaklık pay yüzde 49'a aşmasa da, bu yüzde 49'luk payı bile, işçilerin o oranda sömürülmeleri demektir. Ortak işletmelerde ücretlerin sovyet standartları düzeyinde, hatta üstünde tutulması bile yabancı tarafa bir kâr bırakacaktır. Sosyalist iktidar, ücretten arta kalan emek değerini çeşitli fonlar ve hizmetler aracılığıyla tekrar topluma aktarıırken,örneğin emperyalist bir tekel bunu el koyacaktır ve herhangi bir

alandaki dünyanın başka bir yerinde başka bir amaç için kullanılabilecektir. Kapitalizmden sosyalizme geçişin ilk süreçlerinde bu tür ortaklıklar olabilir, ama on yıllardır bu tür ortaklıkların defterini kapatmış- bazı istisnalar hariç- ve gelişmiş sosyalizm ile komünizme yürüyen bir ülkede işçinin sömürüsüne hangi ad altında olsun izin verilmemelidir. Yabancılarla ortaklıklar teknoloji transferi için yararlı olabilir, ama süreçle değişik bağımlılıklar da yapabilir. Olası serbest bölgeler için de aynı şeyler geçerlidir. (58)

B. ULUSLARARASI POLİTİKANIN TARTIŞMALI YÖNELİMLERİ

Uluslararası sorunlara ilişkin SBKP görüş ve önerilerinin, bütün dünyada yankı uyan-dırdıkları, önemli tartışmalar başlatırları herkesin malumudur. Ne var ki, yeni düşünce tarzı çerçevesinde savunulan yeni yaklaşımların tümü, marksist-leninistler açısından kolayca kabul edilecek türden politikalar değil. S. Birliği'nin içte önemlisorunlarla karşı karşıya olduğu ve bu sorunlarda yoğunlaşma isteğinde olduğu yadsınamaz. Silahlanmadan çıkarı olan hiç bir sınıf ve katman olmamakla birlikte emperyalizmin sürdürdüğü çılgınca silahlanmayı, sosyalist konumlara zarar vermeyecek oranda dengelemek için girişilen dev savunma harcamalarının, ekonominin kaynaklarını hızla emdiği, bu bağlamda sayısız ekonomik ve sosyal projenin ihmal edildiği de gözardı edilemez. Nükleer silahlanmanın yarattığı yaşamsal tehlikenin muhakkak önlenmesi gerektiği de gözardı edilemez ve S. Birliği'nin son bir kaç yıldır, ardarda emperyalistlere nefes aldirmeden, yaptığı önerilerin samimiyet ve çözümleyiciliği de yadsınamaz.

Fakat iş bunlarla kalmıyor ve bazı yaklaşımlar marksizm-leninizmin kimi ilkelerini de tartışma konusu ediyor. Uluslararası ilişkilerin ideolojik unsurlardan arındırılmasının önerilmesi, barış mücadelesinin artık "belirli bir sınıf mücadelesi biçimi" olarak değerlendirilmemesi, evrensel bir güvenlik sisteminin savunulması, sosyal düzen farkı gözetilmeksizin tüm devletlerin birbirine muhtaç ve bağımlı olduklarının ileri sürülmesi, ortak bir endüstriyel gelişme yolunun önerilmesi, militarizm ve yeni sömürgecilik olmadan kapitalizmin gelişmesini sürdürebileceğinin savunulması benzeri konulardaki SBKP yaklaşımlarının ciddi yanlışlıklar barındırdıkları söylenebilir. Marksizim-leninizmin, sözüedilen konulara ilişkin tespitlerinin zaman aşımına uğradıkları yönündeki gerekçeler de ikna edici değil. Bazı yaklaşımların geliştirilmeleri veya kimi yönleriyle değiştirilmeleri gereği ileri sürülebilir, ancak sistemler arası mücadeleyi rafa kaldıran, kapitalizm

"kapitalizm" olarak kaldıkça gerçekleşmesi mümkün olmayan, sosyalizmin tarihsel olarak tüm dünya için kaçınılmazlığı gerçeğine gölge düşüren görüş ve önerilerin eleştirilip reddedilmesi gerekir.

I. ULUSLARARASI İLİŞKİLER İDEOLOJİK UNSURLARDAN ARINDIRILABİLİR Mİ?

Bilindiği gibi sosyalist ülkelerin, devletlerarası ilişkilere ilişkin yaklaşımlarının temeli oluşturulan leninci barış içinde birarada yaşama politikası, farklı sosyoekonomik düzenlere sahip devletler arasındaki sorunların savaş yoluyla değil görüşmeler yoluyla çözümlenmesini öngörmektedir. Bu politika, tek bir kapitalist devlet bile kalsa, tüm dünyada sosyalizm kurulmadıkça kaçınılmaz olarak varlığını sürdürecektir devletler arası çelişkilerin savaşa dönüşmesini önlemek için gündeme geldi. Ve tek tek ülkelerdeki uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarına, uluslararası alandaki ideolojik ayrılıklara uygulanması sözkonusu değildi. "Sol" sekterler bu politikayı hiç bir zaman anlamadılar veya anlamak istemediler. Barış içinde birarada yaşama politikasının uluslararası ideolojik sorunlara ve tek tek ülkelerdeki ulusal ve sınıfsal mücadelelere uygulanamayacağı, her yerde marksist-leninistlerce savunulurken; onlar hep, bu politika, devrim için "barışçıl yol"u öngörüyor, emperyalizmle uzlaşmayı savunuyor, haklı savaşları bile istemiyor, emperyalizm varoldukça savaşlar kaçınılmazdır ilkesini reddediyor türünden laflarla barış içinde birarada yaşama politikasına karaaldılar, ikiyüzlülükle çarpıtılar; şu veya bu ülkedeki reformizm ve teslimiyetçiliği, bu politikaya bağladılar. Fakat gerçek böyle olmadığı için, barış içinde birarada yaşama politikasını savunan sosyalist devletler, gerektiğinde emperyalizm ve işbirlikçileriyle savaşular, gerektiğinde sorunlarını görüşmeler yoluyla çözmeye çalışılar; komünist ve devrimciler dünya devrimci süreci güçlerinin aktif destekleriyle bir dizi ülkede sosyalist ve halk devrimlerinin gerçekleştirdiler, egemen güçlerin başka bir yol bırakmadığı durumlarda en kapsamlı silahlı mücadeleye girişmekten çekinmediler.

SBKP'nin günümüzde savunduğu, uluslararası ilişkilerin ideolojik unsurlardan arındırılması görüşü, barış içinde birarada yaşama ilkesinin içini boşaltıyor. SBKP'nin bu sonuca varmasında, nükleer tehlikenin aldığı boyut gerekçe ediliyor ve nükleer savaş önlenimin tüm insanlığın görevi haline geldiği, nükleer savaş kazanmanın olmayacağı, bu nedenlerle de "sınıflarüstü" olduğu görüşü savunuluyor. Nükleer savaş önleme adı altında, ideolojik unsurlar bile ilişkilerden çıkarılmak isteniyor. Uluslararası ilişkilerdeki ideolojik unsurları, devletler arasındaki sosyoekonomik ve dolayısıyla politik

yönetim farklılıkları oluşturduğuna göre, bu farklılıkları ortadan kaldırmak mümkün müdür? Uluslararası ilişkilerdeki unsurları doğrudan belirleyen bu tür farklılıkları kaldırmak pratik olarak mümkün olmadığına göre, böyle bir "arındırma" isteminde bulunmak kendi kendini aldatmaktan başka bir şeye hizmet etmez. Sosyalist bir ülkenin diğer bir sosyalist veya devrimci demokratik ülke ile ilişkileriyle, emperyalist veya kapitalist ülke ile ilişkileri, uluslararası ilişkiler kapsamına girdiklerine göre, hiç bir fark yokmuş gibi, bu ilişkiler aynı düzeyde sürdürülebilir mi? Sürdürülemezse, bu ideolojik unsur farklılığından kaynaklanmayacak mı? Sosyalist, devrimci demokrat ve kapitalist ülke ayrımları yapmadan, uluslararası ilişkilerde ideolojik farklılıkları gözönünde bulundurmadan ilişkileri sürdürmeyi savunmak safdillik değilse, bu sosyalistlik ve enternasyonalizmi rafa kaldırmak değildir? Gorbacov'un BM Genel Kurulu'ndaki son konuşmasında olduğu gibi, konuşmalardan ideolojik terimler çıkarılsa bile, uluslararası ilişkilerden ideolojik unsurların arındırılması görüşünün pratikte yaşam bulamayacağı inancındayım.

Yeni bir dünya savaşının kaçınılmaz olmadığı ve önlenebileceği görüşünü benimseyen SBKP'nin 1956'daki 20. Kongresi'nden seksenli yılların ortalarına kadar savunulan barış içinde birarada yaşama politikasında uluslararası alanda ideolojik savaşın sürdürüleceği benimseniyordu. 20. Kongre'de kabul edilen perspektife göre; "... Barış içinde yanyana yaşama ilkesi, sosyalizme kapitalizm arasındaki çelişkileri, sınıf kavgasını kaldırmak değildir. Tersine, barış içinde yanyana yaşamak, sınıf kavgasının uluslararası arenadaki biçimlerinden biridir. Emekçilerin çıkarlarıyla sömürgeci sınıfların çıkarları arasındaki uzlaşmazlıktan doğan bu savaş, iki sosyal sistem varoldukça yürütülecektir. Sonunda en ilerici olan yani sosyalizm, üstün gelecektir. Barış içinde yanyana yaşama ilkesi; tartışmalı uluslararası sorunların savaş yoluyla değil de, müzakere yoluyla çözümleme politikasıdır. Şu veya bu ülkede antagonist sınıflar arasındaki ilişkilere ve uluslararası arenadaki ideolojik savaşa gelince, barış içinde bir arada yaşama ilkesi bu hallerde uygulanamaz."(59)

Uluslararası ilişkilerden ideolojik unsurların çıkarılmasını savunan SBKP'nin ayrıca, uluslararası hareket halindeki güçlerin sınıf farklılıklarını inkar etmenin veya uluslararası sorunlarda ve insanlığı ilgilendiren diğer konulara yaklaşımda, sınıf çekişmelerini gözardı etmenin yanlış; kapitalist ve sosyalist ülkeler arasında ekonomik, politik ve ideolojik rekabetin kaçınılmaz olduğunu (60) belirtmesini, SBKP'deki arayışların sonucu olan bir çelişki olarak değerlendiriyorum. Ve kapitalist

ülkelerle ekonomik, politik, ideolojik rekabetin kaçınılmaz olduğu bir ortamda uluslararası ilişkilerin ideolojik unsurlardan arındırılmasının sözünün bile edilmemesi gerektiği kanısındayım.

Uluslararası ilişkilerin, ideolojik unsurlardan arındırılmayacağı ortada iken, sosyalist ülkelerin gerçekliklere gözlerini kapatıp, dünya ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerini kendi kaderleriyle başbaşa bırakmaları bile, böylesi bir arınmaya yetmeyecek, "arındırdık" diye kendi kendilerini avuturlarken, emperyalistler boş durmayacak, antikomünizm ve anti sovyetizmi yığınlara şırınga etmeyi sürdürecektir. Kapitalist devletlere karşı savaş çıkırtkanlığı yapmalarını kimse sosyalist ülkelerden isteyemez, fakat, kapitalizmin gelişme, bunalım ve çelişkilerin bazılarının üstesinden geçici gelebilme durumuna rağmen, kapitalizmin tarihin çöplüğüne atılması gereken bir sömürü düzeni ve buna karşı sınıfsal mücadelenin meşru ve haklı olduğu, gereken, her yerde söylenmeyecekse, bu doğrultuda uluslararası ilişkiler düzenlenmeyecekse, ulusal ve toplumsal mücadeleler desteklenip gerektiğinde emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı sert tutumlar alınmayacaksa; sömürücü sınıflara karşı mücadele sürdüren halklar doğal olarak kendilerini yalnız hissedecekler, "böyle sosyalizm olmaz" diyerek, reel sosyalizme duydukları güven ve sempatiye kuşkuya düşecekler. Sosyalistlik adı altında savunulan politikaların her zaman sosyalizme bağdaşmayacağına anlatılmadığı yerlerde ise, geniş yığınlarda antisovyetizm ve dolayısıyla antikomünizm de gelişebilecektir. Daha önce Yahudilere devlet hakkı konusunda destek veren S. Birliği'nin, İsrail'in saldırganlığına karşı sonradan takındığı tutum, hep övgü ile karşılanırken; Irak sömürgeciliğinin, Kürdistan halkına karşı giriştiği soykırımlara seyirci kalınmasının derin üzüntüyle, hatta bazı yurtseverlerce nefretle anılması, sanırım, uluslararası ilişkilerin ideolojik unsurlardan arındırılması çabaları için açık bir gösterge olsa gerekir.

Nükleer tehlikenin bütün genelliğine rağmen nükleer savaşını önleme mücadelesinin, işçi sınıfı açısından sınıfsal içeriğinin olup olmadığı da tartışma konularından biridir. İşçi sınıfı açısından, sınıf mücadelesinin "bencil" sınıf çıkarlarıyla alakası olmadığı, işçi sınıfı mücadelesinin, işçi sınıfı ile birlikte uzun vadede tüm toplumu kurtarma mücadelesi olduğu açık bir gerçekken, nükleer savaşını önleme dahil genel olarak barış mücadelesinin, sınıf mücadelesinin bir parçası olmadığını söylemek ne den doğrudur? Hele nükleer silahlanma dahil genel olarak silahlanmanın gerçek sorumlusunun emperyalist-kapitalist sistem olduğu, barış için mücadelenin emperyalizme ve kapitalizme karşı mücadeleden ayrı düşünülemeyeceği ortadayken, barış mücadelesinin "sınıflarüstlüğü"nü savun-

mak önemli bir yanılgıdır. Nükleer bir dünya savaşını önleme mücadelesinin sınıfsal tabanı daha geniştir ve bir avuç gözü dönmüş militarist kesimlere karşı insanlığın ezici çoğunluğunu kapsamaktadır, ama bu işçi sınıfı açısından mücadelenin sınıfsal özünün önemini azaltmaz.

Nükleer bir savaş, emperyalizmin varolduğu koşullarda önlenemez. Ne ki, adil ve kalıcı bir dünya barışı kapitalizm varoldukça sağlanamaz, sadece bu doğrultuda emperyalizm geriletilebilir. Çünkü emperyalizmin çıkarlarının sarsıldığı veya bu yönde gelişmelerin yaşandığı bir yerde, bu gelişmeleri kendi lehine çevirmek için emperyalizm ve işbirlikçileri tüm olanaklarını seferber ederler. Bu, sadece o ülkedeki sorunlarla sınırlı kalmayabilir ve bölgesel bir sorun haline, hatta sistemler sorunu haline gelebilir. Basra Körfezi ve Lübnan sorunları, gelişmelerin nasıl uluslararası boyutlar alabileceğinin göstergeleridir. Elden geldiğince savaş ve gerginlikleri azaltmak, süreçle sömürü düzeniyle birlikte tarihe gömmek için çabalar yoğunlaşmalı, fakat ulusal ve sınıfsal çelişkilerin-uzlaşmaz çelişkiler kastediliyor- olduğu bir yerde bu çelişkiler giderilmeden adil ve kalıcı bir barış sağlanamaz; bu tür çelişkiler, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerinin başarıları oranında çözümlendikçe, adil ve kalıcı bir barış ortamı oluşur.

2. KARŞILIKLI BAĞIMLI BÜTÜNSEL DÜNYA TESPİTİ NE KADAR GERÇEKÇİ?

SBKP tarafından ortaya atılan ve dünya komünist hareketinde de önemli tartışmalara yol açan yaklaşımlardan biri de “karşılıklı bağımlı bütünsel bir dünya” tespitidir. Bu, kendi kendine yeterlilik anlayışlarını dışlamak için söylenmiş bir söz değil. Global sorunların kapsamı genişletilerek hemen hemen her alanda bütünlük eğilimi sergileniyor “çelişkili fakat birbirine bağlı ve bağımlı ve aslında bütünlük dünyası” görüşünü benimsemekle SBKP, en kaşarlanmış reformist ve teslimiyetçi politikalar üretmenin yolunu bir nevi daha da genişletmiş oldu. NATO'nun, Mart ayı başlarında düzenlediği Winter-Cimex-89 adlı tatbikatta uygulanan bir planda “Avrupa”daki 3. Dünya Savaşı” provası çerçevesinde sosyalist ülkelere ve Kuzey Kürdistan'a atom bombaları yağdırdığı bir ortamda, komünistlik adı altında dünyada ve Türkiye’de, egemen sınıfları ürkütmemek için devrimler rafa kaldırılıyor; NATO ve AET'ye karşı çıkmayan politikalar üretiliyor. SBKP'ye göre kendi politikalarını belirlemek, bunu yapanların hatasıdır; fakat, bazı reformist ve teslimiyetçi politikaların SBKP'nin veya bağlı entstitü, akademi ve kurumların yaklaşımlarından ilham alınarak belirlendiğini söylemek gerekiyor.

SBKP bu alanda da çelişkili görüşler ileri sürmektedir. Bir taraftan Batı ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki mevcut ilişkileri onaylamamakla birlikte, rahatsız edilmelerini önermedikleri söylenirken, öte yandan da “belirli ülkelerde ve toplumsal yapılarda yakıcı değişiklikler ve devrimci dönüşümler meydana gelecektir. Bu böyle olmuştur ve her zaman da böyle olacaktır “(61) denilmesi karşısında insanın sorusu geliyor: Acaba can alıcı değişiklikler ve devrimci dönüşümler, emperyalizmle bağımlı ülkeler arasındaki ilişkileri “rahatsız” etmeden nasıl olacaklar? Batı ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki ilişkiler genel olarak bağımlılık ilişkileri olduğu için, bu bağımlılığa yönelik her mücadele, doğal olarak batıyı yani emperyalizmi rahatsız edecek ve gücü yeterse önleyecek ve Filipin’lerde olduğu gibi “at” değiştirecek, ya da Vietnam, Angola, Nikaragua vb. ülkelerde olduğu gibi “tarihin cilvesi”ne razı olacak, bu defa değişik biçimlerde rahatsızlığını göstermeye çalışacak. Tüm dünyada sosyalizm kurulana kadar bu ve benzeri gelişmeler kaçınılmazdır. Emperyalistlerin nükleer öcülleri, bile, bu gidişatı durduramaz.

Çelişkili, politik ve sosyal açılardan çeşitli fakat yinede birbirine bağlı ve çok kere bütünlük bir dünyanın karşılıklı çatışmalar arasında yolunu arar gibi güçlüklerle oluştuğunu; “artık, emperyalistler bir açıdan dış politika görüşlerini terk etmenin zamanı”nın olgunlaştığını belirten Gorbaçov, şu görüşlerle bazı geleneksel marksist-leninist yaklaşımlara ters düşüyor: “... Bugünkü dünyada, hepimizin gittikçe birbirimize bağlı duruma geldiğimizi ve gittikçe birbirimize ihtiyacımız olduğunu söylüyoruz. Ve bu gerçekler dünyada mevcut oldukça, hepimiz aynı kadere bağlı olduğumuza, aynı gezegen üzerinde yaşadığımız ve kaynaklarını kullandığımız ve bunların sınırsız olmadıklarını gördüğümüze ve kurtarılmaları gerektiğine, doğanın ve çevrenin korunması icap ettiğine göre, böyle bir gerçek hepimiz için geçerli oluyor.”(62)

Sosyalist ve kapitalist devletler arası ekonomik ve diplomatik ilişkiler, her ne sebeple olursa olsun, emperyalizmle bağımlı kılacak mekanizmalar yaratılmadan sürdürülemeleri halinde doğru olurlar. Sosyalist toplum düzeninin kurulması, emperyalist-kapitalist sistemle her türlü bağımlılık ilişkisinin sona erdirilmesi ve geleceğin düzeni olarak, kelimenin tam anlamıyla “ayrı bir dünya”nın yaratılmasını gündeme getirdi. Nihai amaç, dünyanın bütünüyle sosyalist-leştirilmesiydi. I. Enternasyonal döneminde, Büyük Ekim Devrimi'nin ilk yıllarına kadar dünya devrimi savunuluyordu. Bir dizi ülkede devrim yapmadan, sosyalizmin tek ülkede kurulamayacağı biçimindeki görüşler, gerçekçi olma-salar da dünyanın devrimleştirilmesi amacıyla ileri sürüldü. Tek ülkede

sosyalizm sorunu, kapitalizmin eşitsiz geliştiği tespitiyle ete kemiğe büründüğünde bile, dünya devriminin gerekliliği vurgulanıyordu, fakat bu artık tek tek "zayıf halka"ların kırılmasıyla olacaktı. Dünya devrimi tamamlanana kadar kapitalist ülkelerle birarada yaşanacaktı ve bu birarada yaşama, bütünselleşmiş bir dünya perseptifiyle değil, birbirine karşıt iki "dünya"nın, sorunlarını görüşmeler yoluyla çözümlenmesiyle olacaktı. Kurulması gereken ekonomisiyle, toplumsal ve siyasal yapısıyla kendi ayakları üzerinde duran bir sosyalist düzendi. Genç Sovyet Cumhuriyetinin emperyalist ablukaya karşı sosyalizmi, büyük kayıplar pahasına da olsa kurabilmesi, yukarıda sözü edilen anlayışın ürünüydü. 2. Dünya Savaşı'nın sonlarına kadar, gelecekteki sosyalist dünyanın tohumlarını kendi öz gücüyle-tabii ki dünya halklarının moral desteği de vardı, yeşerten, dünya hakimiyetine soyunmuş kanlı Hitler faşizmini yenilgiye uğratan S.Birliği, bununla, en elverişsiz koşullarda bile kapitalizme ihtiyaç duymadan, hatta onunla savaşarak sosyalist düzenin inşa edilebileceğini de gösterdi.

2. Dünya Savaşı'nın ateşleri içinde gerçekleşen devrimlerle, sosyalist sistem oluşunca, o zamana kadar her yeri kaplayan dünya pazarı dağılıp yerine paralel iki pazar -sosyalist ve kapitalist pazar- meydana geldi. Artık heryönüyle birbirine alternatif bir sistemler dünyası, daha doğrusu iki "dünya" sözkonusuydu. Ve proleter ve ulusal kurtuluş devrimleri çağının belirleyici çelişkisi, sistemler arası çelişki olarak biçimlendi. Seksenli yılların ortalarına kadar da bu görüş genel olarak dünya komünist hareketi tarafından savunuldu.

Bu perspektifle sorunlara yaklaşıldığında günümüzde de sistemlerin yapacakları bazı ortak işlere rağmen, birbirine bağımlı olmadıkları ve olası bir nükleer savaşta toptan imhadan başka bir "ortak kader"den söz edilemeyeceği, hele Gorbacov'un BM Genel kurulun'daki konuşmasında dile getirdiği, dünya ekonomisinin tek bir organizma haline gelmekte olduğu, ilkesel bakımdan yeni bir endüstriyel gelişme türü ve yeni bir dünya kurmak için birlikte yolların aranması gerektiği şeklindeki görüşlerin, nihai amacı dünyayı sosyalistleştirmek ve bu amaca varmak için şimdiden sosyalist sistemin "ayrı"lığını ortaya koymak olan bir sosyalistin anlayışla bağdaşmadıkları ortadadır. Sözü edilen konuşmasında, ait olduğu toplumsal sistem veya ulaştığı ekonomik düzey ne olursa olsun hiç bir devletin, tek bir organizma haline gelen dünya ekonomisi dışında normal olarak gelişemeyeceğini belirten Gorbacov, yalnız başına yirmili ve otuzlu yılların zor koşullarında sosyalizmi tek bir ülkede kurum ve kurallarıyla, kapitalizme dönüşü olanaksız kılacak oranlarda kuran bir dünya görüşünün, sistemler arasında birçok konuda bir dengenin oluştuğu günümüzde, rahatlıkla,

kapitalizme, gerektiğinde muhtaç olmadan, sosyalist istemin desteğiyle gelişmesini sürdürebilecek yeni örnekler sergilemeye muktedir olduğunu unutmuşa benziyor. Gorbacov'un "tüm halk ve devletlerin çıkarlarına uygun olarak, ilkesel bakımdan yeni bir endüstriyel gelişme türü aramayı" önermesi, SBKP'deki yanlış yaklaşımların diğer bir örneğidir. Eğer önerilen, emperyalist ülkelerle bağımlı ülkeler arasında her iki tarafın da çıkarlarına uygun bir endüstriyel gelişme yolu ise, sorun halk ve devlet çıkarlarının özdeşleştirildiği bir yöntemle ortaya konulduğu için başlıbaşına bir yanlışlıktır. Çünkü bu durumlarda devlet çıkarlarından kasıt, doğal olarak devlete egemen olan sınıfın çıkarıdır ve devletlere egemen sömürücü sınıfların çıkarları, belli ölçülerde dengelenebilir, fakat bunu istemek sosyalistlerin görevi değil. Halkların çıkarlarına uygun bir endüstriyel gelişme yolu ise, halkların ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerinden ayrı düşünülemez ve halkların çıkarına olan yol, emperyalistlerin ve bağımlı ülkelerdeki işbirlikçi sınıflarının çıkarlarına uygun olmaz. Yanlışlık, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler tanımlamalarının sınıfsal bir bakış açısıyla değerlendirilmemesi ve sömürücü düzenlerde -ister emperyalist, ister emperyalizme bağımlı bir ülke olsun- devlet ile halkın çıkarlarının aynı yönde değil, zıt yönde olduklarının gözardı edilmesinden kaynaklanmaktadır. Devlet ve halkın çıkarları ancak sosyalist bir devlette örtüşür.

Her ne kadar "ülkelerin artmakta olan karşılıklı bağımlılığı"ni kabul ediyorsa da, SBKP'nin ideologlarından V.Medvedev'in konuya ilişkin yaklaşımları daha olumlu. Medvedev, şunları söylüyor:".. Sosyalizm ve kapitalizmin birarada varolma süreci, yalnızca bir görünüştür. Bu bir arada oluşun biçimlerine ve yapısına yeni bir yaklaşımla bakmak zorundayız. Bu iki sistemin birbirlerine benzer yönde geliştiği düşüncesi tamamen hayal ürünüdür. Dünya öylesine içiçe geçmiştir ki, benzerlik gibi görünen bu özellikler eninde sonunda çatışmaya mahkumdur ve bu iki sistem ve bu sistemleri uygulayan ülkeler dünyanın her yanındaki genel durumda birbirlerini yakından etkilemektedirler. Şu anda bu süreç yaşanmaktadır."(63)

Bilimsel ve teknolojiadaki devrimin daha son zamanlara kadar ulusal ve bölgesel nitelikte olan ekonomik, gıda, enerji, çevre, enformasyon ve nüfus sorunlarını da global sorunlara dönüştürdüğünü (64) söyleyen Gorbacov, bu sorunların, temelde, insan yaşamını esas alan politikalara ve dolayısıyla uygulanan politikaların sınıfsal niteliklerine bağlı olduğunu unutmuşa benziyor. Bu sorunların daha çok insanı etkiledikleri doğrudur, ancak, örneğin ekonomik sorunlar nasıl ülke içindeki sınıfların politikalarında soyutlanabilir, karalama ve çarpıtmalara

dayalı enformasyon nasıl burjuva ideolojisinden ayrı düşünülebilir, gıda çevre, enerji ve nüfus sorunları nasıl insan yaşamına önem vermeyen, elinde olursa her şey kâr için şiarıyla insanlığı ilgilendiren sorunları hiçe sayabilen burjuva nitelikler gözardı edilebilir. Hatta doğal afetlerin tahribatlarını bile asgariye indirmek, o ülkedeki egemen güçlerin insan yaşamına verdikleri önemle doğrudan bağlantılıdır. Sözümona bilimsel teknolojik devrimin “altunçağı”nı yaşayan ABD ve diğer emperyalist devletlerin, güçlenmek istenen diğer yüzünün, açlık, yoksulluk, “yeni yoksulluk”, her türden toplumsal çürüme olduğu bilinmiyor mu, ya da milyonların yoksulluğu ve bağımlı ülkelerin iliklerine kadar sömürülmesi pahasına ekonominin iplerinin iki elin parmaklarını geçmeyen ailelerin elinde toplandığı koşullarda, bilim ve teknolojiye kaydedilen gelişmeler, kapitalizmin hanesine yazılmış bir “başarı” olarak değerlendirilebilir mi? Bu konularda emperyalistlerle işbirlikleri yapılabilir, fakat bu onları da ilgilendirdiği için değil, emperyalistlerin gerçek yüzünün daha geniş kitleler tarafından görülmesi ve halkalardan alınan desteklerle emperyalistlere ve işbirlikçilerine geri adımlar attırılması için olmalıdır; ve bu sorunların da temel nedenlerinin global değil, sınıfsal oldukları unutulmamalıdır.

Evrensel güvenlik sistemine de bu anlayışla yaklaşılabilir. Bu alanda da Helsinki Anlaşması türünden yöntemlere başvurulabilir, BM bünyesinde çeşitli platformlar oluşturulabilir. Fakat tüm bunlar yapılırken, emperyalizm varoldukça dünyada genel bir güvenliğin sağlanamayacağı ve en “demokratik” bir ülkenin bile sınıfsal çıkarları tehlikeye girdiğinde en kanlı uygulamalara girişebileceği, sınıfsal mücadelenin uluslararası boyutunun her an çatışmayı devlet sınırları dışına taşıyabileceği unutulmamalıdır. NATO'nun, sadece üye ülkelerle sınırlı olmayan müdahale eğilimi, ABD'nin gerektiğinde dünyanın her bucağını “yaşamsal çıkar alanı” ilan ettiği bilinmektedir. Bu saldırgan güçlerin, bu tür yönleri gemlenebilir, törpülenebilir; ama yokedilemez. Ayrıca, bugünden daha güvenli bir sistem bulunabilir, fakat daha ötesini istemek hayaldir. SBKP'nin yanılışı, ayrıca ele alacağım, emperyalizmin militarizm ve yenisömürgecilikten arındırılabilceği görüşünden kaynaklanmaktadır. Gerçekten de emperyalizm, militarizm ve yeni sömürgecilikten arındırılabilseydi- bu niteliklerin olabildiğince törpülenebileceği söylenebilir- evrensel bir güvenliği sağlayabilmek mümkündü, fakat ne yazık ki böylesi bir “arınma” hayaldir.

Öte yandan, gelişme, bunalım ve sorunlarının üstesinden geçici gelebilme özelliğini daha çok kullanabilme yeteneklerini kazansa da, kapitalizmin sömürücü niteliği doğışmemiş, tarihsel gelişime karşıtlığını azalt-

mamış, hatta artırmıştır. Tekelci kapitalizmin asalaklığı ve çürümüşlüğü'nün, kapitalizmin hızlı gelişmesini önleyemeyeceği Lenin döneminden beri bilinmektedir. Bu gelişmelerin çürümeyi arturacağını söyleyen Lenin'in günümüzde de, mantık olarak geçerli görüşü şöyledir: “Burjuvazinin, gitgide artan bir ölçüde sermaye ihracından gelen kazançlar ve 'kupon kırpma'la yaşadığı, 'rantiye devlet'in, tefeci -devletin yaratılması, gitgide daha belirgin biçimde emperyalizmin eğilimlerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak, bu çürüme eğiliminin, kapitalizmin hızlı gelişmesini önleyeceğini sanmak yanlış olur. Önlemez. Emperyalist dönemde, bazı sanayi kolları, burjuvazinin bazı katmanları, bazı ülkeler, bu eğilimlerden birini ya da ötekini, küçük ya da büyük ölçüde gösterirler. Genel olarak kapitalizm, eskiye göre çok daha hızlı gelişmektedir. Bu gelişme eşitsizliği, sermaye bakımından en zengin ülkelerin (İngiltere) çürümesinde kendi özellikle göstermektedir.”(65) Tekelci kapitalizmin bilim ve teknolojiye kaydedtiği gelişmelerin çürüme eğilimi ile birlikte ilerledikleri, görüldüğü gibi Lenin döneminden bu yana bilinmektedir ve bu durum, tarihsel olarak zamanını doldurmuş tekelci kapitalizme karşı stratejik görevini sosyalizm olduğunu, daha çok bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm perspektifinin, nükleer savaş tehlikesinin dayattığı görevler gözardı edilmeden, teorik ve pratik gereklerinin yerine getirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Bu nedenle sosyalist ülkeler ve S. Birliği, yaşanan sürece devrimci müdahaleyi dışlayan veya zayıflatan yaklaşımları savunmamalıdır. Kimse devrim ihracından yana olamaz, fakat karşıdevrim ihraçlarına da karşı olunmalı. Esas alınması gereken proletarya enternasyonalizminin gereklerini yerine getirmektir. Emperyalizmin “düşük yoğunluklu savaş” stratejisi, enternasyonalizmin önemini daha da artırıyor. “Özgürlük ve bağımsızlık için mücadele eden uluslara daima sempatimiz vardır. Bu konuda kimse yanılmasın” diyerek, bir taraftan Afrika ulusal kurtuluş hareketlerinin desteklendiği ve destekleneceği, G.Afrika halkının ve ANC (Afrika Ulusal Kongresi)'nin yanında oldukları belirtiliyor, diğer yandan da “Birleşik Devletler aleyhindeki tutumlarını, alevlendirmek şöyle dursun, istismar etmek de istemiyoruz. Birleşik Devletler ile Latin Amerika ülkeleri arasındaki geleneksel bağları bozmak niyetimiz yok” (66) deniyor. Amerika ile Latin Amerika arasındaki geleneksel bağların dün klasik sömürgecilik, günümüzde ise yeni sömürgecilik bağları olduğu biliniyorken, bu bağların bozulmasını istemeyi “macerecilik”, korunmasını istemeyi “gerçekçilik” olarak tanımlamak, ANC'ye duyulan sempatinin de içini boşaltmıyor mu? Aman emperyalizm bir çılgınlık yapabilir, Amerika kendini güvensizlik içinde hissetmesin

diye, “maslahatçı” tutumlar benimsenirse; dünyayı değerlendirmede yeni terminolojiler üretilirse; emperyalizm ve yerel işbirlikçileri “nükleer çılgınlık” öcüsüne daha çok başvurarak sosyalist ülkelerece “rahatsız” edilmeksizin dünya halkalarının enselerinde daha çok boza pişirirler. Gerçi sosyalist ülkelerin, ulusal ve sınıfsal kurtuluş hareketlerine ve bunları önlemek için emperyalizmin başvurabileceği çılgınlık ve tehditlere pratikte ilgisiz kalacaklarına, daha doğrusu kalabileceklerine ihtimal veremiyorum, fakat “bağımlı bütünsel dünya” çerçevesinde savundukları yaklaşımların, “maslahatçı” politikalar olarak biçimlendiklerini de vurgulamak gereğini duyuyorum.

3. TEKELCI KAPİTALİZM, MİLİTARİZM VE YENİ SÖMÜRGEÇİLİKTE TÜRÜMLEME ARINDIRILABİLİR Mİ?

SBKP'nin uluslararası gelişmelerle ilgili çözüm perspektiflerinde savunduğu yanlış görüşlerden birisi de, kapitalizmin militarizm ve yeni sömürgeçilikten arındırılabilmesine ilişkindir. Bu sorun, “bağımlılık ve bütünsellik” koşullarında emperyalizmin doğasını etkilemek ve en tehlikeli boyutlarını engellemek mümkün mü, değil mi sorularının ortaya atılmasıyla, gündemin temel noktalarından biri haline geldi. Gorbacov, Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümünde yaptığı konuşmada, bu soruları ortaya attı ve konuya ilişkin yaklaşımlarıyla, kapitalizmin militarizmsiz ve yeni sömürgeçiliksiz olabileceğini ifade etmeye çalıştı. Hiç kuşkusuz, emperyalizmin “emperyalistçe” dış politikalarından arınabileceğini, uluslararası ilişkilerden ideolojik unsurların çıkarılabileceğini savunan; gelişmekte olan ülkelerle gelişmiş ülkeler arasındaki ilişkilerin rahatsız edilmelerini önermeyen; Latin Amerika ülkeleri ile Amerika arasındaki geleneksel bağımlılık ilişkilerinin bozulmasını istemeyen; kapitalistiyle sosyalistiyle tüm ülkelerin birbirine bağımlı olduklarını, yeni bir endüstriyel gelişme türü ve yeni bir dünya için yollar aranması gerektiğini, hiç bir tarafın kendini güvensizlik içinde hissetmeyeceği bir evrensel güvenlik sisteminin oluşturulması zorunluluğunu belirten bir anlayışın, emperyalizmin militarizm ve yeni sömürgeçilikten arındırılmasını savunmaması yanlış olurdu. Çünkü böyle şeyler savunuluyor ki, militarizm ve yeni sömürgeçiliğin olduğu koşullarda, bunların yaşam bulması mümkün değil.

SBKP'nin uluslararası sorun ve gelişmelere ilişkin bu çelişkili ve gerçekçi olmayan görüşlerinin dünya komünist ve devrimcileri tarafından eleştirilmesinin

önemi büyüktür ve yapıcı eleştiriler SBKP'yi de yanlışlıklarından vazgeçirebilir. Ne var ki, yapıcı eleştirilerde bulunmak yerine bazılarının yaptığı gibi S. Birliği'ni “dünya halklarını emperyalizmle birlikte sömürmek” veya “hegemonyayı bölüşmek” ile suçlamak devrimci birtutum olmaz. Bu tür yanlış yaklaşımların, içte ve dışta doğmatik bazı anlayışlarla yıllarca yapılan hatalara karşı gösterilen tepkiler sonucu meydana gelen, başka yanlışlıklara sivrulmalar olarak değerlendirilmesi gerektiği kanısındayım ve marksizmleninizi geliştirip zenginleştirme çabalarının SBKP'de yanlışlıkların üstesinde geleceğine inanıyorum.

Militarizm ve yeni sömürgeçiliğe ilişkin yanlışları da bu çerçevede değerlendiriyorum. Konunun daha iyi anlaşılması için militarizm ve yeni sömürgeçiliğin nasıl ortaya çıkıklarını kısaca özetlemek istiyorum.

Bilindiği üzere, yeni sömürgeçilik olgusu, klasik sömürgeçilik sisteminin bunalım, çöküş ve parçalanması sürecinde biçimlendi. Klasik sömürgeci ilişkilerin defterinin dürlüdüğü her yerde, emperyalizm, ya bu “dörlülme” sürecinde ya da sonra yeni bağımlılık ilişkileriyle o ülkeyi kendi yörüngesinde tutmaya, sosyalizme yönelmesini engellemeye çalıştı. Bu da, göstermelik bir bağımsızlığın yanında emperyalizmin “efendi”liğinin sürdürülmesi olarak biçimleniyordu. Klasik sömürgeçiliğin köhnemiş zincirlerini kıran ülkelerden, tekrar emperyalizmin tuzağına düşen ülkelerin, bu duruma düşmesinde, bağımsızlık mücadelesinin öncülüğünü çeken güçlerin, sınıfsal yapılarından kaynaklanan istikrarsızlıklarının belirleyici etkisi oldu. Dünyanın klasik sömürgeçilik zincirlerini koparanlardan küçük bir azınlık, emperyalizmin yeni sömürgeçilik tuzağına düşmeden ulusal ve toplumsal ilerleme sürecine ivme kazandırabildi.

Militarizm ise tarihsel olarak sömürle eşittir. Sömürünün korunup sürdürülmesi için, ekonomik ve siyasi üstünlüğün gereği olarak askeri bir güce ihtiyaç duyulmuştur. Sömürü düzenini korumak ve geliştirmenin bir aracı olarak militarizm, günümüze kadar sürdürülmüştür. Tekelci kapitalizm aşamasında da militarizm, yeni sömürgeçiliği sürdürme ve ezilen halkların ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerini engelleme veya geciktirmenin, mücadelenin başarılar kaydettiği emperyalist metropollerde bastırılmasının aracı olarak hep güncelliğini korumuştur. Askersel sanayi kompleksinin, tekelci devlet kapitalizminin temel bileşenlerinden biri haline geldiği ülkelerde militarizm daha sağlam zeminlere oturtulmuştur. Emperyalist ülkelerde bir ahtapot gibi yaşamın bütün alanlarında etkinlik kuran savaş ve silah tekelleri, uluslararası planda militarizmin güçlü

dayanıkları olarak, her türlü askeri müdahale, tehdit ve şantajla açık veya gizli, ama etkin bir biçimde başvurmaktadırlar. Günümüzde militarist propagandalara büyük ödenekler ayrılmaktadır.

Görüldüğü gibi militarizm ve yeni sömürgecilik, birbirleriyle bağlantılı içindedirler, bazı yönleriyle birbirlerini tamamlamaktadırlar. Varlık koşulları sömürü düzeninde yatmakta ve dolayısıyla ulusal ve sınıfsal kurtuluş süreçleriyle yakında ilgidirler.

Tekelci kapitalizmin saçayaklarından biri olan militarizm, tekelci sermayenin içindeki ve uluslararası plandaki çıkarlarının korunmasının araçları arasında yer almaktadır. Militarizmin kışkırtılması, emperyalizme bağımlılık, yani yeni sömürgeci ilişkilerin güçlendirilmesinde aracıdır. Militarizmin teşvik edilmesi, salt silah ve savaş tekellerinin büyük kazançlar elde etmeleriyle de açıklanamaz. Militarizm, burjuva ideolojisinin bir bileşeni olarak kitlelerinin sömürü düzenin sürdürülmesi temelinde, "ulusal güvenlik" safsataları ile kandırılmaları ve bu çerçevede varolan siyasi iktidara boyun eğmelerini sağlama işlevine de sahiptir. Günümüz militarizmi içinde geçerli olan, lenin'in konuya ilişkin görüşünü arkatarmakta yarar görüyorum. Marksist klasiklere tarih müzesine gider gibi değil, bugünün gerçekleriyle yaklaşmalı, gibi her marksist-leninistin benimseyeceği sözü, kendi çarpık anlayışlarına gerekçe ederek bilim kurgu dünyasının hayalleriyle sorunlara yaklaşanlara Lenin geçerliliklerini koruyan görüşleri en iyi cevabı veriyor. Lenin, militarizm ile kapitalizm ilişkisini şöyle değerlendiriyor: "Çağımızın militarizmi, kapitalizmin ürünüdür. Her iki biçimi ilede o, kapitalizmin 'yaşamsal' belirtisidir. Kapitalist devletlerin dış çatışmalardan (Almanların dedikleri gibi, 'militarismuc nach aussen') kullandıkları askeri güç olarak ve egemen sınıfların proletaryanın çeşitli (ekonomik ve politik) hareketlerini ezmek için kullandıkları silah olarak." (67)

Hangi açıdan ele alırsak alalım SBKP'nin, kapitalizmi militarizmden arındırma isteminin gerçekçi olmadığı görülüyor. Sömürü düzeni ve bu düzene karşı mücadele sürdükçe militarizm olacaktır. Militarizm, dünya halklarının genel ve tek tek ülkelerdeki mücadeleleriyle geriletilir, zayıflatılabilir, hatta geçici bazı durumlarda etkisizleştirilebilir, fakat tümünden yokedilemez. Avusturya, İsviçre ve Japonya'nın savunma harcamalarının düşüklüğü ve silahlanmanın sadece "savunma"ya dönük olması, kapitalizm koşullarında militarizmin tümünden ortadan kaldırılabilceğini göstermiyor. Bilinmesi gerekir ki, bu ülkelerde de şu veya bu ölçüde militarizm vardır; zayıf olmasının nedeni ise, içte burjuvazi için kayda değer bir

tehlikenin olmayışı, dışta ise ABD ve NATO'nun sadece üye ülkelerin değil Avusturya, İsviçre ve Japonya dahil bütün emperyalist-kapitalist sistemin jandarmalığını yapmasıdır. Yoksa, Kautsky'nin burjuva demokrasisi hayranlığına Lenin'in verdiği cevap-larda da görüleceği gibi, "demokrasi ne denli gelişmişse, burjuvazi için derin ve tehlikeli bir siyasal anlaşmazlık durumunda, insan kırımı ya da iç savaşa o denli yakındır." (68) Lenin, bu konuda Kautsky'e, örnek olarak cumhuriyetçi Fransa'daki Dreyfus Davası, demokratik Amerika cumhuriyetinde zencilerin ve enternasyolistlerin linç edilmesi, demokratik İngiltere'de İrlanda ve Ulster örneği, demokratik rus cumhuriyetinde 1917 Nisan'ında Bolşeviklere karşı düzenlenen kovuşturmalar ve insan kırımları gibi olayları gösteriyor. Avrupa emperyalistlerinin Basra Körfezi'ndeki olası gelişmelere karşı nasıl bölgeye savaş gemileri gönderdikleri; İrlanda, F.Almanya, İtalya vb. yerlerde kendilerine yönelen güçleri nasıl imha etmeye çalıştıkları bilinmektedir. Emperyalist-kapitalist sistem içinde, ekonomik gücü açısından giderek başlı başına bir odak durumuna gelen Japonya'nın askeri harcamaları artırmak istemesinin bir nedeni "hür dünya"nın korunmasında jandarmalık yükünü paylaşmak ise (2.Dünya savaşından sonra Japon anayasasına konulan bir madde ile savunma harcamaları küçük bir yüzde ile sınırlanmıştı. Şimdi sınır kaldırılmak isteniyor) Diğer bir nedeni de ABD ve AET ülkeleriyle dünya pazarındaki rekabetin askeri bir gücü de gerektirmesidir.

Yeni sömürgecilik de günümüzde emperyalizmin olmazsa olmaz özelliklerinden biridir. Yeni sömürgeciliğin, Lenin'in "... Kuşku yok ki, mali sermayeye en büyük 'rahatlığı', en büyük üstünlükleri sağlayan şey, o boyun eğmiş bulunan halkların ve ülkelerin siyasal bağımsızlıklarını da yitirmekte olmasıdır. Yarı-sömürge ülkeler, bu yönden, 'yarı yolda' olan tipik örneklerdir. Dünyanın geri kalan kısmının tümüyle paylaşılmış bulunduğu bir çağda, özellikle mali-sermaye çağında, bu yarı-bağımlı ülkeleri ele geçirmek için yapılan savaşımın sertleşeceği anlaşılıyor". (69) öngörüsüyle uyumlu geliştiğini belirtmek gerekiyor. Yeni sömürgeciliğin temel etkeni olan sermaye ihracının emperyalizmin beş temel özelliği arasında olduğunu belirten Lenin, tekelci kapitalizmin ayırdedici niteliğinin sermaye ihracı olduğunu, "kapitalizm, kapitalizm olarak kaldıkça" sermaye fazlasının, "belli bir ülkede yığınların yaşam düzeyini yükseltmeye değil-çünkü bu durumda kapitalistlerin kazançlarında bir azalma söz konusudur-, dış ülkelere geri kalmış ülkelere sermaye ihracı yoluyla bu kârları artırmaya" yöneldiğini (70) söylerken, tekelci kapitalizmin sermaye ihracı olmadan yapamayacağını dile getirmiş oluyordu.

Kapitalizm, kapitalizm olarak kaldıkça sermaye ihracının olacağını belirten Lenin'in bu görüşünden, dolaylı olarak kapitalizmle yeni sömürgecilğin bağlantısı da ortaya çıkıyor. Çünkü sermaye ihracı ile yeni sömürgecilik etle kemik gibidir. Sermaye ihracı yeni sömürgecilğin nedenidir ve militarizm gibi, yeni sömürgecilik de azaltılabilir, geriletilebilir, fakat tekelci kapitalizm varoldukça yokedilemez.

Günümüzde, yeni sömürgecilğin siyasal boyutu da büyük bir önem kazanmıştır. Stratejik önemi olan toprakları, emperyalizmin "yaşamsal" çıkarları lehine kullanılmasında ifadesini bulan bu eğilim, bazen ekonomik sömürü ağır basmaksızın kendini göstermektedir. Yani Lenin'in belirttiği "ekonomik önem taşıyan topraklara", siyasi ve askeri açıdan önem taşıyan topraklar, tampon bölgeler de eklenmiştir. Bu tür yerlere, başka sömürü alanlarını korumak ve geliştirmek için ekonomik kaynaklar aktılmaktadır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, yeni sömürgecilik ve militarizm, tekelci kapitalizm ve dolayısıyla emperyalizmin temel özellikleri arasındadırlar. Lenin'in belirttiği emperyalizmin ayırdedici beş özelliği ile kopmaz bağlantıları olan yeni sömürgecilik ve militarizmin, tekelci kapitalizm koşullarında yokedilip edilmeyeceği, dünya komünist hareketinde de tartışılmaktadır. SBKP tarafından da savunulan kapitalizmi, militarizm ve yeni sömürgecilikten arındırma görüşünün, emperyalizmin temellerini değiştirme çabası anlamında yeni olmadığını, Kautsky'nin bu yöndeki görüşlerinin Lenin tarafından mahkum edildiğini belirtmek gerekir. Reformlar yoluyla emperyalizmin temellerini değiştirmek olanaklı mıdır? Emperyalizmdeki çelişkileri artırmak ve değiştirmek için ileriye mi, yoksa yumuşatmak için geriye mi gitmek gerekir? sorularını emperyalizmin eleştirisinin temel soruları olarak değerlendiren; reformlarla emperyalizmin temellerinin değiştirilemeyeceğini, Kautsky'nin mali sermaye çağı için, serbest rekabet düzenini yeniden kurmak gibi gerici bir ülküyü "barışçı demokrasi"yi, "salt ekonomik öğelerin işleyişini" savunmasından ötürü marksizmden koptuğunu, çünkü nesnel olarak bizi tekellikten, tekelci-olmayan bir kapitalizme geriye doğru çeken bu ülkünün "reformist bir düzenbazlık" olduğunu (71) belirten Lenin'in bu eleştirileri; sadece tekelci kapitalizmi, militarizm ve yeni sömürgecilikten arındırma istemleri için değil; ilkesel olarak, emperyalizm "emperyalist" olarak kaldıkça gerçekleştirmeleri mümkün olmayan görüşlerle teslimiyetçilik ve reformizmin teorisini "zeninleştirip" ulusal ve sınıfsal mücadeleleri zaafa uğratanlar için de geçerlidir.

(Gelecek sayıda "Reformizm mi, Devrimcilik mi?")

N O T L A R

- 53— Onyskiewicz'in röportajı için bak. Cumhuriyet, 26 Nisan 1989
- 54— SBKP MK 27. Kongre Siyasal Raporu, s. 60
- 55— Kapitalist ülkelerde bilimsel teknolojik gelişmelerin diğer yüzü, yoksulluktur. F. Almanya, İngiltere, İsveç, Danimarka, Belçika ve Finlandiya gibi ülkelerde "yeni yoksulluk" kendini hissettiriyor. Resmi verilere göre, AET ülkelerinde 40 milyon insan yoksulluk çizgisinin altında yaşamını sürdürüyor. ABD'de 33 milyondan fazla insan yoksulluk içinde yaşıyor, 20-30 milyon kişi de insanca yaşam koşullarına ihtiyaç duymaktadır. Kanada'da 1986 yılında 100 bin kişinin evsiz olduğu açıklanmıştır. 1986'da 1 milyondan fazla kişi, sayıları 300'ü bulan yoksul barakalarında ve çorba mutfaklarında parasız yemekten yararlanmışlardır. Resmi verilere göre, Kanada'da 4 milyon kişi yoksulluk içinde. (D. Bakış, sayı 5, Eylül 1988, s. 53)
- Sermaye ve meta ihracı yoluyla gelişmekte ve geri kalmış ülkeleri iliklerine kadar sömüren kapitalist devletlerin durumu, verilen "sus" payına rağmen böylesen, emperyalizme bağımlı ülkelere durumu kat kat kötüdür. Tüm bunlar, kapitalist ülkelerde bilimsel teknolojik devrimin ne pahasına gerçekleştiğinin de göstergesidirler.
- 56— Perestroika, s. 94
- 57— D. Bakış, sayı 7, Kasım 1988, s. 56
- 58— Yeni dış açılma politikaları çerçevesinde, IMF'yle üyelik görüşmelerinin yapıldığı söylentilerinin de ortada dolaştığı SSCB'de, işletmelere dış ortaklarla doğrudan ilişki kurma hakkı verilmiştir. S. Birliği'nde Ocak 1987 Nisan 1988 arasında 470 milyon dolar sermayeli 37 işletme kuruldu. Bunların 31'i Batı Avrupa ve Amerika ile ortaklıktır. (D. Bakış, sayı 8, Aralık 1988, s. 77-78)
- 59— SBKP Tarihi (1883-1966), Ders Kitabı, 2. Kızılırmak Y., 1975, s. 480
- 60— Prestroika, s. 132-143
- 61— Gorbaçov'un BM Genel Kurulu'ndaki Konuşması, aktaran, Y. Açılım, sayı 10, Şubat 1989, s. 81
- 62— Prestroika, s. 133-134
- 63— V. Medvedev'in ilgili yazısı için bak. T. Kurtuluş, Ocak-Şubat 1989, s. 29
- Medvedev, aynı yazısında, kendileri için en karmaşık teorik ve pratik sorunun, diğer ülkelerle kurulacak ne tür ilişkilerin, sosyalizme, dünyanın kalkınma süreçlerinde ve uluslararası işbölümünde etkin katılımı sağlarken, aynı zamanda da ilk sosyalist devletin yok olmasını önleyeceğini belirlemek olduğunu da söylüyor.
- 64— Gorbaçov'un BM Genel Kurulu'ndaki Konuşması, Y. Açılım, ags. s. 80
- 65— Lenin, Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması, Sol Y., Yedinci baskı, s. 150
- 66— Perestroika, S. 180-182
- 67— Lenin, Düşünceler Aforizmalar, s. 169
- 68— Lenin, Proleter Devrim ve Dönek Kautsky, s. 31
- 69— Lenin, Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması, s. 99
- 70— Lenin, age, s. 74-75
- 71— Lenin, age, s. 134-137

MIN NAVÊ XWE KOLA LI BIRCÊN DIYARBEKIR

Min navê xwe kola li bircên Dîyarbekir

Gava ku stêrk

Li esmana stûxwar,

Gava ku

ney û blûr û tembûr

U dehol û zirna

sar

bûn

U cobar

Ne dixuşîn di nivînên xwe de seraser

Sosin û beybûn û rihan

Ne d'bişkifin di bûtikê de.

Tariyên giran

Tûj û kûr

Bi zûrezûr û bi orîneke jakaw

Bê fikare,

bê paxav

dihelişî

dikumişî

li ser welatê min

Bi giyanek pola

Min navê xwe kola

Min navê xwe kola li bircên Dîyarbekir

Wek babelisk

Wek moraz

Wek bagerek gurr

Min eniya têkoşînê vekir

Min di eniyek de şer kir

li hember xwînxwara

Bi dilawerî

Bi birûbawerî

Min têkoşîn û berberî

kir

U

Min navê xwe kola li bircên Dîyarbekir

Ez welatparêz im,

Ez mirovperwer im,

Ez li ber bircên Dîyarbekra rengîn

Şêx Seidê kal,

Bijîşk Fuad im

Ez Bavê Tûjo me lo!..

Şoreşger im.

Min navê xwe kola,

li bircên Dîyarbekir

Dema şefeq da

dî Sipan de

Dema ku lêvên esmên,

Di sînga Sipan de sor dikir

bî beşerûkî

Ez,

Di deriyê Niştîmanî de ketim hundir

Min,

Deriyê Neteweyî bi zerzenga xemiland

U li ber' Deriyê Serxwebûnî

şer kir

Bêweç ma bû bexçeyê Deriyê Felatî

Min tê de

Şaxên serbestiyê Çikand

Tovê xawêdariye werkir.

Min navê xwe kola li bircên Dîyarbekir

Ez Şêx Seide kal,

Bijîşk Fuad im

Pêşmergekî bê nav û bê nişan

U qevdekî ji pincara welat im.

Ez duh şehîd bûm

Iro, nûhat im.

ROJEN BARNAS

Ortadoğu Muhabirimiz Ahmed CEMAL'in PARTİYA ZAHMET-KEŞANI KURDISTAN-IRAQ (Irak Kürdistan Emekçiler Partisi) Genel Sekreteri Kadir AZİZ ile yaptığı röportajı yayınlıyoruz.

KADİR AZİZ :

“Gelecekte daha çok şehirlerdeki çalışmaya önem verilmesini gerekli görüyoruz.”

Medya Güneşi: Sayın Kadir AZİZ bugün Güney Kürdistan'daki hareketi ne tür zorluklar ve görevler bekliyor, hareketin gelecekteki durumu sizce ne olacak?

Kadir Aziz: İran -Irak savaşının durmasından sonra bildiğiniz gibi Saddam rejimi bu fırsatı kullanarak Kürdistan'a karşı büyük bir saldırı başlattı. Bu büyük saldırı 23 Ağustos 1988 den 28 Ağustos'a kadar sürdü. Bu saldırılara üç kolordu ile onlarca işbirlikçi milis bölüğü katıldı. Rejim bunlara ulusal savunma birlikleri diyor, biz ise bunlar "cahş" olarak nitelendiriyoruz. Bunların yardımları yanı sıra bu kuvvetler büyük bir kara ve hava desteğiyle desteklendiler. Saldırıları sırasında kimyasal silahlara geniş bir şekilde kullanıldı. Neticede öyle oldu ki gerçekten biz bu saldırılara karşı koyamadık ve çareyi askeri tampları sınır şeridinde veya İran sınırına çekmeye mecbur kaldık. Saldırılarda Kürdistan'ın kurtarılmış bölgelerindeki tüm köyler yerle bir edildi. Yanlızca Behdinan bölgesinde beşyüzden fazla köy ortadan kaldırıldı. Bu köylerde yaşayan halkımızdan kaçabilenlerin bir kısmı Türkiye'ye geçti. Bildiğiniz gibi elli binden fazla insanımız Türkiye'dedir ve kendileri için inşa edilen kamplarda çok kötü şartlarda yaşıyorlar. Bir kısmı da İran'a gitti ve bildiniz gibi bunlarda kamplarda yaşıyorlar.

Köylerin ortadan kaldırılması, halkımızın sağa sola derbeder olması, kurtarılmış alanların elde kalmaması ve askeri kampların geri çekilmesi; bizi eskiden olduğundan daha çok zorluklarla karşı karşıya bıraktı. Gerçekten de bizim için çok zor bir dönem başladı. Ama buna rağmen devrimci bir halk ve devrimci bir güç olarak büyük ve vahşi bir düşmana karşı çalışma ve mücadeleyi, halkımızın direnişini mümkün olan şartlarda sürdürmekten, faşist Saddam reji-

mine karşı koymaktan başka bir yol yoktur.

Gerçekten biz silahlı mücadele alanında büyük bir zarar gördük ama buna rağmen yeniden gerekli tertibatın alınması, sınır şeridinde yeni kamplar kurtulması ve eksiden varolan silahlı partizan müfrezelerinin yeniden içeriye dönmeleri görevleriyle karşı karşıyayız. Şimdi de iç kesimlerde partizan müfrezeleri mevcuttur. Partizan savaşının önünde büyük zorluklar var. Devrim mücadelesi böyle inişli çıkışlıdır. Zor şartlar, büyük ve vahşi bir düşmanla karşı karşıya bulunmak, haliyle bir çok problemi de beraberinde getirecektir. Hatta yenilgi de önümüze çıkabilir ama biz devimci bir halk ve güç olarak Irak Kürdistan'ında buna rağmen, gerek muhalefet güçleri gerekse de halkımız bu olumsuz şartlara rağmen mücadeleyi sürdürmede kararlıdır.

Gelecekte daha çok şehirlerdeki çalışmaya önem verilmesini gerekli görüyoruz. Çünkü halkımızın çoğunluğu şehirlerde yaşıyor. Çalışmamızın esasını şehirlere kaydırmak gerekiyor ki oradaki halkımızı örgütleyip ayaklandırabilelim. Büyük bir ayaklanma ki aynı Filistin'de bu gün olduğu gibi.

Ancak böylece faşist Saddam rejimiyle olan çatışmamızı halledebiliriz. Tabi bunun yanında karşı karşıya kaldığımız askeri yenilgiye rağmen silahlı müfrezeler de oluşturmak gerekiyor. Bu mücadelemiz için gereklidir ve büyük bir moral kaynağıdır. Gelecekte imkanlar dahilinde silahlı mücadeleyi geliştirip sürdürmek gerekiyor. Bunun yanında yurt dışındaki çalışmalarını da geliştirip güçlendirmek gerekiyor. Bu alan uluslararası alanda Kürt sorununun gündeme gelmesi için önemlidir. Bizim gelecekte bir çok zorlukla karşı karşıya kalacağımız doğrudur. Ama buna rağmen, devrimci güçler olarak şartlara göre, yeni duruma göre gerekli şekilde mücadeleyi sürdürmede kararlıyız.

M.G: Peki yarın İran'la Irak bir antlaşmaya vardıklarında şartlarınız daha da da kötüleşmeyecek mi?

K.A: Tabi bu kesindir.

M.G: Kürt hareketi olarak böyle bir durumda neler yapacaksınız, bunu düşünüyormusunuz?

K.A: Doğal olarak bu sorunla karşı karşıya kalacağız. Biliyoruz ki bu her iki devlet bu gün veya yarın bir antlaşmaya varacaklardır ve bu BM. Güvenlik Konseyinin 598 sayılı kararı temelinde olacaktır. Bu kararın bir maddesi de karşılıklı olarak tarafların birbirlerinin içişlerine karışmamalarını getiriyor. Bu da her iki tarafın muhalefet güçlerini kapsıyor. Benim görüşüme göre bu konuda her iki devlet arasında her hangi bir görüş ayrılığı yoktur. Yani görüşbirliği vardır. Bu nedenle de bu sorunu göz önünde bulunduruyoruz. Yarın onlar bir sonuca vardıklarında bu bizleride kapsayacak. Bu nedenle son dönemlerde bu sorunla ilgili Irak Kürdistan'ındaki tüm Kürt yöneticileri arasında bazı görüşmelerimiz oldu. Bu konu üzerinde aramızda görüşbirliği var. Tüm taraflar böyle bir sorunla karşı karşıya kalacağımızı görüyor. Bu konuda gerekli ihtiyati tedbirlerimizi alıyoruz ki yarın İran sınırı bize kapatıldığında kendi öz gücümüzle mücadelemizi sürdürebilelim.

M.G: Bildiğiniz gibi son dönemlerde Saddam Hüseyin dışı karşı bazı "reform"lar yapıyor görüntüsü içinde. Siz bu durumu neye bağlıyorsunuz, bu yapılanların niteliği nedir?

K.A: Bildiğiniz gibi şöven ve faşist bir rejim olan Irak rejiminin Irak halkına ve özellikle Kürt halkına uyguladığı baskılar ve kimyasal silahları kullanması neticesinde dünya ve bölge düzeyinde tamamen azledilmiş bir duruma geldi. Günümüzde uluslararası alanda yaşanan yumuşama nedeniyle Saddam'ın üzerinde büyük bir uluslararası baskı var. Rejim bu baskıları hafifletmek ve dünya kamuoyunada tanınan çirkin yüzünü değiştirmek için "reform", "siyasi partiler kanunu" ve "seçim"lere gidiyor. Kanaatimize göre bu değişikliklerin hiç bir temeli yoktur ve propagandaya yönelik demagojidir. Bu rejim bu oyunu ilk defa olarak oynamıyor. Saddam Irak halkına ve muhalefetine karşı daha önce de bu tür şeyler yapmıştı. Bu rejimin tecrübeleri vardır ve bu herkesçe biliniyor. Özellikle Kürt hareketiyle varolan tecrübeleri. Biliyoruz ki bu şahsın (Saddam kestediliyor.M.G.) ve bu rejimin doğası bu tür şeylere el vermiyor. Bu şöven ve faşist rejim Irak halkına düşmandır, Kürt halkına düşmandır, demokratik hak ve özgürlüklere düşmandır. Onun ideolojisinde değişiklik yapması söz konusu

değildir. Reformlar sorunu ideolojik bir sorundur. Muhalefetin istifade edebileceği değişiklikler yapması söz konusu değildir. Bahsedilenler yalnızca demagojidir. Amaç Irak'ta ve Kürdistan'da yaşanan gerçekleri örtbas etmektir. Çıkarılan afa kanarak dönenlerin başına gelenler herkesçe biliniyor. İdamlar, baskı, terör ve özellikle Kürdistan'ın boşaltılması sürüyor. Daha bu gün Kürdistan'da büyük bir kaza olan QALADIZ'in boşaltılması kararının alındığı haberini aldık. Görüşme göre Saddam'ın bahsettiği "reform"lar demagojik ve dünya kamuoyunu aldatmaktan başka bir şey değildir.

Amaç rejim hakkında oluşsan ulumsuz kanaati değiştirmek ve iktidarı daha fazla sürdürmektir.

M.G: Bilindiği gibi son dönemlerde Irak'ta geniş bir cephe kurmak amacıyla bazı çabalar vardı ve bu çabalar sonuca yaklaşmışken başarısızlığa uğradığı açıklandı. Bunun sebepleri nelerdi bize açıklarmısınız?

K.A: Irak'ta geniş bir cephe kurma sorunu eski bir sorundur ve yıllardan beri tüm Irak muhalefet güçlerinin merkezi şiarlarından birisidir. Faşist Saddam rejiminden ve Irak'taki savaştan kurtulmak için tek yol böylesi bir geniş cephe yaratmaktır. Ancak böylesi geniş bir cepheyle Irak'taki halkın mücadelesinin önderliğini yapar Saddam rejimi yıkabiliriz.

Aylardan önce, özellikle 4-5 aydan beri büyük bir çaba sarfedildi. Bu çabalar Irak ulusal muhalefetini ve islamcı güçleri kapsıyordu. Yani laik güçlerle islami güçler yanyana geliyorlardı. Bu iyi bir başlangıçtı ve ilk defa olarak bu güçler yanyana gelip böylesi bir sorunu tartışıyorlardı. Olumlu adımlar atıldı ve bir deklerasyon üzerinde antlaşmaya varıldı. Varılan ittifakın adı: "Irak ulusal ve islami güçleri ortak eylem platformu" idi. Maalesef bu platform ilan edilmek üzereyken islami güçler platformdan çekildiklerini bildirdiler. Böyle olunca diğer güçler kendi başlarına böyle bir platformu ilan edemediler. Bu da Irak muhalefetinin en büyük eksikliğidir. Saddam rejimi böylesi bir birliğin oluşturulmamasından da yararlanarak terörcü ve baskıcı iktidarını sürdürüyor.

M.G: Son dönemde siyasi çevrelerde en çok konuşulan konu, bazı muhalefet güçlerinin Saddam'la görüşmelere oturduğu meselesidir. Bu tür haberler doğru mu, sizce Saddam rejimiyle görüşmelere gidilebilir mi, gidilebilirse hangi temeller üzerinde gidilebilir?

K.A: Bir süreden beri bazı güçlerin Saddam rejimiyle görüşmeler sürdürdüğü haberleri yaygınlaşmış bulunuyor. Söylendiğine göre Sad-

dam bir uzlaşma istiyormuş. Şimdiye kadar Irak muhalefet güçleriyle Saddam rejimi arasında hiçbir resmi görüşme yapılmış değildir. Yalnızca bazılarıyla gayri resmi ilişkiler olmuş. Saddam rejimine bağlı bazı kişiler bazı muhalefet güçleriyle ilişkiler kurmuşlardır.

Bu ilişkilerden elle tutabilecek hiçbir sonuç çıkmış değildir. Aslında bu ilişkiye görüşme dahi denilemez. Fiili olarak muhalefetin rejimle görüşmeler yapabilmesi çok güçtür. Bizim kanaatimize göre daha öncede bahsettiğimiz reformlar meselesi gibi bu mesele de rejim tarafından yapılan bir manevradır. Uluslararası alanda bölgesel sorunların görüşmeler yoluyla çözülmesini benimseyenler tarafından Saddam rejimine de bu yönde adım atması için baskılar yapılıyor. Saddam'da dünya ya muhalefetle barış yapmaya hazır olduğunu göstermek istiyor. Böylece uluslararası alanda kendisine yöneltilen eleştiri ve baskıları hafifletmek istiyor. Biz Irak Kürdistan Emekçiler Partisi olarak eskiden bir şu kanaatteyiz ki bu rejimle barışmak mümkün değildir. Biz genelde Irak halkına, özelde Kürt halkına düşman, terörist, faşist, şöven rejimden Irak muhalefetinin görüşmeler yoluyla hiç bir hak elde edebileceğini sanmıyoruz. Bu olgu rejimin tabiatıyla bağdaşmıyor. Bu madalyonun bir yüzü. Diğer yüzü ise güçler dengesi sorunudur. Güç dengesi lehimize de olsaydı rejimin bu tabiatına rağmen belki de bazı haklar görüşmeler yoluyla elde edilebilirdi. Ama şimdi son saldırılar sonucu aldığımız yenilgiden sonra güçler dengesi lehimizde değildir. Böyle olunca da kendimizi Saddam rejimi üzerinde farz etmemiz söz konusu değildir. Tam tersine güçler dengesi Saddam'dan yanadır ve Saddam bu güçlü anında Irak muhalefet güçleriyle oturup onlara bazı haklar vermez.

Her kim ki bu tür umutlara kapılırsa kanaatimize göre hata yapıyor ve sonuçta Saddam rejime hizmet etmiş olacaktır. Bu bizim kanaatimizdir.

M.G: Partinizin Irak Kürdistan Cephesiyle iyi ilişkileri olduğunu biliyoruz. Cephe de neden yer almıyorsunuz, bize açıklaya bilirmisiniz?

K.A: Bu soruyu tüm dostlarımız bize yöneltiyor. Biz de aynı soruyu Irak Kürdistan cephesi soruyoruz, neden cepheye yer almıyoruz. Cephe oluşturulduğu zaman biz kendi açımızdan çok olumlu yaklaşık ve kendilerine kutlama mesajı da gönderdik. Bize göre bu güçlerin bir cepheye yer almaları çok olumlu bir gelişmedir. Kuruluşundan sonra bizde cepheye katılma talebimizi kendilerine sunduk. Ama bilindiği gibi bu cephedeki kararlar oybirliğiyle alınıyor. Bu cephenin tüzüğüne göre böyledir. Bu da her taraf kendi

başına cephenin kararına reddedebilir anlamına gelir. Bildiğiniz gibi biz Irak Kürdistan Sosyalist Partisinden ayrıldık ve bağımsız bir parti oluşturduk. Bu nedenle aramızda bazı hassasiyetler sürüyor. Şimdiye kadar IKSP'nin bizim Kürdistan cephesinde yer almamız konusundaki tavrı olumsuzdur. Bizim ve Kürdistan cephesindeki diğer tarafların da kanaatine göre bu tutum doğru bir tutum değildir. Bu konuda onların hiç bir geçerli sebepleri bulunmuyor. Biz bağımsız bir partiyiz ama eskiden varolan bir tepki hala sürüyor. Umut ediyoruz ki taraflarla ikili ilişkilerimiz neticesinde bu soruna bir çözüm bulunur.

Bizim cephenin dışında kalmamız cephenin de büyük bir eksikliğidir. Bir cephe oluşturulduğu zaman kendisinin tüm güçleri bu cepheye yer alması için çalışması gerekir. Bizim mücadele alanında bir etkinliğimiz var ve biz de bu cepheye yer almak istiyoruz.

Bırakın partileri yurtsever insanların dahi cepheye alınmaları için çalışılmalıdır. Ama bunun tersine bazı taraflar cephenin genişletilip geliştirilmesini engelliyorlar. Cephenin bu eksikliğini gidermesi ve üzerine düşünenleri eksiksiz olarak yerine getirmeye çalışması gerekir. İstisnasız tüm Kürdistan'daki güçlerin (kastedilen Irak Kürdistan'ıdır.MG) bu cepheye yer alması için çaba sarfetmelidir. Bu cephenin zayıflığının değil güçlülüğünün göstergesi olur. Umarız ki cephe bu eksikliğini giderir ve yalnız bizim partimiz değil diğer güçlerin de cepheye girmeleri sorununu bir çözüme kavuşturur.

M.G:Partinizin dışında Irak Kürdistan Cephesinde yer almayan güçler hangileridir?

K.A: Şimdiye kadar ALA ŞOREŞ (Devrim Bayrağı) var. Bunlar da sol bir örgütler ve 1985 yılında Kürdistan Yurtseverler Birliğinden ayrılmışlar. Ayrıca Asuri Demokratik Hareketi ve Asuri Demokratik Birliği var ki bunlar Asuri örgütlenmeleridirler

M.G: Kürdistan'ın tüm parçalarındaki güçleri kapsayacak geniş bir birlik hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

K.A: Böyle bir sorun bizim için stratejik bir sorundur. Her ne kadar Kürdistan ayrı ayrı parçalara bölünmüşse de biz bu parçalanmışlığı emperyalist bir parçalanma olarak görüyoruz. Sorun stratejik bir sorundur. Kürt ulusunun ileride birleşmesi ve kendi kaderini tayin etmesi doğal bir hakkıdır.

Şimdiki durumda her birimiz ayrı ayrı parçalarda mücadele ediyoruz ama bu ulusal çıkarlarımız için ortak iş yapmayacağımız an-

lamına gelmez. Bu konuda çabalar vardır. Ulusal Kongre veya nasıl adalandırılırsa sorun değil, ulusal bir kurum oluşturmak kanımca zorunludur. Bunun şimdiye kadar oluşmamasının bir sebebi de, bazı parçalardaki bazı güçlerin karşılıklı devletlerle ilişkilerinin olmasıdır. (Kastedilen sömürgeci devletlerdir. M.G.) Böyle olunca da istenilen şekilde bağımsız olamıyorlar, yani bağımsız değiller. Bu varken de ulusal çapta bir adım atmamız biraz zordur.

Ortak basın yayın merkezi, kültür merzleri ve oluşturulacak bazı komiteler Kürt sorunun uluslararası alanda yer etmesi için gerekli şeylerdir.

Bizim görüşümüze göre varolan tüm bu engellere rağmen bu yönde gereken çaba sarfedilmelidir. En azından asgari düzeyde ulusal bir iş yapılabilir. Bu da merkezi bir basın yayın merkezi, kültürel merkezleri vb. oluşumlar yoluyla Kürt halkının başına gelenler, özellikle Halepçe ve Ağustos 88'deki saldırıların neticelerini kamuoyuna aktarma ve derbeder olan halkımıza gerekli yardımların sağlanması için yurtdışındaki Kürtler arasında bir yardım kampanyası başlatılabilir. Hatta ortak olunca uluslararası yardım kuruluşları ve dost ülkelerden de yardım talep edilebilir.

Eğer Kürt hareketi yurtdışındaki Kürt toplumu hareketi geçirebilirse hareket hiç kimseye dayanmadan ayakları üzerinde durabilir.

Yurtdışındaki Kürtlerin sayısı çok büyüktür. Bunlar ulusal bir çaba sonucu birleştirilip harekete geçirildiği zaman hareketin bağımsızlığını kaybetmesine yolaçan devletlerin desteğine dayanmasına gerek kalmayacaktır. Bu yolla asgari olarak perişan olan halkımıza da bazı yardımlarda bulunabiliriz.

Tabi bundan daha fazla şeyler yapabilirsek daha iyi olur. Bunlar bizim istemlerimizi karşılamıyor, yapmak istediklerimiz daha çok ve daha fazladır.

M.G: Güney Kürdistan'daki solun geleceğini nasıl görüyorsunuz?

K.A: Irak Kürdistan'ında gerek silahlı mücadele, gerekse de şartlara göre sürdürülen diğer mücadelenin ağırlığı burjuvazinin etkinliğindedir. Bu burjuvazinin Kürdistan halkının yenilgisine sebep olmasına rağmen böyledir. Bu alanda sol örgütler yok değil vardılar. Aynı zamanda bağımsız sol unsurlarda vardır ve bunlar örgütlü değiller. Hatta denilebilir ki bu örgütsüzlerin sayısı örgütlülerin sayısından daha fazladır. Sol partiler burjuva partileriyle karşılaştırıldıklarında şimdiye kadar zayıftılar. Bunun da çeşitli sebepleri var. Özellikle Kürtistan'daki nesnel durum solun

çıkarına değildi ve burjuvezi güçlendi, imkanları vardı ve önderlik onlardaydı. Sol partilerin gelişmesi zordu, sol partiler ancak kendi ilkeselliklerini koruyabildiler, sahayı etkileyemediler. Kendi partimiz adına söylüyorum; Kürtistan'da yaşananlar karşısında pek bir şey yapamadık, yalnızca ilkeselliğimizi koruyabildik. Sol ve devrimci bir çizgide geniş bir çalışma yapamadık. Çünkü güçler dengesi Kürdistan'da şimdiye kadar solun çıkarına olmamıştır. Doğrudur sol gerek örgüt ve parti olarak gerekse de yurtdışında ve yurtiçinde geniş bir bağımsız sol kesim vardır.

Biz Irak Kürdistan Emekçiler Partisi olarak Kürdistan'daki solun geleceğini iyi görüyoruz. Tabi sol kendi arasında birlik sağlar, Kürdistan'da demokratik olanaklar biraz genişlerse ve her kesim kendi görüşlerini koruması sağlanabilirse sol güçlenir. Solun güçlenememesinin en önemli sebeplerinden birisi de Kürt hareketinde ve Kürdistan'da demokrasinin olmamasıydı. Bildiğiniz gibi biz ancak demokratik bir ortamda faaliyet gösterebilir ve kitlelerle ilişki kurabiliriz. Kuşkusuz bir gün gelecek kimse çalışmalarımızı engelleyemeyecek. Kürdistan'da burjuvazinin sebep olduğu yenilgiler solu sağlıklı bir yol olarak gündeme getiriyor. Bu gün kitleler daha çok sol partilere yöneliyorlar, Burjuva partilerine değil. Bu burjuvazinin oynadığı tarihsel rolün yokolduğu anlamına gelmiyor. Yaşanan son olaylardan sonra -ki biz bunu yenilgi olarak değerlendiriyoruz- sol için iyi bir gelecek görüyoruz. Yenilgi derken kuşkusuz 1975 yenilgisinden pek çok farklılıklar var. Öyle sanıyorum ki Kürt hareketinde solun yararına olacak bir yönelim ileride oluşabilir ve sol gelişip güçlenebilir. Özellikle bu gün Kürt gençliği; ilerici, sol ve marksist Leninist bir partiden yandır. Diyalektik kanunlarına göre tarihi bir zorunluluk olarak her toplumda ileriye gidiş bizim toplumumuzda da geçerlidir.

M.G: Sayın Kadir AZİZ bu söyleşi için bize zamanınızı ayırdığınız için dergimiz adına size çok teşekkür ediyoruz. Eğer eklemek istediğiniz bir şey varsa buyurun.

K.A: Son olaylar hakkında partimizin görüşlerini kamuoyuna ulaştırma fırsatı verdiği için Medya Güneşi'ni çıkaran tüm arakadaşlara teşekkür ediyorum.

Karşılıklı olarak gerek Kuzey Kürdistan'daki örgütlerle, gerekse ilireci Türk örgütleriyle iyi ilişkiler içinde olmamız; gerek faşist Saddam rejimine karşı gerekse Türkiye'deki askeri faşist rejime karşı verilen mücadelede bizim yararımıza olacaktır .

Bremen Konferansı: Kürdistan'la Dayanışma Açısından Önemli Bir Adım

“KÜRDİSTAN'DA İNSAN HAKLARI” İÇİN ULUSLARARASI KONFERANS

Halim CAN

Konferansa 16 ülkeden siyaset adamı, bilim adamı, yazar, gazeteci, sanatçılar ve diğer mesleklerden birçok kişi katıldı. 1000'nin üzerinde insan ve birçok ulusal ve uluslararası örgüt de telgraf ve mesajlarıyla Konferansı desteklediklerini bildirdiler.

Kürdistan'da İnsan Hakları Komitesi tarafından 14-16 Nisan tarihleri arasında Federal Almanya'nın Bremen kentinde “Kürdistan'da İnsan Hakları İçin Konferans” yapıldı.

Kürdistan 'da İnsan Hakları Komitesi adına, Bremen Politeknigi Rektörü Prof. Ronald MONCH ve Sertac BUCAK birer konuşmayla Konferansın açılışını yaptılar ve Konferansın amaç ve gereği üzerinde durdular.

Konferans Bremen Eyalet Parlamentosu Başkanı Dr. Dieter KLİNK'in yönetiminde yapıldı. Dr. Klink Eyaletlerindeki Kürtlerin durumu üzerinde durdu ve konuşmasını şöyle sürdürdü; “Birleşmiş Milletlerin Evrensel Bildirgesinin kabuledilişinin 40. yıl dönümünde, Kürt halkının parçalanmış, ülkesinde insani haklarından yoksun bırakılması büyük bir skandaldır. Bundan dolayı Konferansın sorumluluğunu üstlenmekte hiç tereddüt etmedim.”

Konferansta Alman Sosyal Demokrat Partisi Parlamenterleri Rudolf BİDİNG ve Bremen Eyaleti Bakanı Volker KRONİNG Kürtlerin insani hakları üzerine konuştular. İsveç Komünist Sol Partisi Parlamenterleri Berit ERİCKSSON da Konferansta konuştu. Bayan Ericksson konuşmasında bazı çevrelerin kasıtlı olarak Palme cinayetinin sorumluluğunu Kürtlerin üzerine yıkmak istediklerini ancak gerçeğin öyle olmadığı sonradan ortaya çıktı. Bayan Ericksson konuşmasını şöyle tamamladı. “Ezilen Kürt halkı, bağımsız bir Kürdistan'da özgürce yaşamak istiyor”

Konferansın diğer dikkat çekici konuşmacılarından biri de, Alman Yeşiller Partisi Parlamenterleri Petra K.Kelly idi. Bayan Kelly konuşmasında özellikle Irak rejiminin Halepçe'de Kürtlere karşı kimyasal silah kullanması üzerinde durdu. Ve şöyle konuştu; “Paris'te kimyasal silahların kullanmasını kınıyanlar, diğer taraftan da Kürt halkının katillerini desteklediler. “Bayan Kelly konuşmasını Kürtlere karşı kullanılan kimyasal silahların üretiminde rol oy-

nayan Alman şirketlerin ismini açıklayarak sürdürdü. Kürtlere karşı zorulu bir politika işlediklerinden dolayı konuşmasının sonunda da, İran Türkiye ve Irak'a askeri ve ekonomik yardımda bulunan ülkelerin yardımı kesmeleri çağrısında bulundu.

Konferansta ayrıca Kürt halkının çeşitli sorunlarıyla ilgili değişik komisyonlar oluşturuldu. Ve bu komisyonlar adına da konuşmalar yapıldı.

“Kürt Kültürü ve İnsan Hakları” Komisyonundan:

Prof. Dr. Antje Katrin Menk,

Dr. J. Meyer Ungversen: (Kürt Kültürü ve Kimliği” üzerine)

Ferhad Şakly: (“Kürt Edebiyatı” üzerine)

Hüseyin Erdem-Kürt Pen Kulübü Başkanı: (“Kürt Edebiyatı” üzerine)

Dr. Phil. Tove Skutnabb: Kangas, Roskild Üniversitesi-Danimarka.

Prof. Robet Phillipson-Roskild Üniversitesi-Danimarka

(Bu ikisi “(Linguistique-Dilbilim) Kürt Dili ve İnsan Halkarı” üzerinde durdular)

Cristian Rumpf: (“Dilin yasaklanması kanunu” üzerine)

Dr. Mirella Galetti (Kürdolog-Gazeteci) Bologna-İtalya: (“Kürtler ve Information (Bilgi-Haberalma)” üzerine)

Anje Katrin Menk-Bremen Üniversitesi

Av. Budo Buchner-Tubingen-Federal Almanya “Yaşama ve Onurunu Koruma Hakkı” Komisyonundan:

Jurgen Roth-Gazeteci-Yazar: (“Kürdistan'da Askeri tatbikatlar” üzerine)

Herbert Klein: (“İşkence ve politik tutukluların durumu” üzerine)

Av. Hans Werner Odendahl: (“İdari tedbirler” (Örfi idare ve Bölge Valisi) üzerine)

Ute Baran-Sosyolog: (“Dersim Kanunları” üzerine)

Dr. Lale Yalçın (Etnolog): (“Kürtlerin yaşamı ve ulusal kimlikleri” üzerine)

Av. Ali Bucak: (“Kürtler ve Türk Ceza Kanunları” üzerine)

Emekli General Gert Bastian: (“Kürtler ve NATO” üzerine)

“Uluslararası Örgüt ve Anlaşmalarda Kürt So-

runu" Komusyonundan

Vera Beaudin: ("New York-Kürt Programı (New York Times Kürdîsh Times) üzerine)

Feliks J. Bister- Avusturya İnsan Hakları Komisyonu Başkanı : ("Avrupa'da İnsan Hakları hareketleri ve Kürtler" üzerine)

Wolfgang Von Nostitz-Avrupa Parlanmentosu Üyesi: ("Avrupa Parlanmentosunda Kürt Sorunu" üzerine)

Pelle Voigt-Danimarka Parlanmentosudan: ("1975 Helsinki Nihai Belgesi'nde İnsan Hakları ve Kürtler" üzerine)

Sertac Bucak: ("Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı ve Kürtler" üzerine)

Hüseyin Sado-Hakim: ("Birleşmiş Milletler Örgütü ve Kürt Sorunu" üzerine)

GAP Projesi Üzerine Konferans

Dr. Erhard Franz-Doğu Alman Enstitüsünden

Dr. Eynhard Schmidt-Dortmund Üniversitesi'nden

"Irak'tan Türkiye'ye Geçen Mülteciler" Komisyonundan.

Dr. Ferhar İbrahim: ("İran ve Irak savaşının başlangıcından günümüze değin Kürt Sorunu" üzerine)

Hişyar Zibari: ("Barzan Kürtlerinden 8000 kişinin kaybolması" üzerine)

Prof. Aubin Heindrickx: ("1925 Cenevre Anlaşması ve Kürtlere karşı kimyasal silahların kullanılması" üzerine)

Panelde ise şu konuşmacılar vardı:

Hans Branscheidt-Mediko Enternasyonal Frankfurt

Heidi Alm-Merk, Hanover Eyaleti Parlamenti

Hennes Kempmann-Hanover Eyaleti Parlamenti

Sabine Baun (Gazeteci) Hanover

Berit Eriksson-İsveç Parlanmentosundan

Barbara Noack-Bremen Eyalet Parlanmentosundan.

Paul Tiefenbach-Bremen Eyalet Parlanmentosundan.

Gyin Robert-Gazeteci-Londra

Konferansın sonunda bir basın toplantısıyla

Konferans hakkında bilgi verildi. Konferansın sonuç bildirgesinde kısaca şu görüşlere yer verildi.

★ Birleşmiş Milletler Örgütü, uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde sorunun haledilmesi için ulusların eşit haklar ve kendi kaderlerini özgürce tayin etme ilkesi bazında, vakit kaybetmeden Kürt Ulusal Sorunu'nun gündemine alınmalıdır.

★ Avrupa Konseyi Üyesi devletlerin ve Türkiye'nin de üyesi bulunduğu Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı üyeleri ve aynı zamanda

Türkiye'nin üye olmak istediği Avrupa Ekonomik Topluluğu üyesi ülkelerin, Türkiye'nin uluslararası anlaşmalardan doğan sorumluluklarının yerine getirmesi ve İnsan Haklarına saygı göstermesi yönünde Türk hükümetine baskı yapılmalıdır.

★ Ortadoğu'daki anlaşmazlıkların çözümü için barışçıl bir yol arayan devletlerin, ilerde Ortadoğu sorununun çözümü için yapılacak uluslararası toplantılarda Kürt Sorunu'nada yer verilmesi ve Kürt siyasi temsilcilerinin de içinde yer alacakları Uluslararası Ortadoğu Barış Görüşmeleri için işbirliği yapmalıdırlar.

★ Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ve Körfez Savaşı'nın adil bir çözüme kavuşturulması için çalışan tüm güçlerin, bu amaç için macadele eden Kürt halkının temsilcilerinin de bu çalışmalara katılmasını sağlamak gerekir.

★ Sanayileşmiş ülkelerin- Kürdistan'da İnsan Hakları yerleşinceye kadar, Türkiye, İran ve Irak'a sağladıkları ekonomik ve askeri yardımlarını kesmelidirler.

★ Bütün kişi ve kuruluşların halkına yönelik saldırıların, ulusal kimlik ve kültür varlığının ortadan kaldırılmasına ve yok edilmesine yönelik çabaların, kedi ülkesinden göçe zorlanması ve sefilleştirilmesinin, protesto, edilmesi; sürgün edilenlerin tekrar yerlerine dönmeleri için çaba göstermeleri, kaybolanların akibeti hakkında bilgi verilmesi ve Irak Kürdistanı'ndan Türkiye'ye iltica edenlere Cenevre Anlaşması'yla düzenlenen mültecilik haklarının tanınması doğrultusunda Türk hükümetinin bu mültecilik statüsünü kabul etmesini sağlamaları gerekir.

★ Kürdistan'ın dışında yaşamak zorunda kalan Kürtlere dile ve kültürel haklarının tanınması, mültecilik haklarının garanti altına alınması, Hükümetlerin Kürt kültürünün benimsenmesi ve yaygınlaşması için etkin önlemler almaları, Kürt dilinin de aynı şekilde resmi ilişkilerde geçerli kılınmasını sağlamalıdırlar.

★ Konferans Kürt halkının içinde bulunduğu koşulların gözetilmesi ve Kürtlerin insani haklarının çiğnenmemesi ve için haber almanın (information) kolaylaştırılması, bağımsız devlet ve hükümetlerden oluşan bir örgütün oluşturulmasının gereği üzerinde durduğunu belirtiyor.

Konferans "Kürtlerin insani haklarının durumu ile ilgili deklasyonun"un "Kürtlerin İnsani Hakları Komitesi" aracılığıyla Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine, Avrupa Konseyine, Avrupa Ekonomik Topluluğuna, Avrupa Parlanmentosu Başkanına, bütün devlet ve hükümetlerin başkanlarına ve uluslararası kurum ve kuruluşlara göndermeyi karara bağladı.

IRAK KÜRDİSTAN DEMOKRAT PARTİSİ RAPORU

Birinci Rapor

"KÜRT HALKINI TOPYEKÜN SOYKIRIMA UĞRATMA SİYASETİ" NİN BAZI SONUÇLARI ÜZERİNE

Köylerini terkedenenlerin durumları

27 Ağustos gecesi Kanisark'a vardığımızda çitlen yapılmış olan sağlık merkezine yöneldim. Orada kimyasal silahlara maruz kalan yaralıların ve ilk tedavileri bitmiş olanların Türkiye sınırı içlerine taşındıkları hakkında bilgi edindim. Aynı gece köy halkı yeni bir kimyasal saldırıya maruz kalmaktan korkarak Türkiye sınırına doğru gitmeye başladılar. Bu yalnız Kanisark'ta olan bir şey değildi, onlarca köy bu şekilde boşalmıştı. Biz yolumuza devam ederken yolda çoluk çocuk Türkiye sınırına yaklaşan ailelerle karşılaştık. Bütün bu yürüyüşler genellikle geceleri yapılmaktaydı. Bu tedbir gündüz kimyasal saldırıya maruz kalma tehlikesinden kaynaklanıyordu. Hepsinin acısı ortak hepside mallarını, ekinlerini, hayvanlarını ve meskenlerini terketmişlerdi. Belkide topraklarına bağlı anılarını bile geride bırakıp gelmişlerdi. Tabi bu bir döneme kadar böyle sürer. Yoksa nasıl olur da Kürdistan halkı gibi kökleri binlerce yıl öncesine dayanan köklü bir halk yok olur?

Bu halk kendi vatanına sıkı sıkıya bağlı olduktan, insani değerlere önem verdikten sonra ve aydınlık gelecek günlerin özlemini çektikçe yokolmasına imkan yoktur... Tarih ve hayat her zaman ileriye yeniye ve gelişime doğru ilerliyor. bu gerçeği yolda karşılaştığım kötü durumdaki ailelere de söyledim.

Boş Köylerin Vahşeti ve Yıkılan 500 köy daha

Yolumuza devam ederken bir çok köyün boşaldığını ve henüz Irak kuvvetlerinin oralara varmadığını gözledik. Her şey terkedilmişti hatta hayvanlar bile boşalmıştı. Yalnız kedi sesleri kulağımıza geliyordu. Sanki sonunun ölüm olduğunu biliyordu ve bir kaç gün sonra hükümet kuvvetleri köye geldiğinde ya kimyasal silahlarla ya da yakıp yıkmayla hayatına son vereceklerini biliyor gibi miyavlıyordu... Gerçekten de bir kaç gün sonra o köylerin yerle bir edilmesi gerçekleşti. Tahminen yerle bir edilen ve yıkılan köylerin sayısı yalnızca Ninova ilinde ve Dıhok'ta 500 dür. Bu köylerin çoğu daha önce bir kaç defa yerle bir edilmişlerdi.

Bu rapor Irak Kürdistan Demokrat Partisi yayın bürosunun araştırma bölümünce Eylül ortalarında hazırlanmıştır. İlk bölümünü geçen sayı yayınladığımız raporun ikinci ve son bölümünü yayınlıyoruz.

Ailelerin Kuşatılmaları

Yolda Evris mıntkasında bazı ailelerle karşılaştık. Bu aileler Şêxan, Akre, Amadiye ve Şiladeza bölgelerinden geçip gelmişlerdi. Bazıları bildikleri gizli yollardan bazılarının ise Pêşmerge koruması altında geçmeleri sağlanmıştı. Aileler her şeylerini bırakıp sadece canlarını kurtarma pahasına köylerini terketmişlerdi. Onlardan edindiğimiz bilgilere göre bu iki bölgenin ailelerin çoğunluğu hükümet güçleri tarafından tam bir kuşatma altına alınmışlardı ve toplu bir katliam tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardı. O bölgelerden uçak ve top seslerinin işitildiğini belirttiler.

Bu şiddetli ateş altında bir çocuğun doğumu

Bu büyük acının içinde öyle şeyler vardı ki daha da acıklıydı. Örneğin Etris köyünden gelen habere göre Irak ordusunun köye yaklaştığı haberi duyulunca herkes köyü terketme hazırlığına başlıyor. Bu arada bir kadın doğum sancıları çekmekteymiş. Doktor arkadaş ilgilenmiş ve orada kalmak zorunda kalmışlar, daha sonra kadın bir kız çocuğu dünyaya getirmiş. Doğumdan hemen sonra kadının yola devam etmesi istenmiş. Bu sırada daha kadının kanaması sürüyormuş. Arkadaşlarımdan biri bana bir olay daha anlattı. Sıtup köyünde bütün ahali köyü terkederken bütün mallarının yanında yürümecek kadar ihtiyar olan birine yeterli emek ve su bırakıp onu kendi kaderine terketmişlerdi.

Bir baba çocuğunu arıyor

Bir başka olay ise pêşmergelerden birinin 10 yaşındaki oğlunu aramasıydı. Çocuk bir arkadaşıyla birlikte arkadaşının babasının ziyarete gitmişti. Aile göç etmek zorunda kalınca çocuk arkadaşının alisesiyle kalmıştı. Aynı zamanda bu pêşmerge kendi ailesinden geri kalanların durumundan da habersiz idi. Ailesi ondan uzakta olup Zaxo'nun bir mıntkasında yaşamaktaydı. Buna benzer daha kaç olaya diğer bölgelerde de rastladığımızı biliyormusunuz?

Öte yandan sınır yakınlarında gezinirken evini barkını terkederek yüzlerce aile ile karşılaştık. Bazıları Türkiye'ye geçiş izni alınca kadar orada bir hafta

beklemek zorunda kalmışlardı. Açlık, hastalık ve soğuktan yakınıyorlardı. Köyleri oraya yakın olanlar ve henüz hükümet kuvvetlerince yakılmayanlar geceleyin köylerine dönüp yiyecek ve gerekli şeyleri getiriyorlardı. Diğerlerinin ise böyle bir olanağı yoktu.

Gelen aileler için başka bir sorun daha vardı. Yorgunluk, açlık, hastalık ve korkuya rağmen çoğu aileler bir yerden diğer bir yere geçmeye zorlanıyorlardı. Çünkü Türk hükümeti iltica edenleri yalnız belirli bölgelerden kabul ediyordu. Gerçekten de Şetyunis köyü ahalisi köylerinin bombalanmasından ve Irak kuvvetlerinin köye varmasından bir gün önce Türkiye sınırları içinde bulunan Safi köyüne vardıklarında, Türk yetkilileri onları başka bir yöne doğru gönderdikleri o yer Herki Beydawi'ye bir kaç saat uzaktaydı ve bu onları Irak uçaklarıyla yüz yüze getirmek ve onları tehlikeye atmak olmasına rağmen istenmişti. Irak uçakları başlarının üzerinde daireler çizmeye başlamıştı ama bu onları korkutmaktan fazla ileriye gitmedi. Çünkü o anda aileler Türk sınırlarına girmişti. Bu gibi olaylar çok sayıdaki ailenin başına gelen olaylardır. Bunlardan bazıları bombardımanlara maruz kaldı ve çok sayıda yaralı ve şehit vermelerine neden oldu. Yine aldığımız haberlere göre başka bölgelerde hükümet kuvvetlerince yüzlerce suçsuz ve günahsız insanın ölümüne varan toplu katliamlar uygulanmış.

Ulusal Hisler

Burada işaret etmemiz gereken bir konu daha var o da milli kürt hisleri ve dayanışması. Sınırın diğer tarafından olan halkımızın evlatlarından gördüğümüz sıcağın dayanışmaydı. Irak-Türkiye sınırı üzerindeki köylerde resmi olmayan her çeşit desteği (maddi ve manevi) bize sağlayarak bu olanlardan duydukları acıları bizimle paylaştıklarını gösterdiler. Bu durum gelen insanlar için büyük bir yardımdı. Aynı zamanda bu onların son derece kötü olan maddi ve psikolojik şartlara katlanmalarını sağladı. Bu psikolojik şartlar içinde en önemlisi kendilerinin Irak'a teslim edilmeleri ve bundan doğacak sonuçların verdiği korku ve onların İran'a gitmeyle Türkiye'de kalma sorunundaki kararsızlıkları sayılabilir. Bu sırada Irak yönetiminin ilan ettiği sahte "af" bu ilticacıların içinde en küçük bir umut ışığı bile yakamadı. Zaten çıkarılan af bildirgesinde yönetimin kötü niyetlerini onaylayan ve ispat eden bir tarzda çıkarılmıştı. Böylece ona güvenilemeyeceği açıkça anlaşıyordu...

Yaralıların Saklanması

İran'a giderken yolda uluslararası bazı örgütlerin (uluslararası af örgütü) sorumlularıyla karşılaştık, aralarında gazetecilerde vardı. Bizimle olan doktor yoldaş onlara durumu açıklamaya çalıştı. Onlardan öğrendiğimize göre, onlar Irak Yönetiminin kimyasal silah kullandığından eminmişler. Yalnız onlar Türkiye'deki hastanelerde olan yaralılarla görüşme imkanı bulamamışlar (Ya da Türkiye onlara izin vermemiş)

Sonuç

Savaşın sıcak ve ateşli döneminden uzaklaşmamıza rağmen, ailelerin daha önce yakındıkları içsel du-

rumları hala büyük acılar ve dehşet veren sonuçları yüzünden kötülüğünü sürdürmektedir. Bütün gözlerin Irak rejimini protesto etmeye ve Kürt sorununu dünya kamuoyuna açıklamaya yönelmiş olması ve önemine rağmen gerçek mücadeleceilerin görüşleri her şeyden önce silahlı mücadele için yeni bir düşünce, yeni bir programla mücadele etmeye ve mücadele alanına yöneliktir.

KÜRDİSTAN HALKINA KARŞI SÜRDÜRÜLEN TOPLU KATLIAMLARDAN BİR ÖRNEK

1988'in Mart ve Nisan aylarında şöven Irak rejimi birinci ve ikinci "El Enfal hareketleri" adı altında Irak Kürdistanı'na yönelik toplu yoketme hareketlerine başvurdu. Bu hareket Cem Cemal, Tozxürmato, klar, Kefra, Dıbis ve Kerkük kazasının merkezini kapsadı.

Devlet bu hücumda uçaklar, toplar, tanklar ve kimyasal silahlarda dahil tüm silahlarla teçhizatlanmış tam bir kıtayı kullandı. (kimyasal silahlarla bombalanan köyleri ve kurbanları içeren bir cetvel sunuyoruz) Silahlı güçlere verilen emirlere göre her şey müvahtı: Ahaliyi öldürmek, malını gaspetmek (zaten hareketin ismi bunu anlatıyor. El Enfal, Hz. Muhammed savaşlarında birinde savaşçıların ele geçirdiği her şeyin onların olduğu söylemiş) esir almak, yakalamak, evlerini ve mezarlarını yakmak, hayvanlarını ev ev eşyalarını çalmak. Kısacası emirler Irak Kürdistanındaki yoksul halkı ve her türlü canlı yaratığı yoketmeyi amaçlıyordu.

Gençlere yönelik toplu katliamlara paralel olarak çok adiyane olaylarda görüldü. Kadın kaçırmaya, tecavüz olayları ve çocuklara bile sarkıntılık etme olayları gibi.

Onlara ilişkin bir istatistik sunuyoruz. Bu istatistiki rakamlar sadece işlenen suçları yaklaşık olarak içermekte, yapılan korkunç kötülükleri somut olarak içermiyor.

Bu bilgiler muhalif güçler içinde yer alan dost bir güçten alınmıştır.

1988'in Mart ve Nisan aylarında Kerkük ve Süleymaniye'nin kazalarında halka karşı uygulanan yıkma, göç ettirme ve öldürme olayları:

1- Cem Cemal kazası köyleri: Cem Cemal kazasına bağlı olan yanmış ve yıkılmış köylerin sayısı 285 tir. Bu köylerin hayvanlarının (koyun, keçi, inek ve kuşlar) : 90'ı güvenlik kuvvetleri, istihbarat ve Cahş'ların sorumlularınca çalınmış ve bu servet yokedilmiş. Ayrıca otomobil, traktör ve biçer döverlere aynı güçler tarafından el konulmuştur. Yine bu köylerin halkı geride ekili binlerce dönüm domates, patlıcan, bamyaya ve biber; yine binlerce dönüm buğday, arpa, mercimek ve nohut, ayrıca binlerce dönüm üzüm, incir, kaysı vs. bırakıp gitmişlerdir.

Çalınmış olan otomobil, biçer-döver ve traktörlerin sayısını tespit etmeye çalıştık ama başaramadık. Ayrıca çalınan hayvanlarında tam olarak sayısını tespit edemedik. Çünkü bunlara ait resmi istatistiklere rastlamadık. Ancak yakılıp yıkılan köylerin sayısını tespit

edebildik. Bunun yanında yakılıp, soyulan nahiyeler de var. Bunlar Qadır Kerem, Singaw, İxcılır ve Şıwan'dır. Buralardan buzdolabı, çamaşır makinesi, dondurucu, radyo, televizyon, gaz ve mazot sobaları, elbiseler, yatak, para ve onların depolanmış tüm eşyalarında çalışmıştır.

2- Tozxürmato köyleri: Bu kazaya bağlı olupta yakılıp yıkılan köylerin sayısı 85'tir. Bu köylerin % 85'inde yine aynı güçlerce tüm hayvanlar çalınıp açıkça pazarda satışa çıkarılmıştır. Yine köylülerin otomobilleri, traktörleri ve biçer döverleride açıkça pazarda satışa çıkarılmıştır.

Bu köylerde de halk geride binlerce dönümlük sebze ve meyvelerini bıraktı. Harekat mahsul dönemine rastladığından dolayı da burada da binlerce dönümlük mahsul geride kaldı. Evlerdeki tüm ev eşyaları ve değerli tüm şeyler çalındı.

3 - Klar köyleri : Bu kazaya bağlı yakılıp yıkılan köylerin sayısı 113'tür. Bunların % 95'inin hayvanları çalındı. Bu köyler ve buralarda yaşayan Caf ve Zenge ne aşiretleri hayvancılıklarıyla ünlüdürler. Bunların hayvanlarında pazarda açıkça satıldı. Yine bu köylerde bulunan taşıtlarında çaldılar. Bu köylerin halkı da geride bostanları ve mezarlarını bıraktı. Bu köylerinde tüm ev eşyaları çalındı.

4- Kifra köyleri : Bu kazaya bağlı olupta yakılıp yıkılan köylerin sayısı 75'tir. Bu köylerin % 82'sinde tüm ev eşyalarına, hayvanlara ve diğer tüm eşyalar güvenlik, istihbarat ve cahçlar tarafından çalınıp açıkça pazarda satışa çıkarıldı. Bu köylülerde arkalarında binlerce dönümlük yaz ve yine o kadar kış mahsullerini bıraktılar.

5- Kerkük Merkezinin köyleri: Merkeze bağlı olupta yakılıp yıkılan köylerin sayısı 85'tir. Bu köylerin % 70'inden tüm hayvanlara, ev eşyalarına ve motorlu araçlara el konulmuş ve sorumlular kendi aralarında paylaşmışlardır. Bu köylerin malları pazarda satışa çıkarılmamış. Yine binlerce dönümlük mahsule elkonulmuş, halk binlerce dönümlük bağları, incirleri ve narları geride bırakmıştır.

6- Dıbis kazasının köyleri: Haziran 1987 de Dıbis kazasına bağlı olupta yakılıp yıkılan köylerin sayısı 95 idi. Hükümetin kamulaştırma uygulaması sonucunda halk biraz yolluk tavيداتına kavuştu ve kürdistan bölgesine geçip orada tıbbi muayeneden geçirildiler. Ama köyleri yakılıp yıkılanlar bu haklardan yararlanamadılar. Onların payına yanma, yıkılma, yakalanma ve sürünme düştü.

HAREKATLAR SIRASINDA GENİŞ TUTUKLAMALAR YAPILDI

Dıbis kazasında, Zengene Cıray ve Sengaw'dan 7457 kadın hapishanede tutuklu bulunuyor. Yine Yayçı ve Celba nahiyelerinde 5655 kadın tutuklu bulunmaktadır. Bu tutuklu kadınların sayısına paralel olarak 4565 çocuk yakalandı. Şu ana kadar 5'i kadın olmak üzere 15 kişi ölmüş. Kadınlara yönelik çok değişik uygulamalar, ahlak dışı işkence ve uygulamalara gidilmekte, onlarca kadın hapishanelerde doğum yaptı.

Erkek tutuklulara gelince, gençler ve yaşlılardan oluşan ve sayıları 7640 tan fazla tutuklu bulunmakta-

dır. Bunların nerelere nakledildikleri bilinmemekte üstelik idam edildikleri de söylenmektedir. Bazıları tutukluların Neqre El Selman hapishanesinde olduklarını, diğer bazıları ise bunların halic devletlerine dağıtıldıklarını vurguluyorlar. Duyduğumuza göre 6 aylıkla bir yıllık bebekleri sahipleri devlete terketmiş ve belediyeler çocukları 50 Dinar karşılığında çocuk sahibi olmak isteyen ailelere dağıtmış.

Toplu katliam hareketini iğrençleştiren bir rakam

Genel olarak bu kazalardan 45 bin kürt aile sürgün edilmiş, 16 bin kişi devletin hapishanelerinde bakım-sız, sağlık kontrolünden yoksun, işkence, ihanet ve tecavüzlere uğrayarak tutulmakta. Bunlardan 1000 erkeğin başına gelenler hakkında bilgi edinilememektedir.

25 Ağustos 1988 tarihinden 15 Eylül 1988 tarihine kadar Dıhok iline bağlı yerle bir edilen köyler

Toplam köy sayısı: 233
Bu köylerde yaşayan toplam aile sayısı: 6185

Köyün adı	Aile sayısı	Köyün adı	Aile sayısı
Yek mala	50	Kaniya sir	7
Mêrdinka	15	Dergela	25
Gera Derava	15	Melxite	6
Balûka	10	Çembelki	20
Kanimezna	45	Hefrişa	10
Hefrişa	-	Gırka	-
Rafina	-	Tisiş	-
Tina	-	Toylar	30
Kani zerkitka	8	Ewre	90
Kumri	15	Tebala	6
Babıra	70	Wermıla	45
Tehlava	22	Xilbiş	20
Ziwe Sêx pîremiş	97	Banka	80
Babguraya	15	Bırahim zıla	10
Berçi	90	Guwizka	33
Kaniya siva	12	Şikefta memin	15
Bınavya	30	Zere	20
Ziyuka	45	Hasa	80
Kaniya Besta	20	Qesırka	10
Xanka	55	Meglana	25
Hera	30	Muriska	25
Bişila	20	Baza	50
Bilizani	45	Elkişka	-
Dirişka	-	Seferya	-
Şerifa	-	Bınava	25
Kanisarka	20	Sereru	15
Hirur	30	Edna	15
Geregewa	40	Pasa	80
Hemza	27	Şirta	30
Bamırni	70	Erza	44
Eredna jori	10	Sıgıra	17
Gêherzi	10	Reşava	15
Nızara	23	Memka	12
Berpani	13	Ziwe şikan	12
Kare	25	Xırabe	20

Köyün adı	Aile sayısı	Köyün adı	Aile sayısı	Köyün adı	Aile sayısı	Köyün adı	Aile sayısı
Şilaza	35	Guwilka	40	Xari	15	Ertis	15
Asha	55	Sidara	30	Sıncı	20	Stıp	30
Bınsıtuwına	15	Tuwa çembik	20	Xalka	30	Merwans	20
Geliya dêra	15	Çem seyda	75	Ziwe	24	Çi	13
Xışxaşa	-	Batifa seyda	-	Bira	12	Girya	8
Kanimasi	-	Cıdidka	-	Yekmala Bıray gere	45	Bılıta	40
Bındera	-	Kani Guwızka	10	Zêwka jêri	10	Mhida	27
Bıyduwa	15	Deşış	20	Bawerka kehba	43	Mêrga tuwî	42
Kışte	25	Kani belaf	50	Dıraşa	67	Kafuka	25
Keleşxo	35	Dukera	50	Pirhozana	64	Bareminka	10
Hesınpirka	20	Dawuda	10	Çemenka	15	Bibada	20
Şêx mema	10	Diha	45	Ştukırka	15	Gündikê	25
Botya	10	Sergeli	80	Sikefta	15	Mseleka	25
Belefa	6	Dırgına	30	Rema	10	Kayi	8
Zılıya	60	Kurko	25	Kaniyanêrweka	12	Şife sirka	14
Şıra	3	Silehiyarı	10	Kaniya baska	12	Şidera	6
Şıva çınare	10	Kani sarka	50	Butka	4	Kani muçka	8
Nenwe jori	35	Sıpır	41	Xaleta	25	Elila	16
Ele	24	Şıva reza	25	Refela	12	Çem rebetka	15
Bıroman	25	Karuka	40	Atuşa	5		
Bırberka	20	Sarka	35	Melbırka	15		
Bısepa	37	Seyda	30				
Sorya	30	Çemci	32				
Husa	15	Rışme	25				
Qeşırka	10	Ziweka/Rikan	8				
Şamka	10	Pir evdala	6				
Werxel	34	Nêrwe sit	70				
Tetım	17	Ertis	42				
Çem ta	30	Alya	15				
Blufa	35	Şirana	45				
Gareya	48	Zêwe seyda	45				
Mıja	35	Rezuka	73				
Bawerka serkevrı	45	Suwara	30				
Merena	20	Banya çemanka	10				
Gevrıka	60	Xırabya	27				
Karefa	10	Dıbirka	31				
Bıznun	2	Saka	45				
Bıbu	15	Geru	26				
Kaniya Pink	35	Bitfe	6				
Sinya	26	Kukera	25				
Şaca	33	Pıperxa	20				
Şıteh	70	Bawan	40				
Maziya	13	Bansıra	20				
Zır	20	Meydan	12				
Rezgeh	20	Hışa	25				
Bıyde	45	Mız	30				
Bış nêvrwe	10	Kolka	30				
Şêx mema	8	Şet Yunıs	28				
Mezra	10	Ziyuka şêxa	70				
Rıdinya	35	Gırego	47				
Sıpındar Xelfo	63	Kevne mıja	11				
Hevındka	61	Sergırka	30				
Sıpındara	120	Sumya	10				
Mıza	20	Beraşı	11				
Kani mazi	35	Bır kıyat	15				
Bılmbasa	30	Nêrwe jêri	60				
Serna	80	Başa	25				
Şıfya	10	Eytut	20				
Kela kutka	24	Mınyanş	7				
Dewhıka	30	Bızela	30				
Rınc praxa	25	Gerava	15				
Hıryaşka	30	Bışeça	8				

25 Ağustos 1988 tarihinden 15 Eylül 1988 tarihine kadar Ninova ilinin Akre kazasına bağlı yerle bir edilen köyler.			
Toplam köy sayısı:	35		
Bu köylerde yaşayan toplam aile sayısı:	564 aileden daha çok		
Kaniya güla	20	Gelya kwır	20
Serka zıbar	10	Şinya jêri	30
Çem çala	15	Şiyana	7
Dıwıpra	10	Kadana	20
Sefta	10	Bota	40
Eysumera	6	Zumit sefra	4
Kafya	40	Serenya jêri	25
Xlana	20	Banya	25
Çem şırta	20	Diwıka	13
Herna	15	Gelya babula	15
Helura	10	Kani gizka	15
Alka	15	Çınarok	11
Bırkê kuri	30	Seranya jori	15
Bırkê kuri	30	Huwıka	15
Dezgıra	12	Ergına	8
Çar bota	7	Pırise	14
Xasto	5	Pırise	14
Sefra	10	Şıra	17

Aynı tarihlerde Şêxan kazasına balı olupta yıkılan köyler			
Köy Sayısı:	19		
Aile sayısı:	270 aileden daha fazla		
Köyün adı	Aile sayısı	Köyün adı	Aile sayısı
Çemana	15	Balçte	12
Rebetka	20	Xort mezin	22
Blan	8	Belya	20

Mirsita	7	Gelya rıman	7
Bidarka	10	Nısra	60
Biyra	7	Tile	7
Belukik	10	Brifka	4
Kelinya	8	Hesmeke	20
Basifri	5	Mir gehela	20
Serkaf	25		

Serê bestê	130	Geli pisağa	15
Kırkırank	40	Era	15
Elanş	50		

Yine aynı tarihlerde Zaxo'ya bağlı olupta yıkılan köyler

Köy sayısı :	102		
Aile sayısı :	3358 aile tamamen evsiz kaldı		
	Aile sayısı		
Köyün adı	Aile sayısı	Köyün adı	Aile sayısı
Xwalaş	-	Bize	10
Dubanka	-	Zorava	20
Xilafta	30	Pireka	80
Espindaroka	30	Kerpijt jêri	60
Tirka navi	30	Emer ağa	15
Navkendala	10	Bagüladka	35
Tuwika	30	Biğebara jori	20
Baniya	35	Dirijka	40
Mirga	7	Avhey	10
Blican	20	Riwani	30
Şilana	50	Suwila	20
Heftenina	120	Kuro	30
Mamisa	30	Gira	20
Banka jori	20	Efleha	60
Mınina	70	Sereruy	20
Keloka	30	Zawita pisağa	20
Çem bîhiva	-	Dola	15
Têhrava	50	Çemtur	-
Berkevrâ	25	Tuwika	40
Xîrxebka	15	Hergündi	40
Tirka jori	20	Behrava	-
Serko	40	Zêwika smdiya	30
Xendeka	20	Bixebara jêri	50
Berzirka	70	Guvka jêri	45
Diregava	15	Ava tika	10
Behnine	30	Xoliya	30
Kurika	50	Şêxiya	15
Keşana	80	Nızdora	40
Kwiranş	40	Dehlika	15
Bomela	120	Xızafa	30
Banka jêri	40	Pirbîla	40
Şıva miza	12	Bazingira	40
Marsis	40	Mêrga qwis	30
Bitaş	-	Ermîştâ	-
Cemê qesaheta	10	Tilakro	100
Çemka dola	15	Kerpijt jori	75
Kerpijt jori	75	Tirika jêri	7
Keberok	50	Sersilalka	45
Berkeqirabdela	25	Mêrga suwara	30
Lifo	50	Dehla	8
Pelgişka	-	Bıldışa	15
Miska	80	Şirxazka	7
Kela xari	20	Birika	10
Berhola	35	Kaniya tuya	40
Nermika	50	Ruwis	100
Yekmala suwila	15	Bitelma	40
Sındava	30	Çecihura	15
Xuka	10	Bandiro	30

Yine aynı tarihlerde Dihok kazasına bağlı yerle bir edilen köyler

Köy sayısı:	62		
Aile sayısı:	1657 aile toptan evsiz kalmış		
	Aile sayısı		
Köyün adı	Aile sayısı	Köyün adı	Aile sayısı
Telwe	4	Dorina	30
Sorya	25	Bidila	15
Zinava	40	Gelnazka	35
Bira hecera	20	Babaxka	20
Pişinka	25	Kemaka	-
Germ ava	20	Bota	40
Xazi afa	32	Seravli	35
Bafa	30	Berojka	20
Kurime	55	Zêwika kendala	30
Elkişka	30	Gündik	20
Evrika	33	Bınarinka	35
Gabrîka	15	Kaniya emerka	6
Bercina	25	Çırana	20
Navdara	25	Kerbîla	30
Ziwka	20	Qarqarava	10
Baxınrnif	22	Bakoza	12
Biska	45	Bacla	40
Yekmala xabîra	80	Balena	25
Erda	15	Kofil	50
Zıvinka	10	Gerberazka	70
Birê fatê	13	Pide	20
Kızı	10	Zirhewa	25
Dergeli	60	Elındka	40
Şawrik	20	Alekina	15
Banesora	25	Pıştgıra	10
Linava	30	Ziwa şefîqa	55
Germavok	20	Ewzımana	50
Gündkosc	30	Raşeleyn	30
Milhembana	-	Benda	15
Mecıl mexta	40	Gündikê nebi	30
Botırşa	15		

Rejimin diğer bölgelerdeki yerle bir etme eylemleri

Mêrgesor kazasına bağlı Şirwan nahiyesinde toplam 19 köy napım ve yangın bombalarıyla yerle bir edilmişlerdir. Adları tesbit edilenler aşağıdadır. Eydlıba, Zita, Şilka, Pindero, Miroz, Benan, Ergoş, Maweta, Spindara, Herka, Pidaw, Basya, Dera, Sıtuna ve Moka

25 Ağüstostan beri Barzan bölgesinde halkın yaşadığı bazı köyler üçüncü dördüncü defa yerle bir edilmişlerdir. Bunlar: Barzan, Hostan, Rişe, Hefinka, Rêzan, Bibe, Kanibot, Bidarun, Bixaşaş ve Bazi köyleridir.

Hiran kasabasının tüm evleri yerle bir edildi. Ağustos sonlarında rejim Erbil iline bağlı bu nahiyedeki tüm eçleri dinamitleyerek yerle bir etti. Kasabada 2400 kişi yaşıyordu. Yine bu nahiyeye bağlı tüm köylerde önceki aylarda yerle bir edilmişti.

Dibeka: Yine Erbil ilinin Mıxamur kazasına bağlı bir nahiyeye merkezî olan Dibeka sakinlerine yanlarına hiç bir şey almadan kasabayı terketmeleri emri verildi. Kendilerine Qesra Feşid toplama kampı tahsis edilmişti. Aynı zamanda bazı Arap aşiretlerine kürtlerin yerine yerleşme talimatı verilmişti.

GÜNEY KÜRDİSTAN

KÜRTLER İÇİN YENİ BİR FERMAN ÇIKARILYOR!

Barbar Irak rejimi 300 bin Kürt için sürgün planı hazırlıyor.

Doğu Kürdistan sınırına yakın, Qeladiz, Ranya ve diğer bazı yerleşim birimleri Saddam Diktatörlüğünün planına uygun şekilde tamamıyla yıkılacak. Yalnız Qeladiz şehirden 100 bin Kürt Saddam Diktatörlüğünün sürgün planına dahil ediliyor.

Güney Kürdistan'dan alınan son haberlere göre ve Avrupa basınında yer alan haberlere göre, elikanlı Saddam diktatörlüğünün Kürdistan'a yeni bir saldırı planının hazırlıkları içinde olduğu ve Doğu Kürdistan sınırındaki il, ilçe ve kasabaların tamamıyla yakmak, buldozerlerle ortadan kaldırmak, viran etmek ve bölge sakinlerini sıcak ve kuruk Arap çöllerinde sürmek planlarını yapıyor. Muhabirlerin bildirdiğine göre bu vahşice ve barbarca plan başarıya ulaşırsa 300 bin Kürt kadın, çocuk, ihtiyar yerlerinden, yurtlarından olacaklar. Yalnızca Qeladiz'de 100 bin Kürt bu plana dahildir.

Elbetteki bu plan Güney Kürdistan'da Kürtler için ilk ferman değildir. Kan dökücü rejim şimdiye değin birçok kez sivil Kürt halkına saldırdı, köy ve şehirlerini boşalttı, onları sürgün etti. Ya da kendi memleketlerinden kaçmak zorunda bıraktı. 1975 yılındaki yenilgiden sonra Irak rejimi daha çok Kuzey Kürdistan sınırına yakın bölgeleri boşalttı. Bir kısmı Doğu

Kürdistan'a gitmek zorunda kaldı. Bir kısmı da arap çöllerine sürgün edildi. Daha birkaç yıl önce 8000 barzan Kürdü yerlerinden yurtlarından sürüldüler, bu güne kadar da akıbetleri ne olduğu bilinmiyor. Geçen yıl şubat ayından eylül ayına kadar ki toplu, tanklı, uçaklı, kimyasal ve biyolojik napalm silahlarıyla gerçekleştirilen saldırılarda, binlerce Kürt köyü alt-üst edildi, Halepçe kasabası yakıldı-yıkıldı, binlerce Kürt şehit edildi ve onbinlercesi Kuzey Kürdistan'a sığınmak zorunda bırakıldı. Onbinlerce Kürt düşman hükümetin eline esir düştü, Güneydeki çöller ve esir kamplarına sürgün edildiler. Bu saldırıların amacı herşeyden önce Doğu Kürdistan sınırının ve sonradan tüm Kürdistan'ın Kürt nüfusundan boşaltmalarıdır. Rejim Kürdistan nüfusunu tamamen değiştirmek istiyor, Kürtleri yerlerinden sürmek ve arapları buralara yerleştirmek istiyor.

Bu halkın ve aynı zamanda Kürt halkı hareketinin yok edilmesi planıdır. Bütün yurtsever Kürt kişi ve kuruluşların bu plana şirkette karşı çıkmaları ve saldırılara karşı direnmelidirler. Dünyanın bütün devlet ve hükümetlerinden, Birleşmiş milletlerden, ulusal ve uluslararası örgütlerden Saddam Diktatörlüğüne karşı durmaları, bu yok etme planının başarıya ulaşmasına mücadele etmemelerini istemelidirler.

Faris DAĞ - İSVEÇ.

'KÜRTÇE EĞİTİMİMİZİN ENGELLENMESİ İRKÇİLİKTİR'

Daha önce kampta kendi çocukları için Kürtçe eğitimi vermeye çalışan pêşmergelerin diğer hakları gibi bu en doğal hakları da baskılar sonucu ellerinden alındı. Defalarca bu konuda yetkililere başvuran ve Kürtçe eğitim için taleplerini belirten pêşmergeler, bu taleplerine bir yanıt alamadıkları için kendi imkanlarıyla çocuklarını eğitmeye başladılar. Bu eğitim çok kısa bir süre sonra baskınlar ve baskılar sonucu kesildi. Bu konuda konuştuğumuz Diyarbakır kampından bir pêşmerge:

"Kendi anadilimiz olan Kürtçe'yle eğitim görmemizin baskılarla engellenmesi doğrusu bizi şaşırttı. Biz insan olarak, Kürt olarak elbetteki kendi anadilimizle konuşup, anadilimizle eğitim göreceğiz. Bu doğal hakkımız niye engelleniyor. Yoksa bizde mi "siz Türk'sünüz" diyorlar. Öyle diyorlarsa bize ona göre muamele yapsınlar. Biz buraya geldikten birkaç ay sonra bu talebimizi yetkililere ilettik. Bu konuda bize imkan sağlanmasını istedik. Bu talebimize bir yanıt verilmedi. Biz de kalkıp kendi imkanlarımızla bu talebimizi uygulamaya koyduk. Çocuklarımızın eğitimsizliğini oturup gözleyemedik. Çünkü bizler dağda savaşırken bile bu eğitimden geri kalmadık. Onca çabamızın içinde bilinçli ve aydın bir gelecek amacı bizim için çok önemliydi.

"Yemedik, içmedik çocuklarımıza defter, kalem ve bir de

kara bir tahta aldık, yaklaşık 600 tane çocuğun etimiğiyle ilgili olarak arkadaşlar görevlendirdik. Kısa bir süre bu eğitimimiz devam etti. Bir gün ilgililer polislerle birlikte içeri girerek önce kara tahtamızı sonra da çocuklarımızın defter ve kalemlerini alıp "yasaktır, bir daha görürsek hepinizi, cezalandırırız" dediler. O günden bu yana eğitimimiz kesildi." dedi.

Konuştığımız pêşmergeye buraya geldikten sonra en çok duyduğunuz Türkçe kelimenin ne olduğunu sorduğumuzda bize "Yasaktır" dedi ve kendisi:

Kürtçe Sordu?

— Bira em dixwazin bi zimanê xwe bixwinin û binivisnin çima, mafê ke li ser me heye, ki kare zimane gelê Kurd kedex bike?

Em Kurdin wek gelên hemu dinê zimanekî me jî heye em Kurdin welatekî me jî heye, ev çî zordestiye ku li me dikin, mafê ke li ser me heye?

(Kardeşim biz kendi dilimizle okuyup- yazmak istiyoruz. Kürt halkının dilini kim yasaklayabilir?)

Biz Kürdüz bütün dünya halkları gibi bizim de bir dilimiz, bir ölkemiz var. Bu zorbalığı yapmaya kimin hakkı var?)

MEHMET ŞİRİN'İ UNUTMADIK... UNUTMAYACAĞIZ...

12 Eylül sonrası sivil faşist katillerin saldırısı sonucu şehit düşen ilk Kürt sosyalist öğrencisi olan kaadaşımız M. Şirin TEKİN'in anısını yaşatmak ve onun taşıdığı mücadele bayrağını yarınlara ulaştırmak amacıyla, katledilişinin 2. yıldönümünde Kürt sosyalistleri ve yurtsever öğrenci hareketi tarafından bir çok yerde çeşitli etkinlikler konuldu. İstanbul'da bir çok üniversitede saygı duruşu ve olayı ele alan Kürtçe-Türkçe konuşmalar yapıldı. Bunların en ileri boyuttaki etkinlikler Diyarbakır ve Van'da gerçekleştirilenlerdir.

Van 100. Yıl Üniversitesinde 3 Mayıs 1987'de, sömürgeci güçlerin faşist uşakları tarafından katledilen M.Şirin TEKİN, ölümünün 2. yılında, devrimci-demokrat ve yurtsever öğrenciler tarafından düzenlenen bir törenle coşkulu bir biçimde anıldı. 100. Yıl Üniversitesi öğrencileri, kendi aralarında oluşturdukları bir komite ile gerek öğrenciler içerisinde ve gerekse halk arasında M. Şirin TEKİN yoldaşın hayatı, devrimci kişiliği ve öldürülüşünün amacı hakkında ajitasyon ve propaganda yürütüldü; ve ölüm yıldönümü olan 3 Mayıs günü bir eylem günü olarak ilan edildi.

3 Mayıs günü M. Şirin TEKİN'in vurulduğu saat olan 18.45'te Üniversite rektörlük binası önünde toplanan 500 civarındaki öğrenci kitlesi, rektörlüğün oylar sırasında tavrını ve faşist katilleri protesto etmek amacıyla yürüyüş yapıp, rektörlük binası önüne siyah çelenk bıraktılar.

Bir devrimci arkadaş M.Şirin TEKİN yoldaş'ın varlığını ve sorumlularının teşhir edip lanetleyen bir konuşma yaptı. Yapılan konuşmada M.Şirin TEKİN yoldaşa yönelen saldırının nedenleri üzerinde durularak sorumluların er ya da geç cezalandırılacağı ve onlardan hesap sorulacağı vurgulandı. Konuşmadan sonra 1 dakikalık saygı duruşu yapıldı ve iki kilometrelük yol toplu olarak yürünüp Van PTT merkez binasına gelinerek işçi sınıfının birlik ve dayanışma günü olan 1 Mayıs, M. Şirin TEKİN yoldaşın anılması ile bütünleştirilerek kutlandı. 1 Mayıs katliamını protesto etmek amacıyla PTT önüne gelen öğrenci kitlesi, polisler tarafından zorla dağıtıldı. Öğrenciler coplanırken "Kahrolsun Faşizm", "Kahrolsun M. Şirin Tekin'in katilleri", "M. Şirin'ler Ölmez", "Yaşasın 1 Mayıs" vb. sloganlar atarak saldırı karşısında direndiler. Ve bu arada bir grup öğrenci polis tarafından gözaltına alındı.

Aynı gün Van 100. Yıl Üniversitesinden bir grup öğrenci M. Şirin TEKİN yoldaşın Bismil'in Tepe köyündeki mezarına giderek yakınlarıyla birlikte onu andılar ve Kürtçe marşlar ve şiirler eşliğinde mücadele gelişiminin sürdüreceğini belirten konuşmalar yapıldı.

M.Şirin TEKİN yoldaşın akrabaları "Hun ji bo Şêrin hatne, belê em zanin. Hun hemû li bame Şêrin'in, hun ji li bame xwuşk û bira yê mene." dediler.

Evet bizler M.Şirin yoldaş'ın kardeşleri ve bacılarıyız. Ve ne yazıkki M. Şirin yoldaş'ın katilleri ellerini kollarını sallayarak serbestçe gezmekte ve sömürgeci güçlerde bunları himaye etmektedirler.

Şu açıkça bilinmelidir ki: M. Şirin Yoldaş'ın kanı yerde kalmayacak ve hesabı sorulacaktır.

Van 100. Yıl Üniversitesi'nden Bir Grup Devrimci-Demokrat

M. ŞİRİN TEKİN ÖLÜMÜNÜN 2. YILDÖNÜMÜNDE DİYARBAKIR'DA ANILDI

İki yıl önce faşist ve gerici odaklarca katledilen M. Şirin Tekin Dicle Üniversitesi'nde kalabalık bir öğrenci kitlesi tarafından anıldı. Daha sonra öğrenciler ve Devrimci-Demokratlar M. Şirin'in kabrini ziyaret ederek orada saygı durumunda bulundular, çeşitli konuşmalar yaptılar.

3 Mayıs 1989'da Dicle Üniversitesi lokali önünde toplanan öğrenciler, M.Şirin'in anısına bir tören düzenlediler. Bu törenle bağlantılı olarak ayrıca Uluslararası Birlik ve İşçi sınıfının Dayanışma günü ve bayramı olan 1 Mayıs kutlandı.

Devrimci bir şehidin anılmasının coşkulu bir günle birleşmesi öğrencileri anma sırasında daha da coşturdu: Öğrenciler slogan attılar, öfkelerini ifade ettiler: "Kahrolsun Faşizm", "M. Şirinler Ölmez", "M. Şirin 'ler Yaşayacaktır", "Gerici Faşist Katillerden hesap sorulacaktır!"

Bu sloganlar düzenli ve kalabalık bir biçimde atıldıktan sonra, öğrenciler 1 Mayıs'ın anlam ve önemine değinerek anma ve kutlamayı devrimci bir biçimde birleştirdiler şu sloganları attılar: "Biji 1 Gulan" "Yaşasın 1 Mayıs".

M.Şirin Tekin Köydeki mezarı başında da anıldığında mezarına kırmızı, yeşil ve sarı renkte güller bırakıldı. Öğrenciler sırayla mezarın başında M.Şirin'in katledilişini ve yaşamını dile getiren konuşmalar yaptılar ve devrim özlemini ifade eden yeminler içtiler. M.Şirin'in bayrağa dönüşen kabri başında ayrıca devrimci şiirler ve marşlar okundu. Öğrenciler ve Devrimci -Demokratların düşüncelerinde biriken hinc solganlara dönüştürüldü. Hep bir ağızdan haykırdılar: M. ŞİRİN'LER ÖLMEZ-KAHRÖLSUN SÖMÜRGEÇİ FAŞİST DİKTATÖRLÜK-M.ŞİRİN MÜCADELEMİZDE YAŞIYOR!

M.Şirin Tekin her şeyden önce anti-sömürgeci ve sosyalisti; bir devrim taraftarıydı. O, öğrencilik yaşamında ve özel işlerinde bile her zaman bu düzeyi koruyabilmiş ve çevresinin güvenini kazana bilmişti. O bu doğrultuda insanları, devrim özlemi çeken insanları devrimci mücadeleye kanalize etmek için bir devrimci olarak üzerine düşen görevleri almakta geri durmuyordu. O'nu devrimci bir kişi olarak hep anacak olan tarihimiz, elbette şimdiki ve gelecekteki kuşaklara hem öğretici hem de cesaret verici bir kişilik olarak kavratacaktır. Kavratmak için çalışacaktır. Devrim; uğrunda can veren devrimci militanların yaşamları üzerinde kuruluyor. Bizler şehid düşmüş ya da düşecek olan militanlarımızı mücadelede birer kızıl bayrak gibi taşıyarak yaşatmalıyız.

M.Şirin Tekin bu anlayışla mücadelemizin militan pratiğinde her zaman onurla anılacak ve yaşatılacaktır.

Can POLAT/Diyarbakır

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİNDE 1 MAYIS

İşçi sınıfının uluslararası birlik dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs tüm Dünya'da olduğu gibi bütün engellemelere rağmen Çukurova Üniversitesi'nden de kutlandı.

Çukurova Üniversitesi'nde saat 12.45'te merkezi kafeteryanın önünde toplanan 150 kadar öğrenci 1 Mayıs'la ilgili konuşmaya başlanıp başlanmaz öğrencilerin yanına yakalaşan Albay "Dağın" diye uyardı. Fakat konuşmalarına devam eden öğrencileri görünce. Albay "Ne duruyorsunuz Saldırın, dağıtın şunları" diye askerlere komuta verdi.

Bunun üzerine öğrenciler birbirlerine kenetlenerek oturdular. Yaşasın 1 Mayıs, Kahrolsun Faşizm, Biji 1 Gulan Sloganlarını attılar. Bundan sonra askerler öğrencileri, tekmeliyerek, saçlarından sürükleyerek, dipçikleyerek tam bir vahşet örneğini sergilediler.

Bu vahşet karşısında, personel ve öğrenciler dışardan "işte faşizm" yuhalarıyla arkadaşlarına destek verdiler. 28 kişiyiniyaka-paça tutuklanarak götürülmeleri üzerine öğrenciler slogan atarak dağıldılar.

2 Mayıs günü saat 12.00 'de bu vahşeti kinamak isteyen 400 kadar öğrenci toplandı, bir öğrencinin faşizmin 1 Mayıs işçilerle dayanışma gününde kanlı yüzüne ortaya koyduğunu ve ülke genelinde polisin askerinin tutuklamalarını protesto eden konuşması ardından jandarmanın "Dağın yoksa pişman ederim" uyarısını dikkate almayan öğrenciler, "Kahrolsun faşizm, Yaşasın 1 Mayıs, Biji 1 Gulan", sloganlarını atarak dağıldılar.

DERGİMİZ HAKKINDA KÜRTÇE YAYINDAN DOLAYI DAVA AÇILDI

Medya Güneşi, Kürt sosyalistlerinin devrimci türküstü olarak doğarken, taşıdığı ağır sorumluluğun bilincindeydi. Amaç, varolanla yetinmek, varolanın içinde koşturmak değil; varolanı aşmak, halkın çapını genişletmekti. Bu nedenle de, o güne değin gelinmiş bulunan maksimum gelişim çizgisini kendisine başlangıç çizgisi olarak seçti. Çünkü eskiyi tekrarlamak değildi amaç; eskiyi aşmaktı. Ve belgisini somutladı: "Şarkı dinlemek değil, şarkı söylemek gerektiğine inanıyoruz". Bu, yaşamın her kesitinde geçerli olan bir perspektifti.

Evet, Medya işte böylesi bir anlayıştan hareketle bugüne geldi. Ve bugünden geçmişe bakıldığında, kendi alanı içinde halkı hangi oranda geliştirdiği objektif düşünöbilen herke: tarafından görölebilmektedir. Bu, Medya'nın kendisine övgüsü değil; bir gerçekliğin dile getirilişidir. Nitekim, Medya'nın son sayısına (8. sayı) bakmak bile katedilen mesafenin boyutu hakkında bazı veriler sunabilmektedir: Kürtçe yayın, 2. yaşına giren Medya'nın daha önceki sayılarda başlattığı bir girişimin daha da belirginleşip günışığına çıkışını ifade etmektedir.

Tabii ki, Medya'nın bu çabası, engesiz bir yol izlemedi; bu mücadele bedelsiz olmadı. Biryandan egemen güçler, çıkan bütün sayılarımızı toplayarak, hepsi hakkında onlarca yılı bulan ceza istemiyle davalar açarken; bizleri ekonomik olarak epeyce sarsarken, bir yandan da Medya'nın emekçilerini gözaltına alıp işkencelerden geçirdiler, aylarca zindanlara hapsedtiler; dergimizi satan bayiler üzerinde terör estrip işkencelerden geçirdiler. Dergimizi "yasadışy" mış gibi göstererek, okuyucularımıza baskı uygulayıp, işkencelerden geçirerek bizleri ve halkımızı yıldıracaklarını sandılar. Biryandan egemen güçlerin bu yoğun saldırıları, bir yanda da tüm bunları görmezlikten gelerek, ilkin, "bu koşullarda egemen güçlerin icazetini almadan dergi çıkarılmaz" diyen; bu saçma, bilim dışı anlayışlar bizzat kendi pratiklerinde mahkum olunca, bu sefer "bu koşullarda böyle bir dergi nasıl çıkar" türünden daha saçma söylemlerle "nasıl olsa da çamur atsam" hesapları içinde egemen güçlerin saldırılarıyla aynı noktada çakışan propagandalar... Evet, her şeye rağmen ne faşizmin azgın saldırıları ne de Medya gerçekliği karşısında paçaları tutuşup herkesi "hain" ilan etmeyi bilim dışı, çarpık kafalarının bir özelliği haline getirenlerin saldırıları şu gerçekliği önleyemedi: Medya, onbinlerin dilinde dolaşan bir türkü oldu; ve bugün bu türküyü kendi anadiliyle

söylemeye başladı. Son sayılarında 12 Eylül'den sonra ilk kez, Kürtçe yayın yaparak, gelişimi yeni bir halkaya taşımanın çabasını başlattı. Artık Kürt dili üzerindeki insanlıkdışı-çağdışı yasakları kırmak için bütün yurtsever, devrimci, ilerici, demokrat, sosyalist güçlerin bizzat fiili çaba içinde olmaları gerektiğine inanıyoruz; bu çerçevede içindeki bütün yayın organlarının sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri gerektiğini düşünöyoruz.

Tabii ki bu çaba da bedelsiz olmayacaktır; olmadı da. Nitekim, dergimizin 7. ve 8. sayılarıyla, 1 Mayıs özel sayısı hakkında Kürtçe yayından dolayı da ek davalar açıldı. 7. sayımızda yayınlanan, yazarımız Sinan Doğru'nun "Newroz Cejna Kurda ye" başlıklı yazısının başlığı ve yazının girişinde bulunan Kürtçe dörtlükten dolayı; Coşkun Fırat'ın 7. sayıdaki "Berxwedan Jiyane" başlıklı yazısının Kürtçe başlığı ve Behram ARDA'nın "Bextê Romê Tuneye" başlıklı yazının Kürtçe başlığından dolayı davalar açıldı. Bunların yanısıra yazişleri müdürümüz hakkında da hem yukarıda adı geçen Kürtçe başlıklı yazılar, hem de iç sayfalarda yer alan "Mêrxas Hebun Hevalo" başlıklı Kürtçe şiiri yayınlamaktan dolayı dava açıldı.

Yine 8. sayımızın ön kapığında bulunan Kürtçe şiir hakkında hem yazişleri müdürümüz, hem de yazarımız Cemil Cevher hakkında dava açıldı. Ayrıca arka kapağın iç sayfasında bulunan "Newroz Dı Himbêza Helepçê de Şehîd Ket" başlıklı Kürtçe şiir ve iç sayfalarda yer alan Mahmut Lewendî'nin Kürtçe mizah sayfasıyla ilgili olarak yazişleri müdürümüz hakkında dava açıldı. Son olarak da 1 Mayıs özel sayımızda kullanılan "Bijî! 1 Gulan" başlığıyla ilgili olarak yazişleri müdürümüz hakkında yeni bir dava açıldı.

Söz konusu davalardan, yazarlarımız ve yazişleri müdürümüz hakkında, ayrı ayrı, 2932 sayılı kanuna muhalefetten davalar açıldı. Basın yasası, Türkçe'den başka dillerde yayın yapılmasını, yayın dilinin Türkiye tarafından resmen tanınmış bir devletin birinci resmi dili olması koşuluna bağlamaktadır. Yani, herhangi bir ulusun diliyle yayın yapabilmek için, ilkin o ulusun kendi bağımsız devletini kurmuş olması ve ardından da bu devletin T.C. tarafından resmen tanınmış olması gerekmektedir!

Bu güne değin dergimiz üzerinde yoğunlaşan baskılar bizi yolumuzdan alıkoyamadığı gibi, son dönemlerde açılan bu yeni davalar da bizleri söz konusu çabalarımızdan alıkoyamayacaktır.

KÜRT HUKUKÇULAR BİRLİĞİ KURULDU

Uzun bir dönemdir kuruluş çalışmaları süren Kürt Hukukçular Birliği 1. Kurulunu yaparak kuruluşunu ilan etti.

Merkezi Paris'te olan birliğin, Genel Kurulu Bürüksel'de 6-7 Mayıs tarihlerinde toplandı. Avrupa'nın değişik ölkelerinde yaşayan ve Kürdistan'ın dört bir yanından gelmiş olan hukukçuların katıldığı toplantıda, Birliğin Program ve Tüzüğü tartışıldı. Aynı zamanda Genel Kurul "Kürt halkının hakları deklarasyonu"nu kabul etti. Bu deklarasyon yakında bütün dillere çevrilerek dünya kamuoyuna açıklanacak. Birliğin Başkanlığına İsmet Şerif VANLI, Genel Sekreterliğine Avukat Şerafettin KAYA seçildi. Paris'te bulunan Yürütme Bürosu'nu Avukat Ali BUCAK, Avukat Aziz MAMELİ ve Hüseyin SADO yürütecekler.

Birlik özellikle uluslararası toplantı ve kuruluşlarda, uluslararası ya da ulusal mahkemeler önünde Kürt halkının haklarını savunacak.

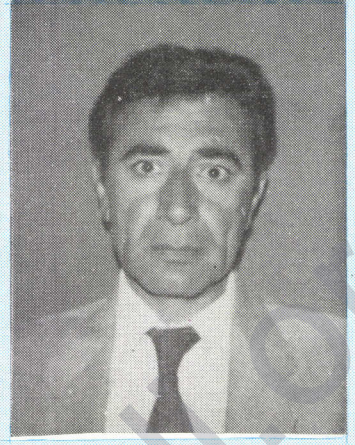
Ronahi ÇETİN/PARİS

M. Şirin TEKİN

3 Mayıs 1987'de sömürgecilerin uzantısı sivil-faşist güçler tarafından, azgın bir saldırı sonucunda katledilen, Van 100. Yıl Üniversitesi öğrencisi arkadaşımız M. Şirin TEKİN'i unutmadık; onu devrimci mücadelemizde hep yaşatacağız.

MEDYA GÜNEŞİ

Reşat ÖNEN

HALKIMIZ BİR ŞEHİT DAHA VERDİ

Yurtsever devrimci arkadaşımız Reşat ÖNEN yakalandığı amansız hastalıktan (kanser) ötürü tedavi gördüğü İsveç'te 12 Nisan 1989 tarihinde şehit düştü.

Reşat ÖNEN 1949 yılında DERİK'de doğdu. Tüm yaşamı boyunca sömürgecilik ve yerel gericiliğe karşı, halkın ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinde ön saflarda savaştı. 12 Eylül faşist cuntasından sonra tutuklanan arkadaşımız, faşist cuntanın bilinen tüm işkence tezgahlarından geçirilmesine rağmen, büyük bir devrimci kararlılıkla direndi. Ağır işkencelerden geçmesi sonucu fiziksel tahribata uğrayan arkadaşımız, kanser hastalığına yakalandı. Tüm tedavi ve çabalara rağmen kurtarılamayarak genç yaşta şehit düştü.

O, sosyalistlerin birliğini kendine şiar edindi.

Kısa, fakat mücadelecisi ve onurlu yaşamı mücadelemize ışık tutacaktır.

Reşat'ı unutmadık, unutmayacağız, anısını mücadelemizde yaşatacağız.

**DERİK'TEN DEVRİMÇİ
ARKADAŞLARI**

LEYLA QASIM

Yaşamı boyunca sömürgecilığe ve onların Kürdistan'daki yerli uşaklarına karşı, kararlı ve onurlu bir mücadele yüren, yiğit Kürt kızı Leyla QASIM, 13 Mayıs 1974'te sömürgeci Baas rejimi tarafından idam edilerek katledildi.

Oysa idamlar Leyla QASIM'ları bitiremedi. Leyla'lar yaşıyor, yaşayacak.

MEDYA GÜNEŞİ

Halabja-March 17-18, 1988. Astonished by the d
the innocent family is filled with hatred and re
In the chemical attack of Iraqi
against Halabja city, som
Iraqi Kurds were ma

SALNAMA NEWROZ 1989

 ŞIVAN PRODUCTION
Kurdish Music,
Films & Video

	JANUARY Çile	FEBRUARY Seba	MARS Newroz/Adar	APRIL Nisan	MAY Gulan	JUNI Pusperr	JULY Tirmeh	AUGUST Tebax	SEPTEMBER Ilon	OCTOBER Coimeh	NOVEMBER Çiri	DECEMBER Befran
/ Yekşem	1 15 29	12 26	12 26	9 23	7 21	4 18	9 23	6 20	3 17	1 15 29	12 26	1
/ Duşem	2 16 30	13 27	13 27	10 24	8 22	5 19	10 24	7 21	4 18	2 16 30	13 27	1
/ Sêşem	3 17 31	14 28	14 28	11 25	9 23	6 20	11 25	8 22	5 19	3 17 31	14 28	1
/ Çarşem	4 18	1 15	1 15 29	12 26	10 24	7 21	12 26	9 23	6 20	4 18	1 15 29	1
/ Duşem	5 19	2 16	2 16 30	13 27	11 25	8 22	13 27	10 24	7 21	5 19	2 16 30	1
/ İnî	6 20	3 17	3 17 31	14 28	12 26	9 23	14 28	11 25	8 22	6 20	3 17	1 1
/ Şemî	7 21	4 18	4 18	1 15 29	13 27	10 24	1 15 29	12 26	9 23	7 21	4 18	2 1
/ Yekşem	8 22	5 19	5 19	2 16 30	14 28	11 25	2 16 30	13 27	10 24	8 22	5 19	3 1
/ Duşem	9 23	6 20	6 20	3 17	1 15 29	12 26	3 17 31	14 28	11 25	9 23	6 20	4 1
/ Sêşem	10 24	7 21	7 21	4 18	2 16 30	13 27	4 18	1 15 29	12 26	10 24	7 21	5 1
/ Çarşem	11 25	8 22	8 22	5 19	3 17 31	14 28	5 19	2 16 30	13 27	11 25	8 22	6 2
/ Pêncşem	12 26	9 23	9 23	6 20	4 18	1 15 29	6 20	3 17 31	14 28	12 26	9 23	7 2
/ İnî	13 27	10 24	10 24	7 21	5 19	2 16 30	7 21	4 18	1 15 29	13 27	10 24	8 2
/ Şemî	14 28	11 25	11 25	8 22	6 20	3 17	8 22	5 19	2 16 30	14 28	11 25	9 2